

La integració escolar dels alumnes sords:

Anàlisi de diferents modalitats d'intervenció

Autora: **Antònia Mª Gotzens Busquets**

Curs: **2000-2001**

ÍNDIX

0. AGRAÏMENTS	3
1. INTRODUCCIÓ	5
1.1 Motivació i justificació del tema.....	6
2. MARC TEÒRIC DEL TREBALL.....	11
2.1 Marc Referencial.....	12
2.1 Contextualització del tema a França.....	18
2.1.1 L'atenció als deficients auditius en edat escolar: evolució i situació actual.....	18
2.1.2 Marc legal relatiu a l'educació dels sords.....	21
3 MARC EMPÍRIC DEL TREBALL REALITZAT.....	24
3.1 Objectius i hipòtesis de treball.....	25
3.1.1 Objectius relatius a les modalitats organitzatives estudiades.....	25
3.1.2 Objectius relatius a les modalitats comunicatives estudiades.....	26
3.1.3 Hipòtesis de treball.....	26
3.2 Disseny i fases del pla de treball.....	27
3.3 Metodologia emprada.....	28
3.4 Recursos i instruments utilitzats.....	31
3.5 Resultats obtinguts.....	33
3.5.1 Relatius a les modalitats organitzatives educatives.....	33
3.5.2 Relatius a les modalitats comunicatives estudiades.....	56
3.5.3 Relatiu a les hipòtesis de treball.....	89
3.6 Conclusions.....	96
4. RELACIÓ DE MATERIALS CONTINGUTS EN ELS ANNEXOS.....	104
5. BIBLIOGRAFIA.....	107
ANNEXOS	

0. AGRAÏMENTS

Desitjo expressar el meu sincer i profund agraïment a totes aquelles persones i Institucions que en un o un altre moment del procés que ha suposat la preparació, obtenció, desenvolupament i cloenda d'aquesta llicència d'estudis, m'han fet costat.

Per part del Departament d'Ensenyament, a la Sra. Pilar Carasa, Cap de Secció de Serveis Educatius i Formació Permanent de la Delegació Territorial del Vallès Occidental, per les seves orientacions, informacions i assessorament.

A les Sres. Cristina Pellicer i Natàlia Gil, Caps del servei d'Educació Especial i Programes Educatius. I així com a la Sra Olga Adroher, Cap de la Secció d'Assessorament Psicopedagògic i al Sr. Jaume Miró de la mateixa secció pel seu suport i interès en relació al tema del projecte.

A la Subdirecció General de Formació Permanent i Recursos Pedagògics , per la concessió de la llicència d'estudis i molt especialment al Sr. Josep Puig per la seva amabilitat, paciència i eficiència.

A la professora Dra. Núria Silvestre Benach, supervisora del treball, pel seu suport incondicional, assessorament i vot confiança personal i professional.

Als avaladors francesos de projecte: Mme. Tagger, Inspectrice Pédagogique et Technique des Etablissements pour déficients auditifs, del Ministère de l'Emploi et de la Solidarité; M. Beccari, secretari general de la Fédération Nationale des Instituts de Sourds et d'Aveugles de France, i Mme. Dumont, coordinadora del Centre d'Adaptation Psychopédagogique pour Jeunes Déficients Auditifs de l'Ajuntament de París. M'han orientat, assessorat i facilitat els contactes necessaris per tal que pogués desenvolupar eficaçment el treball.

Finalment el meu agraïment a tots els directors dels Centres així com als professionals dels mateixos, que de forma voluntària i desinteressada, m'han acollit, obrint-me les portes sense recel, permetent-me les observacions a les aules i a les sessions individuals, fent espai en el seu atapeït horari per informar-me , discutir i intercanviar punts de vista sobre el que a tots ens preocupa: l'educació dels sords.

Gràcies a tots he pogut gaudir d'una experiència personal i professional no tant sols positiva, sinó única i incomparable. Mai ho oblidaré.

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Motivació i justificació del tema

La integració escolar dels alumnes amb necessitats educatives especials té el seu punt de partida en la publicació de la *Ley de Integración Social de los Minusválidos, 1982*, que promulgava els principis de *normalització, sectorització i individualització*.

Normalització significa l'ús de recursos ordinaris del sistema educatiu en un ambient el menys restrictiu possible. Inaplicació del principi de normalització condueix a la integració escolar.

Per **sectorització** s'entén que l'alumne rebrà els suports i serveis necessaris al seu ambient natural, és a dir, allà on es produeixi la necessitat. Els recursos són els que es desplacen a l'entorn geogràfic o població, no l'alumne.

Finalment, la **individualització** implica que l'atenció educativa tindrà en compte les característiques individuals i les necessitats educatives de cada alumne, la qual cosa suposa una adaptació del marc curricular per tal de fer eficaç la resposta a la diversitat dels alumnes.

A Catalunya, en el cas d'alumnes amb deficiència auditiva s'havien realitzat algunes experiències puntuals d'integració amb anterioritat a la citada llei, per part d'alguns reconeguts logopedes que treballaven a nivell privat. L'experiència però més important es va promoure des de l'equip psicopedagògic que treballava aleshores a l'Obra Social de "la Caixa".

El Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya ha apostat decididament per la integració dels alumnes amb discapacitats, impulsant i potenciant l'atenció a la diversitat a totes les etapes educatives.

Per tal d'assolir aquest objectiu ha anat generant diferents recursos per fer possible la resposta educativa als alumnes amb necessitats educatives especials. Entre aquests recursos pel que fa als alumnes sords, cal remarcar la creació l'any 1989 dels Centres de Recursos Educatius per a Deficients Auditius (CREDAs), compostats per logopedes, psicopedagogs i audioprotesistes, i que constitueixen un servei educatiu especialitzat de suport a la integració d'alumnes amb sordesa i també amb altres trastorns del llenguatge.

La reforma del sistema educatiu a partir de la *Ley de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE, 1990)* ha significat també un important impuls en el mateix sentit, doncs en el seu capítol V sobre Educació Especial reitera els principis de *normalització*, potenciant l'ús dels recursos ordinaris en un ambient no restrictiu ni segregat, i d'*integració*, entès com el procés mitjançant el qual es facilita que el nen i/o adolescent participi del grup amb tots els seus drets i en la mesura de les seves possibilitats.

En aquests moments, la integració escolar dels alumnes amb sordesa és una realitat generalitzada a tot el territori català. La gran majoria d'alumnes sords segueix un règim d'integració escolar amb una modalitat força homogènia tant en els **aspectes organitzatius** com de **modalitat comunicativa**.

Pel que fa als aspectes *organitzatius*, aquesta modalitat es caracteritza per la **normalització**: l'alumne assisteix a l'aula ordinària (AO) gaudint dels recursos de la pròpia escola i els suports especialitzats, per exemple el logopeda que es desplaça de forma itinerant a l'escola on assisteix l'alumne. **Sectorització**: els alumnes assisteixen al centre ordinari del seu barri, prop del seu domicili, al centre escolar que els pertoca. Una altra característica és la modalitat **d'integració individual**: normalment és l'únic alumne sord a l'aula i sovint també a l'escola. Es realitzen adaptacions per tal que l'alumne accedeixi al currículum ordinari, reponent així al criteri d'**individualització**. Aquestes adaptacions poden ser més o menys importants i es reflecteixen a les adaptacions curriculars individualitzades (ACI), o fins i tot poden requerir modificacions curriculars.

Pel que fa a la *modalitat de comunicació* aquesta és l'**oralisme**: se'ls ensenya a expressar-se oralment, -parlant-, i a comprendre als altres aprofitant les restes auditives amplificades pels audífons i cada cop més per l'implant coclear, i amb el suport de la lectura labial.

Així doncs, la resposta educativa que s'ofereix a aquest tipus d'alumnes és força homogènia tant des del punt de vista *organitzatiu* com de *modalitat comunicativa*. Les característiques d'aquesta modalitat d'integració són: la **normalització**, la **sectorització**, la **individualització** i l'**oralisme**. L'alumne s'escolaritza al centre ordinari que li pertoca per població i barri, assistint a l'aula ordinària (AO), allí disposa dels suports i recursos que es consideren necessaris per a la seva escolarització, bé siguin de la pròpia escola o en règim itinerant des d'un servei especialitzar. Sovint segueix una adaptació curricular individualitzada (ACI), per tal d'assolir els objectius curriculars. Els professors del centre i companys d'aula, professors especialistes i família utilitzen com a codi de comunicació amb l'alumne sord la llengua oral. Aprèn a parlar i entendre en la mesura de les seves possibilitats i accedeix a la llengua escrita, lectura i escriptura, també en la mesura de les seves possibilitats.

Després d'anys treballant en aquesta modalitat d'integració, tant els professionals dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic (EAPs), i CREDAs, responsables de la detecció, valoració, orientació, assessorament i atenció directa a l'alumne sord, així com les pròpies famílies consideren que aquest tipus de modalitat no ofereix una resposta satisfactòria a les necessitats educatives de tots els alumnes amb sordesa, doncs cal tenir en compte la gran quantitat de **variables intraindividuals** d'aquests alumnes, tant les de **tipus auditiu**: gravetat de la sordesa, possibilitat d'aprofitament de les restes auditives, moment d'instauració de la sordesa,... Com variables d'**ordre cognitiu**: intel·ligència, memòria, atenció, habilitat per a la lectura labial,... com les de **tipus social i familiar**: nivell

sociocultural, estimulació de l'entorn, pares sords o pares oïents, situació d'immigració d'altres països, pertinença a determinades ètnies, etc. Per tot això, després de conèixer i analitzar la situació i evolució dels diferents alumnes sords, es pot valorar que els resultats no sempre són suficientment acceptables. La comunitat educativa considera convenient disposar de respostes alternatives, de modalitats diversificades d'integració que permetin una orientació més personalitzada de l'alumne, tenint en compte les seves característiques personals i psicoeducatives així com les variables familiars, per tal de donar una millor atenció a la diversitat.

A partir d'aquesta anàlisi i reflexió, en els darrers anys han sorgit algunes experiències que introdueixen variables en les característiques de la modalitat d'integració, però es tracta d'experiències molt concretes, relativament recents i no generalitzades a tot el territori català. Una revisió de la resposta educativa als alumnes sords requereix alhora una important actualització científica per part dels professionals, tant pel que fa a la formulació de noves propostes organitzatives i comunicatives per a l'educació i integració dels alumnes sords, com per definir criteris audiològics, psicopedagògics i/o lingüístics que permetin orientar les famílies en la presa de decisions de la modalitat d'integració més adient pel seu fill.

Convé aprofitar el caràcter flexible de l'actual marc legal i analitzar les possibilitats que la Reforma del Sistema Educatiu permet, tant en relació a les diverses organitzacions dels centres educatius, com a la concreció del currículum en la programació d'aula i l'adequació curricular individual, analitzant les repercussions que s'en poden derivar.

També cal reconsiderar en profunditat la **modalitat comunicativa** a emprar, és a dir, els aspectes comunicatius. Ens referirem bàsicament a tres, tot i tenir en compte que en cadascun d'ells podem trobar aspectes diferencials i específics.

Entre aquestes tres modalitats comunicatives bàsiques està:

- La **modalitat oral**, és a dir, l'idioma de comunicació és l'oral. L'objectiu és que l'alumne sord s'expressi oralment i compregui els missatges orals dels qui li parlen. Per aconseguir aquest objectiu s'utilitzen diversos recursos que són els que donarien lloc a subclassificacions dins el sistema oral, per exemple, per l'aprofitament de les restes auditives: l'audífon, l'implant coclear, o altres sistemes amplificadors. Per l'optimització de la lectura labial, suports gestuals per reduir l'ambigüitat de la comprensió, com la Paraula Complementada (PC).
- La **modalitat bimodal** persisteix amb el mateix objectiu que la modalitat oral, és a dir, que l'alumne parli i entengui els qui parlen, però acompanya simultàniament la parla amb signes, alguns extrets de la llengua de signes de la comunitat sorda i altres elaborats especialment per aquesta modalitat. Es respecta l'organització morfosintàctica de la llengua oral, però facilitada per un

sistema de signes. Els signes es van retirant paulatinament per tal d'assolir la total oralització.

- A la **modalitat** Bilingüe s'utilitzen dos idiomes diferents al llarg del dia. D'una banda, la llengua de signes de la comunitat sorda, amb les seves pròpies característiques i la seva diferent organització sintàctica. Aquest idioma és el preferent i el vehicular d'aprenentatges. D'altra banda, s'ensenya l'idioma oral de la comunitat oïdora, amb l'objectiu que el sord aprengui a parlar i a entendre als oïents i així afavorir la seva integració social. També dins aquesta modalitat hi ha determinades especificitats que donarien lloc a subclassificacions.

Es bo recordar que a Europa, a diferència dels Estats Units d'Amèrica, des del 1880 fins el 1980 es va acordar per part dels professors de sords, que l'oralisme era l'única metodologia vàlida en l'educació dels sords, alhora que es van prohibir altres metodologies i especialment l'aprenentatge de la llengua de signes de la comunitat sorda. Aquest fet històric ha marcat profundament la línia de modalitat comunicativa, que fa tot just vint anys alguns països d'Europa han començat a revisar.

Davant aquesta situació sembla absolutament necessari per no dir imprescindible, conèixer les actuacions educatives realitzades en altres països culturalment propers, que tenen experiència i prestigi en l'educació i integració d'alumnes amb discapacitats i ens poden aportar elements concrets en relació a la integració dels deficients auditius, amb la seguretat que de les seves experiències es poden desprendre aportacions que millorin el nostre sistema educatiu, evitant així assatjos desafortunats, poc fructífers i/o incomplets. L'estudi s'ha realitzat a la República Francesa doncs a més de ser un país d'un reconegut prestigi en el terreny de la logopèdia i l'educació del sord, s'ha plantejat també la integració de forma responsable i diversificada pel que fa a les modalitats, tant organitzatives com comunicatives.

A França la integració escolar es va iniciar al juny del 1975 a partir de la *Loi d'orientation en faveur les personnes handicapées*. Des de llavors, la llei es va desplegar en nombrosos decrets i circulars per fer possible una política d'integració escolar dels nens i adolescents amb discapacitats.

En relació als deficients auditius és ben conegut el prestigi de la logopèdia i del treball dels ortofonistes francesos, així com les seves aportacions al llarg de la història en l'educació dels sords.

A França, les experiències i iniciatives d'integració escolar dels deficients auditius parteixen de dos Ministeris amb plenes competències: el Ministère de l'Éducation Nationale i el Ministère de l'Emploi et de la Solidarité, del qual depenen els centres específics per a sords. Aquesta realitat ha fet possible que en aquest país la integració dels alumnes sords s'hagi abordat ja des del seu inici des de diferents

perspectives tant organitzatives com comunicatives, la qual cosa garanteix una llarga experiència en l'utilització de les diverses modalitats.

Per part del Ministère de l'Éducation Nationale, El Centre National d'Études et de Formation pour l'Enfance Inadaptée (CNEFEI), des del seu departament de deficients auditius, realitza tasques de Centre de Recursos per a la formació i recerca abarçant l'àmbit nacional. Es tracta del Centre National de Suresnes.

El Ministère de l'Emploi et de la Solidarité, del qual depenen les escoles específiques per a sords, impulsa les iniciatives d'integració que proposen els diferents centres especialitzats. També els Ajuntaments i concretament l'Ajuntament de París, promouen la integració dels deficients auditius amb el suport dels Centres d'Adaptation Psychopédagogique pour Déficiants Auditifs.

Aquestes diverses vies d'entrada administratives per a la integració dels sords ha facilitat i potenciat la diversitat de modalitats d'integració, diversitat que compta amb molts anys d'experimentació i per tant amb uns resultats avalats per l'experiència.

La comunitat educativa francesa també ha realitzat una revisió dels aspectes comunicatius, és a dir en relació a la modalitat comunicativa, bàsicament: modalitat oral, bimodal i Bilingüe. Les conclusions s'han reflectit a la llei de gener de 1991: *Loi des Modes de Communication*.

A tot això cal afegir que es tracta d'un país veí de la comunitat europea amb qui compartim un important bagatge històric i cultural. Creiem que les orientacions, suggeriments i aportacions que es desprenguin de l'estudi de les diferents modalitats d'integració dels alumnes sords a França podran resultar, a més d'enriquidores, fàcilment aplicables i extrapolables al nostre sistema educatiu.

2. MARC TEÒRIC DEL TREBALL

2.1 Marc referencial

El treball realitzat té com a marc de referència els següents eixos: la sordesa, la integració educativa d'alumnes discapacitats i l'anàlisi de les variables psicopedagògiques implicades en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Es parteix del coneixement dels Sistemes Educatius tant a Catalunya com a França i de forma específica de l'enfocament de l'educació especial en els dos marcs legals que es desenvolupen.

A. En relació a la sordesa:

Considerem necessari tenir en compte tres aspectes fonamentals:

- Aspectes auditius.
- Aspectes psicopedagògics.
- Modalitats comunicatives.

Pel que fa als **aspectes auditius**, diferenciarem entre els de tipus *audiològic* i els de tipus *protètic*.

Entre els aspectes **audiològics** destaca la importància tant del grau de pèrdua auditiva: lleugera, mitjana, severa i/o profunda, com del tipus de pèrdua auditiva: prelocutiva si va aparèixer al voltant del naixement, perilocutiva, si va aparèixer al voltant de l'any i/o postlocutiva si va esdevenir sord quan ja tenia llenguatge. També si la sordesa és estable, és a dir, si es manté sempre igual o bé es de tipus progressiu i va augmentant al llarg del temps. També la morfologia de la corba auditiva que ens proporciona l'audiometria té la seva importància: corba plana, amb caiguda en aguts, amb més o menys restes auditius en la dinàmica residual (Lafon, 1987; Yost, 1994).

Tots aquests són elements que defineixen la gravetat de la pèrdua auditiva i tenen un valor de pronòstic en relació a la facilitat o dificultat en l'adquisició del llenguatge oral, així com de la qualitat del to de veu i la prosòdia.

Un altre aspecte important a considerar és el de tipus **protètic**, que fa referència al tipus de protesi auditiva que utilitzen els alumnes implicats en l'estudi. Els audífons han evolucionat de forma espectacular en els darrers 50 anys, passant de ser uns audífons de petaca molt grans amb tractament del senyal analògic, a uns audífons molt més petits, retroauriculars o fins i tot intracanal, insertats completament en el conducte auditiu extern i amb tractament del senyal digital, proporcionant una millor amplificació i una adaptació més precisa a les restes auditives del sord.

Un altre tipus de pròtesi auditiva és l'implant coclear. El primer implant coclear es va realitzar a França a finals de 1950 amb sords adults postlocutius i progressivament s'ha estès a la població infantil prelocutiva. L'implant coclear consisteix bàsicament en uns elèctrodes que s'inserten a la cóclea i que intenten substituir les cèl·lules ciliades destruïdes de l'òrgan de Corti, estimulant de forma més directa les terminacions de les fibres del nervi auditiu. Aquest tipus de pròtesi auditiva té característiques quantitatives i qualitatives diferents als audífons, i per tant cal considerar el seu ús de forma específica (Périer,1987; Dumont,1996;Dumont 1999;).

El tipus d'adaptació protètica pot tenir una clara influència en l'aprofitament de les restes auditives, i per tant en una millor audibilitat.

Pel que fa als **aspectes psicopedagògics**, són molts els autors que han estudiat les relacions entre pensament i llenguatge analitzant les possibles repercussions de la manca de llenguatge oral durant els primers anys de vida del nen sord, així com de l'adquisició del llenguatge oral molt retardada cronològicament, d'un aprenentatge realitzat d'una forma diferent a la dels oients, mitjançant unes pròtesis auditives, una amplificació del so i una educació especialitzada, i que en el millor dels casos no aconsegueix un nivell de domini similar al d'un nadiu amb la seva llengua materna (Marchesi,1987; Quigley i Paul,1992; Furth,1996; Silvestre y col.,1998;Lepot-Froment,1999; Virole,2000).

Els estudis sobre les repercussions sobre el desenvolupament cognitiu són nombrosos, el que ens interessa destacar és que, malgrat els esforços, encara es desconeix en gran mesura com funciona el pensament i la representació mental en els sords.

També s'han estudiat les repercussions en la vida afectiva i social dels deficients auditius. Malgrat no es pot parlar pròpiament d'una psicologia del sord, doncs les variables intraindividuals són nombroses, sí que es descriuen unes característiques en el seu desenvolupament personal i social que es poden comprendre i explicar a causa del dèficit auditiu, i en concret del pobre llenguatge oral (Colin,1980). Actualment aspectes com la construcció i elaboració de la identitat com a persona sorda s'estudien amb gran interès (Silvestre y col.,1998).

Pel que fa a les repercussions de la sordesa en els aprenentatges escolars i de forma especial en l'aprenentatge de la lectura i escriptura, la bibliografia és nombrosíssima i actualment esdevé un dels aspectes més tractat en congressos, seminaris i discussions en l'intent d'aconseguir metodologies que permetin, malgrat el dèficit lingüístic, un millor nivell d'aquests aprenentatges instrumentals bàsics per a l'accés a la informació i a la cultura (Alegria,1997;Alegria, 1999; Charlier,2000; Leybaert,2000).

Dins aquest apartat, cal una consideració especial a la família, ja que la família és la primera i principal responsable de l'educació dels fills i també del fill sord. Aspectes com el nivell socio-cultural, les habilitats educatives, l'actitud i acceptació

de la discapacitat del seu fill, així com si els pares són sords o oients impliquen elements importantíssims a tenir en compte al moment d'orientar i assessorar. Finalment, les metodologies utilitzades al llarg de la història de l'educació del sord fins les propostes de més actualitat configuren un bloc importantíssim en aquest marc referencial (Périer,1989; Torres, 1995).

Les principals **modalitats comunicatives** es poden resumir en:

- **Modalitat oral:** aquesta modalitat té com a objectiu ensenyar a parlar al nen sord i a que compregui el llenguatge oral dels oients. Ha evolucionat amb els anys, incloent diversos suports, com per exemple el sistema verbotonal, que optimitza les restes auditives de l'alumne mitjançant l'aparell amplificador SUVAG. La Paraula Complementada (PC), com a suport per a optimitzar la lectura labial i la representació manual de fonemes-grafemes, com els gestos de Borel-Maisonny .
- **Modalitat bimodal:** mantenint l'objectiu d'ensenyar a parlar al nen sord i que aquest compregui els missatges orals dels oients, presenta de forma simultània la parla i signes extrets de la Llengua de Signes de la comunitat sorda i altres elaborats específicament per aquesta metodologia. Hi ha diferents usos del bimodal segons sigui més o menys estricte i per tant permeti una visualització de totes i cadascuna de les paraules o nomès de les de més pes semàntic. I també hi ha diferències segons l'oral s'acomanyi de signes i de PC o nomès de signes o de signes i altres elaborats específicament per aquesta metodologia.
- **Modalitat Bilingüe:** l'objectiu és que l'alumne sord aprengui la llengua de signes i també la llengua oral. La llengua de signes es considera la llengua materna del sord i es prioritza com a llengua de comunicació i aprenentatge. L'aprenentatge de la llengua oral es planteja com a element de socialització amb la comunitat d'oients amb l'objectiu que el sord aconseguixi una comunicació amb llengua oral funcional que li permeti un cert nivell de relació amb les persones oients.

En qualsevol de les modalitats esmentades, l'aprenentatge de la llengua escrita ha estat i és un objectiu fonamental.

B. En relació a la Integració Educativa d'alumnes amb discapacitats

En línies generals, durant l'antiguitat i fins el segle XVIII, els discapacitats no es consideraven educables i eren apartats de la societat. A finals del segle XVIII s'inicia la institucionalització i especialització per a l'atenció d'aquests alumnes des d'un punt de vista assistencial i protector. Curiosament les excepcions, en aquest esdevenir històric, les trobem al voltant dels sords, doncs al segle XVI Fray Pedro Ponce de León (1509-1584) va realitzar amb èxit les primeres experiències aïllades d'educació de sords. A París, al 1755, l'abat Charles-Michel de l'Épée va crear la primer escola pública per a sord-muts.

L'història més recent del tema ens situa al voltant dels anys 40 i 50, en que es produeix una sèrie de canvis socials, de tècniques avaluadores de teories sobre l'aprenentatge, etc. que culminaran amb el qüestionament de les escoles segregadores i l'inici d'experiències d'integració.

A partir de 1959, a Dinamarca i com a conseqüència de les pressions de les Associacions de pares en contra de les escoles segregades, s'incorpora a la legislació el concepte de normalització. Tot seguit altres països van avançar en aquesta posició.

L'expressió de necessitats educatives especials recollida a l'informe Warnock, publicat al Regne Unit al 1978, va suposar una nova manera d'enfocar l'educació especial, basada no en el dèficit sinó en les necessitats educatives especials.

A l'Estat Espanyol, la Constitució Espanyola del 1978 a l'article 49 explicita que els poders públics duran a terme una política d'integració dels disminuïts físics, sensorials i psíquics.

Tal i com hem explicat a la introducció, al 1982 la ley de Integración Social de los Minusválidos pren com a model una educació especial integrada basada en els principis de normalització, sectorització i individualització.

La Reforma del Sistema Educatiu (LOGSE) a l'any 1990, reitera els principis de normalització i integració, possibilitant un disseny curricular obert i flexible que permet la participació del professorat, facilitant l'atenció a la diversitat mitjançant les adequacions curriculars, les organitzacions diversificades de l'aula i dels grups d'alumnes, així com la dotació de recursos humans i serveis educatius de suport a l'escola (Puigdemívol,1992; Antúnez i col.,1991).

La Generalitat de Catalunya, a partir de l'Estatut d'Autonomia de 1979, i segons disposa l'article 15, té competència plena en la regulació i administració de l'ensenyament, i ha anat adequant els centres, així com els recursos humans i educatius, per a donar resposta a la política d'integració educativa que porta de forma decidida (Departament d'Ensenyament, Documents d'Educació Especial,1991; Ruiz i Giné, 1996).

Diversos països integrants de la Comunitat Europea: Bèlgica, Dinamarca, França, Irlanda, Itàlia, Holanda, Portugal, Regne Unit i Espanya han treballat conjuntament sobre diferents aspectes educatius, i concretament en el programa Helios, on 11 països comunitaris, entre els que participaven tant Espanya com a França, van elaborar un informe final sobre la integració educativa dels nens i joves sords (Final Report of Helios, group 6, 1996).

La situació actual, en el marc dels països integrants de la Unió Europea, està definida per una política educativa favorable a la integració escolar d'alumnes amb discapacitats. En la pràctica s'observen, però, importants diferències en l'aplicació d'aquest principi general. A la base d'aquestes diferències es troben diversos

factors com poden ser: limitacions financeres, l'història de cada país, la discussió al voltant de què significa integració, etc. (Departament d'Ensenyament, Documents d'Educació Especial, 1985; Silvestre, 1984; Silvestre y Valero, 1995).

En el cas concret de la integració escolar dels alumnes amb sordesa, el tema es complica, doncs dos importants documents que aborden el tema de la integració d'alumnes amb discapacitat recullen i remarquen l'especificitat pel que fa a les necessitats comunicatives dels sords, reconeixent la necessitat de la llengua de signes, i com a conseqüència, el benefici de l'agrupament. Ens referim a las Normes Uniformes de Naciones Unidas sobre la Igualdad de oportunidades para las personas con discapacidad (ONU, 1993) i a la Declaración de Salamanca, publicada al finalitzar la Conferencia Mundial sobre Necesidades Educativas Especiales, que va tenir lloc a Salamanca al 1994.

Per tot això, la integració dels alumnes sords a entorns normalitzats, tot respectant les seves necessitats específiques, implica un repte important, tant organitzatiu com de modalitats comunicatives.

C. En relació a les variables psicopedagògiques implicades en la integració dels alumnes amb sordesa.

En abordar un tema d'integració escolar és indispensable tenir com a marc de referència la psicologia de l'educació, que és la disciplina que analitza les variables psicològiques implicades en el procés d'ensenyament-aprenentatge (E-A) en general, i de l'alumne sord en particular.

Les coordenades fonamentals de la psicologia de l'educació són: d'una banda, les persones que participen en l'esmentat procés d'E-A i que, en termes generals, no són altres que els professors i els alumnes. D'altra banda, els continguts, entesos com els diferents propòsits d'aprenentatge que guien i motiven la trobada instruccional, és a dir, entre professors i alumnes. Finalment, el contexte en el que es duu a terme aquest procés constitueix el tercer gran bloc objecte d'estudi en la psicologia de l'educació. Sens dubte, l'interès per aquestes variables no rau tant en el coneixement aïllat de les mateixes, sinó en analitzar el seu comportament en situació d'interacció, la qual pot considerar-se l'essència mateixa dels processos d'ensenyar i aprendre (Genovard y Gotzens, 1990).

Analitzant amb una mica més d'atenció els temes enunciats en el paràgraf anterior, podem destacar el següent:

En relació als professors i els alumnes, la psicologia de l'educació s'interessa pels elements psicològics dels uns i dels altres que exerceixen influència en el desenvolupament del procés d'E-A que es pretén dur a terme. Així per exemple, l'estudi dels processos de pensament: planificació, tipus d'informació que utilitza, etc. del professor, aglutina un ventall ampli i significatiu d'activitat psicològica del docent amb notables repercussions sobre el desenvolupament, aprofitament i possible èxit del procés d'E-A. D'altra banda, l'estudi dels processos de pensament de l'alumne: aprenentatge, elaboració de la informació, transferència

d'allò après, etc. és un altre exemple dels interessos d'estudi de la psicologia de l'educació que conformen el camí de la seva recerca.

Com hem senyalat abans, l'estudi de processos de pensament de professors i alumnes és objecte d'interès tant aïlladament com en conjunt, o dit en d'altres termes, per arribar a esbrinar com els processos de pensament del professor poden afavorir els dels alumnes, cal un coneixement previ, i fins a cert punt independent, de les entitats que estem tractant, la qual cosa ens porta a considerar els professors i els alumnes com objectes d'estudi diferents però en interacció.

Pel que fa als continguts, la psicologia de l'educació aborda l'estudi de quins continguts, en quins termes, mitjançant quins procediments i en quin moment del procés d'E-A caldrà que siguin objecte de treball, per tal que la tasca realitzada pel professor d'acord amb els interrogants plantejats faciliti l'assimilació d'aquests continguts per part dels alumnes (Coll y col.,1990).

És força evident que les respostes a les preguntes formulades estan en funció de les que s'obtinguin en la recerca sobre com són i quant diferent són els aprenentatges que els alumnes són capaços de realitzar segons les seves pròpies capacitats, el nivell de maduració assolit i els estímuls que l'entorn, en aquest cas mitjançant el professor, els ofereix, la tipologia dels mateixos,... Una altra vegada cal insistir en que l'èxit en l'assoliment d'objectius d'aprenentatge de coneixements, destreses i valors no depèn únicament del que puguin fer els alumnes, sinó de com s'organitza i s'ofereix l'estimulació instruccional per tal que aconseguixin el màxim aprofitament dels recursos interns i externs de l'alumne que l'entorn, i més concretament, el Sistema Educatiu, l'escola i els professors posen al seu abast. En d'altres paraules, estem parlant novament de la importància capdal de la interacció entre professors i alumnes, mitjançant l'intercanvi del coneixement per part dels alumnes (Coll y col.,1993).

En parlar de contexte, ens referim bàsicament a la influència que la variable temps: quantitat d'hores, distribució de les mateixes, seqüenciació horària de les diferents tasques d'aprenentatge, etc., la variable espai físic: lluminositat a l'aula, temperatura, densitat, distribució dels alumnes, distribució de mobiliari i materials, etc. i la variable recursos tecnològics: des de la pissarra a l'ordinador, passant pel vídeo, retroprojector, etc.,exerceixen en el desenvolupament del procés d'E-A i, molt especialment, en la qualitat del mateix.

Els estudis sobre el tema indiquen que, malgrat cert nivell de recursos són necessaris per assolir l'èxit del procés, l'organització i utilització dels mateixos, que és part de la responsabilitat dels docents, és més important que la seva quantitat. Així doncs, no són els recursos: temporals, d'espai o tecnològics, els responsables de l'èxit escolar, sinó, més aviat, l'ús que se'n fa dels mateixos , o altrament dit, la interacció que s'estableix entre els esmentats recursos i els que han d'utilitzar-los: professors i alumnes.

Finalment, cal assenyalar que la complexitat de les variables o elements inclosos en tot procés d'E-A fa necessària la incorporació d'una perspectiva avaluadora que vetlli per la qualitat de les interaccions que es produeixen, que són moltes i d'alta complexitat, de manera que sigui capaç de proporcionar el feed-back necessari per tal de prendre decisions sobre la conveniència o no d'introduir modificacions en algun dels aspectes analitzats, en quin moment i de quin tipus.

A la llum d'aquest marc de referència, estem en disposició d'analitzar les variables psicopedagògiques que han de fer possible no sols la integració dels alumnes sords a l'escolaritat, sinó, molt especialment, una integració de qualitat.

2.2 Contextualització del tema a França

Donat que l'estudi s'ha realitzat a centres de la República Francesa, ens sembla imprescindible explicar breument els aspectes més rellevants o diferents del sistema educatiu francès en relació al nostre sistema educatiu. Igualment és d'interès revisar i actualitzar les línies educatives del país veí en relació als deficients auditius.

El sistema burocràtic i administratiu és altament complex, i encare més al ser un tema que comparteixen dos Ministeris: el de l'Éducation Nationale i el de L'Emploi et de la Solidarité. Hi ha una gran quantitat de departaments, comissions, centres i serveis implicats; el llistat de sigles és interminable. Per aquest motiu, intentarem fer una exposició clara i senzilla, tot i ser conscients que aquesta esquematització simplificarà la realitat del sistema, però també facilitarà la seva lectura i comprensió.

2.2.1 L'atenció als deficients auditius en edat escolar: evolució i situació actual.

El principal referent en l'educació dels sords a França és l'Abbé de l'Epée que en 1775 va obrir la primera escola pública i mixta per a sords a París. Va ser la primera escola per a sords del món. Considerava la llengua de signes dels sords com la seva llengua natural y la única possible de vehicular el pensament i la comunicació. Per tal d'enriquir la llengua de signes, va inventà els "signes méthodiques" en l'intent d'adaptar el llenguatge de signes al vocabulari, la sintaxi i la morfologia del francès. Igualment s'ocupava de l'aprenentatge de la lectura i escriptura amb el suport de la dactilologia. El seu mètode va gaudir d'una gran difusió i prestigi degut als bons resultats, però també de grans detractors en el sentit que no s'ocupava prou de l'articulació i l'oralització.

A partir d'aquests moments s'inicia l'enfrontament entre les posicions favorables a la llengua de signes i les contraries, principalment l'escola alemana de Leipzig fundada al 1778 per Samuel Heinicke. Els especialistes d'aquella época no van poder imaginar que no es tractava de modalitats incompatibles i que el sord podia beneficiar-se d'una educació Bilingüe.

La llengua de signes, a partir del Congrés de Milà al 1880 va quedar absolutament prohibida en els centres educatius per a sords i en tot cas acceptada com a sistema de comunicació entre ells a les hores d'esbarjo. Els professors sords que havien format part dels equips docents dels centres, van ser acomiadats i l'educació dels sords va quedar sota la responsabilitat de professors oients.

Des del 1980, és a dir, un segle després d'una educació dels sords exclusivament oralista, les recerques sobre les relacions entre pensament i llenguatge, les repercussions sobre el desenvolupament cognitiu, així com els estudis psicolingüístics sobre la llengua de signes reconeixent el seu status de llengua completa, unit al desencís sobre els resultats escolars assolits pels alumnes sords educats en la modalitat exclusivament oralista, van provocar un replantejament de l'educació i escolarització dels sords, principalment pel que fa a les modalitats comunicatives, però també sobre la integració escolar d'aquests alumnes.

- **La situació actual:**

A França, l'evolució de les modalitats comunicatives, ha tingut com a conseqüència principal l'acceptació i reconeixement de la llengua de signes LS, com a llengua natural dels sords, es reconeix el dret a que aquests alumnes la puguin aprendre aviat. A més es considera que es pot treballar de forma simultània a la llengua oral i que les aportacions de la LS són positives per l'aprenentatge de l'oral. De tota manera, continua sent un objectiu prioritari l'aprenentatge del llenguatge oral amb el suport de la Paraula Complementada (PC), el coneixement de la gramàtica de la llengua francesa i el domini de la lectura i escriptura.

En síntesi, la situació actual en l'educació dels sords comporta un treball important de la llengua oral, amb la presència amb més o menys nombre d'hores de la llengua de signes i d'adults sords experts en llengua de signes. Malgrat hi ha centres Bilingües, en l'actualitat aquesta modalitat educativa no és la més extesa. Predomina el que anomenarem Aproximació Bilingüe: coneixement de la LS amb el contacte amb adults sords i aprenentatge del llenguatge oral amb la Paraula Complementada (PC).

En relació a la integració escolar, aproximadament el 50% dels alumnes sords segueixen un règim d'integració escolar, (de diferents intensitats segons el temps d'estada a l'aula ordinària AO), mentre que la resta s'escolaritzen en centres específics per a sords.

A l'Annex 1 inclouem un quadre comparatiu entre el sistema educatiu a Catalunya i a França, tot i que al llarg d'aquesta memòria farem les correspondències necessàries i utilitzarem la nomenclatura del nostre país per facilitar la lectura de la mateixa. Tanmateix, en relació al sistema educatiu ordinari, voldriem remarcar alguns aspectes que ens semblen significatius:

- La primera llengua estrangera s'introdueix a 6è de primària i la segona llengua estrangera a 2n. d'ESO.
- A final de 3r. d'ESO, tots els alumnes passen un exàmen oficial/ nacional anomenat Brevet; també al finalitzar 2n. de batxillerat el famós BAC és un exàmen oficial/nacional.
- Al finalitzar el 3r. d'ESO, aquells alumnes que no superen o es preveu que no superaran el nivell del Brevet, inicien una formació en aprenentatge d'oficis , (aquells que presenten uns nivells d'aprenentatges instrumentals més baixos) o bé una formació professional, si el nivell és una mica més alt. Tant l'aprenentatge d'oficis com la formació professional bàsica estan reconegudes oficialment i els permet aconseguir un diploma o certificació que els acredita per la incorporació a la vida laboral.

Després d'aquest incís sobre el sistema escolar ordinari, reprenem la contextualització de l'educació dels deficients auditius a França.

• **L'Administració, els centres i els serveis:**

Són dos els ministeris amb responsabilitat i competències en l'educació i escolarització dels sords: el Ministère de l'Emploi et de la Solidarité (Affaires Sociales) i el Ministère de l'Éducation Nationale.

Del ministre de l'Emploi et la Solidarité depenen:

- 4 instituts nacionals per joves sords INJS, de titularitat pública. Es tracta de l'INJS de París, fundat per l'Abbé de l'Épée, l'INJS de Chambéry, l'INJS de Bordeaux i l'INJS de Metz. Ofereixen tots els nivells educatius, infantil, primària i secundària així com formació d'oficis i formació professional. Tots quatre disposen d'internat.
- Centres privats concertats, que ofereixen atenció al deficients auditius, alguns només atenen l'educació infantil, de 0 a 6 anys (com un servei d'atenció primerenca especialitzat en sordesa), d'altres ofereixen també el nivell d'educació primària i alguns també de secundària. Aquests centres poden atendre els alumnes en el centre específic, a plè temps o bé poden dur a terme experiències d'integració . L'equip d'integració es desplaça a l'escola ordinària però depen administrativament del centre específic.

El ministre de l'Éducation Nationale ha posat en marxa serveis per la integració escolar.

- Integració individual, amb el suport de professors itinerants especialistes en sordesa.
- Integració col·lectiva, en una Classe d'Intégration Scolaire (CLIS), sota la responsabilitat d'un professor especialista en sordesa.

Aquests professors són funcionaris del ministre de l'Éducation Nationale.

Els logopedes poden atendre els alumnes a nivell privat o bé formar part de l'equip d'un centre específic per a sords. En tot cas no són mai funcionaris, ni tant sols en el cas dels INJS.

El finançament del suport logopèdic, de l'equip del centre específic i dels professionals que des d'aquest centre realitzen el suport a la integració va a càrrec de la Direction Départementale des affaires sanitaires et sociales DDASS, en definitiva, del Ministère de la Solidarité et l'Emploi i de la Seguretat Social.

La majoria dels centres que atenen alumnes sords, ofereixen la doble possibilitat: centre específic a ple temps i integració.

- **Els professionals:**

Els professionals d'un centre específic, que atenen alumnes sords a ple temps i amb possibilitat d'internat és molt complet i està format per: Metge ORL, pediatre, psicòleg, assistent social. En funció de les necessitats del centre pot comptar amb un psiquiatre i un audioprotesista. A més formen part de l'equip els professors de sords, (amb el diploma lliurat pel Ministère de l'Éducation Nationale, CAPSAIS o el diploma lliurat pel Ministère de l'Emploi et de la Solidarité, CAPEJS), els logopedes, els intèrprets en LS, els intèrprets en PC i adults sords competents en LS. En ocasions també disposen d'educadors especialitzats i/o monitors sords o oïents.

Quan l'alumne segueix un règim d'integració escolar, els professionals que intervenen més directament són: els professors de sords (CAPSAIS ó CAPEJS), els logopedes, els intèrprets en PC i un adult sord expert en LS. Però pot beneficiar-se de la resta de professionals del centre específic.

A l'Annex 2 adjuntem la relació de les sigles més utilitzades pel que fa a l'escolarització dels deficients auditius

Pel que fa a la orientació dels alumnes, la llei preveu que aquesta sigui responsabilitat de la Commission départementale de l'éducation spéciale (CDES). Aquesta comissió examina els dossiers que contenen: informes mèdics, psicopedagògics i dels serveis socials. En funció del nivell i necessitats de l'alumne i amb l'acord de les famílies, orienta envers el centre més adient i també assigna el certificat de disminució tot indicant els ajuts econòmics que la família ha de rebre.

2.2.2 Marc legal relatiu a l'educació i escolarització dels sords.

Les lleis, decrets i circulars que regulen l'escolarització dels alumnes sords és molt nombrosa. A continuació farem un recull del marc legal més significatiu. També hi ha documents ministerials de gran interès i que corresponen a estudis encomenats a diputats i a grups de treball dels dos ministeris implicats en l'educació dels sords.

- **Documents legals**

- En relació a la integració:

Loi n° 75-534 de 30 de juny de 1975 .En faveur des personnes handicapées.
Aquesta llei declara el dret a l'educació de les persones amb handicaps, sigui en un entorn ordinari o especialitzat. Crea la comissió d'orientació CDES.

Circulaire n°82/2 i 82-048 de gener de 1982

Prioritza la integració dels alumnes amb handicaps en l'entorn ordinari per afavorir l'inserció social i desenvolupar la seva personalitat tot acceptant la seva diferència.

Circulaire n° 83-082 i 3/83/S del 29 de gener de 1983

Especifica els suports necessaris per tal de realitzar la integració en els centres ordinaris, diferenciant les actuacions segons es tracti d'una integració individual, colectiva o parcial.

Loi n° 89-486 del 10 de juliol de 1989

En la que es declara que la educació és la primera prioritat nacional. Remarca que la integració escolar i social dels nens i adolescents amb handicaps és d'una importància capdal.

Circulaire n° 91-304 del 18 de novembre de 1991

En la que es defineix el funcionament i recursos que regulen la escolarització dels nens amb hàndicaps a l'escola primària, mitjançant la creació de les Classes d'intégration scolaire (CLIS).

- En relació als professionals de l'equip especialitzat:

L'annexe XXIV quater du décret n° 88-423 de 22 d'abril de 1988

Estableix els professionals que componen l'equip d'un centre especialitzat així com els diplomes necessaris per a la seva contractació.

- En relació a l'orientació:

Circulaire n°88-10 de 29 d'abril de 1988

Indica el procediment a seguir per a l'orientació dels nens i adolescents sords per part de les comissions d'educació especial.

- En relació a les modalitats de comunicació reconegudes en l'educació dels sords:

Loi n° 91-73 del 8 de gener de 1991. Article 33.

Reconeix als joves sords i a les seves famílies la llibertat d'elecció entre una comunicació Bilingüe (llengua de signes i francès) i una comunicació oral.

- En relació a l'adaptació de les condicions dels exàmens:

Circulaire n° 85-302 del 30 d'agost de 1985

Reconeix el dret dels deficients auditius a estar acompanyats d'un intèrpret en llengua de signes o un intèrpret en Paraula Complementada. Tambè sel's atorga 1/3 més de temps per realitzar l'avaluació.

- **Documents ministerials**

- *Le droit des sourds: 115 propositions.*
Es tracta d'un estudi sobre la situació dels ciutadans sords, que el primer ministre L. Jospin va encomenar a la diputada D. Gillot i que al juny del 1998 es va donar a conèixer. Analitza els drets dels sords per tal que puguin esdevenir ciutadans de plè dret en la nostra societat. Inclou 115 proposicions en relació a adaptacions necessàries pel que fa a la justícia, la sanitat, els transports, la vivenda, la cultura, l'educació i la inserció laboral.
Fruït d'aquest important document, es van desplegar comissions de treball per donar resposta a cadascuna de les proposicions plantejades.
- *Rapport sur l'accès à l'enseignement des enfants et adolescents handicapés.*
Aquest document publicat al març del 1999, és el resultat d'un grup de treball format per representants dels dos ministeris implicats. Analitza en força profunditat i realisme la situació de l'educació dels sords, i explicita tant els aspectes positius com aquells que no funcionen prou bé.
- *Rapport sur la mise en place des 115 propositions sur "le droit des sourds"*
A partir del document de la diputada Mme. Gillot, un grup de treball aprofunditza en alguns punts realitzant propostes concretes. Un exemple seria la creació d'un Centre d'Informació sobre la Sordesa CIS, a nivell departamental, que proporcioni una informació exhaustiva i neutral sobre tot el que fa referència a la sordesa. Tambè concreten altres propostes.

3. MARC EMPÍRIC DEL TREBALL REALITZAR

3.1 Objectius i hipòtesis de treball.

Partint de la reflexió de que la resposta educativa als alumnes sords a Catalunya no satisfà les necessitats de tots els alumnes ni de totes les famílies i que, la comunitat educativa així com els diferents professionals desitjarien disposar de respostes i modalitats alternatives i diversificades que permetessin una orientació més personalitzada de l'alumne, segons les seves característiques i les de la seva família, el projecte de treball presentat, tenia com a objectiu anaritzar diferents modalitats d'intervenció en la integració escolar dels alumnes sords a la República Francesa, doncs teniem coneixement que en aquest país hi havia una important varietat de modalitats d'intervenció.

Igualment, el fet de ser un país amb múltiples similituds al nostre, tant des del punt de vista històric com social i cultural, feia previsible que les aportacions que se'n puguin desprendre tinguin possibilitat d'aplicació al nostre sistema educatiu i repercutixin a la millora del mateix.

Els objectius s'han organitzat en dos grans blocs: un en relació a les modalitats organitzatives i un altre en relació a les modalitats comunicatives.

Finalment es plantejen dues hipòtesis que posen en relació les modalitats comunicatives amb les organitzatives.

3.1.1 Objectius relatius a les modalitat organitzatives estudiades.

Es preten analitzar en profunditat les diferents maneres d'organitzar la integració escolar dels alumnes sords. Per arribar a la màxima concreció es formulen els següents objectius.

3.1.1.1 Quines són les modalitats organitzatives?

- Quantes modalitats organitzatives s'utilitzen?
- Quines són les característiques d'aquestes modalitats?
- Hi ha modalitats d'integració que contemplin l'agrupament d'alumnes?.

3.1.1.2 Cóm són les modalitats organitzatives?

- Quina organització requereix cadascuna de les modalitats?
- Quin és el funcionament que permet tirar endavant les diferents modalitats?
- Quins recursos humans i materials es requereixen en les diverses modalitats?

3.1.1.3 Quins són els subjectes d'aquestes modalitats?

- Quines són les característiques psicopedagògiques dels alumnes?
- Quines són les característiques socio-familiars?
- Quines són les característiques institucionals?

3.1.1.4 Síntesi comparativa de les diferents modalitats.

- Quines són les avantatges en relació als aspectes organitzatius?

- Quines són les avantatges en relació al propi alumne: comunicació, aprenentatges, desenvolupament personal?
- Quines són les limitacions en relació als aspectes organitzatius?
- Quines són les limitacions en relació al propi alumne: comunicació, aprenentatges, desenvolupament personal?

3.1.2 Objectius relatius a les modalitats comunicatives estudiades.

Es preten analitzar en profunditat les diferents modalitats comunicatives emprades en la integració escolar dels alumnes sords. Per arribar a la màxima concreció es formulen els següents objectius.

3.1.2.1 Quines són les modalitats comunicatives?

- Hi ha diversitat de modalitats comunicatives?
- Quines són les característiques d'aquestes modalitats?
- Quines són les més freqüentment utilitzades en l'àmbit de la integració?.

3.1.2.2 Com són les modalitats comunicatives?

- Quina organització requereix cadascuna de les modalitats?
- Quin és el funcionament que permet tirar endavant les diferents modalitats?
- Quins recursos humans i materials es requereixen en les diverses modalitats?.

3.1.2.3 Qui són els subjectes d'aquestes modalitats?

- Quines són les característiques psicopedagògiques dels alumnes: audició, aprenentatges, nivell lingüístic, etc?
- Quines són les característiques socio-familiars: implicació, nivell socio-cultural, etc?
- Quines són les característiques institucionals: rigor metodològic, relacions amb la família, etc?

3.1.2.4 Síntesi comparativa de les diferents modalitats.

- Quines són les avantatges en relació als aspectes organitzatius?
- Quines són les avantatges en relació al propi alumne: comunicació, desenvolupament lingüístic, seguiment curricular?
- Quines són les limitacions en relació als aspectes organitzatius?
- Quines són les limitacions en relació al propi alumne: comunicació, desenvolupament lingüístic, seguiment curricular?

3.1.3 Hipòtesis de treball

Un cop analitzades separatament les modalitats organitzatives i comunicatives, s'estarà en condicions de verificar hipòtesis, relatives a confirmar les relacions esperades entre els dos tipus de modalitats.

Hipòtesi 1:

Es preveu trobar una relació entre modalitat comunicativa i modalitat organitzativa en el sentit que, la modalitat comunicativa que possibilita nivells lingüístics més elaborats serà compatible amb modalitats organitzatives de tipus més individual mentre que, les modalitats comunicatives que desenvolupen nivells lingüístics menys elaborats, es relacionaran amb modalitats comunicatives d'agrupament i integració col·lectiva.

Hipòtesi 2:

Es preveu trobar una relació entre les diferents modalitats, (organitzatives i comunicatives) i diverses variables relacionades amb el propi alumne, la família i el centre educatiu. És a dir, que els alumnes que segueixen amb èxit un determinat tipus de modalitat comunicativa , acompliran unes variables d'aprenentatge, de presència o no de problemes associats, i de recursos implicats, diferents als que segueixen una altra modalitat comunicativa. I el mateix en relació a les modalitats organitzatives.

3.2 Disseny i fases del pla de treball.

L'estudi realitzat implicava una **anàlisi observacional**, per tant un tractament més **qualitatiu** que quantitatiu de la informació obtinguda.

La recollida de les dades, informacions i observacions es feia d'una forma molt sistemàtica, de manera que posteriorment fos possible relacionar i comparar els resultats obtinguts, així com establir síntesis comparatives entre les diverses modalitats estudiades i finalment verificar les hipòtesis plantejades.

Al final d'aquest punt, adjuntem la relació de centres visitats. Aquest quadre també està inclòs en l'Annex 3 d'aquesta Memòria.

Les fases del pla de treball van coincidir en gran mesura amb les que es descriuen en el punt 3.3 sobre la Metodologia emprada:

- Durant el primer trimestre es van realitzar la majoria d'activitats de **formació**, **recollida d'informació**, principalment pel que fa al marc legislatiu del Sistema Educatiu francès i concretament de la documentació específica en relació a l'educació dels alumnes deficientes auditius. Es van realitzar les **entrevistes** amb els avaluadors francesos del projecte, la selecció dels centres a visitar, els contactes amb els centres i l'**observació** de situacions d'ensenyament – aprenentatge d'alumnes sords en règim d'integració en diversos centres de París i de la regió Il·le de France.

- Durant el segon trimestre, es va iniciar **l'anàlisi de les dades recollides**, realitzant el buidat de la informació obtinguda en les diverses observacions realitzades, es va continuar amb **l'actualització bibliogràfica**, la **observació** dels centres de Montpellier i regió del Languedoc – Roussillon, i la **planificació** de les visites, entrevistes i observacions del tercer trimestre.
- Durant el tercer trimestre i fins la data de presentació de la Memòria, es va continuar alguna activitat de **formació, observacions de cloenda** als centres ja visitats durant el primer trimestre i **observacions a nous** centres, especialment a Brussel·les i Strasgourg. Finalment es va entrar plenament a la fase **d'anàlisi de les dades recollides**, realitzant un important treball d'anàlisi, reflexió i síntesi, per tal d'arribar a obtenir uns resultats en relació als objectius formulats i a la verificació de les hipòtesis plantejades.

A l'Annex 5, s'inclou el calendari de totes les visites realitzades, especificant la tasca realitzada, els professionals amb qui es va contactar així com els materials lliurats per part d'alguns dels centres.

A continuació s'inclou la relació de centres visitats.

3.3 Metodologia emprada.

La metodologia emprada per tal d'assolir els objectius proposats així com la verificació de les hipòtesis de treball va comportar les següents actuacions metodològiques distribuïdes en tres fases diferenciades.

3.3.1 Fase de Formació:

En aquesta fase hi ha diferents actuacions a remarcar. D'una banda la formació rebuda al Centre National d'Études et de Formation pour l'Enfance Inadaptée, **CENEFEI** de Suresnes, mitjançant l'equip de formadors de la modalitat A, és a dir, déficients auditius. Aquest centre disposa d'una biblioteca especialitzada així com d'una videoteca, i l'equip de professionals realitzen diferents tasques de formació, entre d'altres, imparteixen la formació que acredita el diploma de professor CAPSAIS que és la que correspon als professors de sords.

També organitzen cursos de formació per als adults sords experts en LS que no són mestres però formen part dels equips dels centres.

Editen una revista i diverses publicacions al voltant de la deficiència auditiva.

A més de consultar la biblioteca i videoteca, vaig estar convidada a assistir tant a diversos cursos de formació per a alumnes del diploma CAPSAIS, com als cursos que imparteixen als adults sords experts en LS als quals els manca informació psicopedagògica per tractar amb nens.

D'altra banda tota la formació que va envoltar l'assistència al **3er. Colloque International ACFOS**. Organitzat per ACFOS: Action, Formation, Sourdité; el Colloque que va tenir lloc a Paris els dies 10, 11 i 12 de Novembre de 2000 tractava com a tema monogràfic " Un projet pour chaque enfant sourd: enjeux et

pratiques de l'évaluation". Al llarg dels dies, els diferents ponents van abordar diferents perspectives de l'avaluació psicolingüística del nen sord: les seves capacitats, les seves habilitats, proves estandaritzades, indicadors neuropsicològics i resultats obtinguts en la pràctica diària.

Com a complement del Colloque ACFOS i gràcies a la influència de Mme Tagger, avaladora del projecte, vaig estar especialment convidada a una conferència – debat a càrrec de la **Dra. Esther Dromi**, professora a la Universitat de Tel- Aviv i a la Universitat de Texas (Dallas), que va presentar el programa anomenat "KESHER". Es tracta d'un programa nacional d'intervenció del llenguatge en tots els nens sords d'educació infantil d'Israel. Tant la conferència com el posterior debat van resultar molt interessants.

Interessa remarcar també la formació rebuda per part del Centre Technique National et de Recherches sur les Handicaps et les Inadaptations, **CTNRHI**, que a part d'una biblioteca especialitzada en sordesa, i d'organitzar diversos seminaris especialitzats, són els responsables d'un estudi longitudinal de 10 anys, sobre nens sords prelocutius amb implant coclear IC. Vaig poder assistir a una reunió del comitè científic responsable del seguiment d'aquest interessant estudi i em van facilitar tota la documentació bàsica.

Finalment, i gràcies als contactes amb el CTNRHI, vaig poder realitzar diverses visites a l'**Hôpital Trousseau** de París, que col·labora amb aquest estudi longitudinal. Tant la Dra Busquet, metge ORL, com la logopeda responsable del seguiment dels nens amb IC d'aquest Hospital, vaig poder ampliar la meua formació en relació a aquesta tècnica, així com a les proves i protocols que utilitzen per valorar el guany auditiu després de l'implant.

3.3.2 Fase de recollida de dades:

Aquesta fase ha estat la que ha ocupat la major part del temps de treball.

- **Recollida d'informació:**

Documentació del marc legislatiu del Sistema Educatiu i concretament de l'educació especial a França.

Documentació específica del marc legislatiu en relació a l'educació dels alumnes deficients auditius.

Recollida sistemàtica d'informació de cadascuna de les variables psicoeducatives i de les modalitats d'integració dels alumnes sords en cadascun dels centres visitats, mitjançant el *protocol de registre de dades i observacions realitzades als centres* que s'adjunta a l'Annex 4.

- **Entrevistes:**

Amb els avaladors del projecte per tal de realitzar la selecció dels centres a visitar en funció dels interessos de l'estudi presentat, és a dir, triant centres representatius de diferents modalitats organitzatives i comunicatives en la integració de nens sords.

En primer lloc amb **Mme. Tagger**, Inspectrice Pédagogique et technique des Etablissements pour déficients auditifs, del Ministère de l'Emploi et de la Solidarité.

Amb **M. Beccari**, secretari general de la Fédération Nationale des Instituts de Sourds et d'Aveugles de France, FISAF.

Amb **Mme. Dumont** la coordinadora del Centre d'Adaptation Psychopédagogique pour Jeunes Déficiants Auditifs de l'Ajuntament de París, CAPP.

Seguidamente es va mantenir una entrevista de presentació amb el director de cadascun dels centres seleccionats. Alguns cops també hi assistia el cap d'estudis.

A partir d'aquesta entrevista inicial, es planificaven tant les entrevistes amb els diferents professionals: logopedes, psicòlegs, professors de sords, audioprotesista, etc, com les visites i observacions a les aules ordinàries, classes en petit grup i a les sessions individuals de logopèdia. En alguns casos em van permetre assistir a reunions de pares i també a reunions de seguiment trimestral de l'alumne, el que anomenen reunions de síntesi.

Vaig mantenir entrevista amb els components de dues Commissions d'éducation spéciale, **CDES** (a París i a Strasbourg) que em van convidar a assistir a sessions de treball.

Igualment vaig entrevistar-me amb la **Inspectora** del Ministère de l'Éducation National, responsable de l'equip de suport a la integració de París, equip que de forma itinerant realitza el suport pedagògic a alumnes sords integrats en règim Individual. La mateixa inspectora és també la responsable de las CLIS de la ciutat de París.

Amb les persones que van avalar el projecte, a part de l'entrevista inicial vam realitzar un mínim de dues entrevistes de seguiment.

- **Observació:**

De situacions d'ensenyament-aprenentatge amb alumnes sords, seleccionant les més singulars i significatives de cada modalitat, per tal d'analitzar les diverses modalitats i arribar a una síntesi comparativa de les mateixes.

Les observacions del nen sord integrat ha estat possible en tot el ventall de diversitat de situacions: integració individual a l'aula ordinària, sessió individual de suport pedagògic i de logopèdia. Treball en petit grup dels nens sord en règim d'integració Mixta, sessions de logopèdia. Treball en petit grup del alumnes de les Unitats de sords i de situacions d'integració d'aquests alumnes a l'AO, etc.

Donat el caràcter observacional de l'estudi, i per tal de poder arribar a una síntesi comparativa, vaig tenir molta cura en totes les situacions observacionals de : sentir parlar als nens, parlar jo mateixa amb ells de forma directa, observar produccions escrites, revisar els seus quaderns de treball, observar estones de treball de comprensió lectora i en la mesura del possible, alguna observació a les estones de pati i menjador.

3.3.3 Anàlisi de les dades recollides.

El contingut de les entrevistes realitzades amb els diferents professionals, quedava sempre reflectit per escrit. Les dades dels centres així com les observacions de les situacions d'ensenyament- aprenentatge, quedaven recollides en el protocol pel registre de dades i observacions realitzades als centres.

De forma sistemàtica i després de cada visita, anotava els aspectes més significatius i rellevants de cada situació observada, classificant-los segons es tractès d'aspectes organitzatius, familiars, metodològics, etc.

En la fase final de reflexió, anàlisi i síntesi dels resultats obtinguts, així com per a la verificació de les hipòtesis de treball, va ser necessari, passar totes aquestes dades a un protocol més simplificat i també va resultar imprescindible l'elaboració de quadres – resum i quadres de creuament de variables.

D'aquesta manera ha estat possible finalment l'elaboració de la Memòria del treball realitzat.

3.4 Recursos i instruments utilitzats.

El desenvolupament d'aquest treball ha estat possible gràcies a recursos humans, institucionals i instrumentals, així com recursos bibliogràfics i documentals., sense oblidar les noves tecnologies.

- **Recursos humans i institucionals:**

La realització d'aquest treball ha estat possible a la magnífica col·laboració de diverses Institucions i professionals, entre els que cal destacar:

- La Dra Núria Silvestre Benach, supervisora del projecte; Catedràtica de Psicologia Evolutiva i de l'educació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

- Ministère de l'Éducation Nationale de la Recherche et de la Technologie, Centre National de Suresnes, CNEFEI. L'équip de formadors en deficients auditius.
- Ministère de l'Emploi et de la Solidarité. Mme. Tagger , inspectrice pédagogique et technique des établissements pour déficients auditifs.
- Federation Nationale des Instituts de Sourds et d'Aveugles de France, FISAF. M. Beccari, secretari general.
- Centre d'Adaptation Psychopédagogique pour Déficients Auditifs, de la Ville de Paris. Mme. Annie Dumont, logopeda coordinadora de les CLIS.
- Inspectoria responsable de l'équip de suport itinerant a la integració d'alumnes sords de Paris.
- Responsable de l'estudi longitudinal, a nivell nacional, de nens sords prelocutius amb implant coclear, del CTNERHI.
- Personal de l'Hôpital Trousseau de Paris, responsable dels Implants Coclears.
- Directors i equips de mestres i professors dels centres escolars d'integració d'alumnes sords.
- Professionals dels equips de suport a la integració dels deficients auditius dels diferents centres: metges ORL, audioprotesistes, psicòlegs, logopedes, professors de sords, adults sords experts en LS, intèrprets de PC, educadors especialitzats i monitors.
- Professionals de les comissions avaluadores, CDES, responsables de l'orientació educativa d'aquests alumnes.

- **Recursos instrumentals:**

Ha estat indispensable l'elaboració de *guions d'entrevista*, criteris per realitzar les observacions amb la màxima objectivitat possible, *protocol pel registre de dades i observacions realitzades*, *quadres-resum* per a la síntesi comparativa dels resultats així com per a la verificació de les hipòtesis de treball.

Tambè ha resultat de gran utilitat el dossier que lliuraven en la majoria de centres visitats.

- **Recursos bibliogràfics i documentals:**

En una primera fase va ser imprescindible conèixer el marc legal que regula l'educació especial a França, i en concret l'atenció als alumnes amb deficiència auditiva. Això va suposar la lectura de diferents lleis i decrets així com de documents ministerials de gran interès, que s'han comentat en el punt 2.2.2 d'aquesta Memòria.

L'accès a les biblioteques especialitzades en sordeses com: La biblioteca històrica de l'INJS, la biblioteca del CNEFEI així com la del CTNERHI m'ha permès una actualització bibliogràfica interessant.

Igualment, la visita a alguna llibreria especialitzada en logopèdia i en educació especial, ha estat profitosa, tant pel que fa a aspectes bibliogràfics com principalment a material i jocs educatius.

- **Noves tecnologies:**

Malgrat la obvietat d'aquest apartat, em sembla important remarcar que l'ús de l'ordinador, i del correu electrònic ha permès optimitzar el temps per treballar amb les dades recollides i també per planificar les visites als diferents centres.

Després de la primera estada a París, fins finals de desembre, vaig tornar a Barcelona . Llevors vaig realitzar un primer buidat, detectant mancances en les diferents observacions. Gràcies al correu electrònic, el contacte amb els diferents centres, sol.licitant noves visites per cobrir les mancances observades, va permetre una molt bona planificació , de manera que quan hi vaig tornar a la primavera, vaig poder assolir per complert tots els objectius proposats.

Igualment, la planificació, via correu electrònic, de l'estada a Montpel·lier i a Brussel·les va resultar molt eficaç , profitosa i àgil.

3.5 Resultats obtinguts.

El seguiment de les diferents fases del pla de treball, així com la metodologia emprada ens ha permès respondre als objectius proposats i verificar les hipòtesis plantejades.

És convenient recordar que es tracta d'un estudi observacional, no experimental; per aquest motiu el comentari d'alguns dels resultats pot semblar, i de fet és ,subjectiu, segons el punt de vista de l'observador.

Cal però tenir en compta el fet que l'observador ha estat la mateixa persona en totes les ocasions i situacions, igualment que tal com s'ha comentat en el punt 3.3.2 en relació a la recollida de les dades, aquesta ha estat molt sistemàtica i directa, en el sentit de gaudir d'un intercanvi (oral o amb LS) real amb els alumnes sords, veure mostres del seu llenguatge escrit, revisar els seus dossiers i quaderns de treball.

Per tot això considerem que la subjectivitat, present en alguns dels resultats que s'explicaran a continuació, queda força compensada i no els resta validesa.

3.5.1 Relatius a les modalitats organitzatives estudiades.

Ens interessava conèixer les diverses modalitats organitzatives emprades en la integració d'alumnes sords. És a dir, saber si a més de la modalitat individual que de forma generalitzada s'utilitza a Catalunya, també hi havia altres modalitats, per exemple d'integració col.lectiva o altres. Un cop identificades, ens interessava saber quina organització requeria cadascuna de les diferents organitzacions, quines característiques les defineixen així com les avantatges i dificultats de cadascuna d'elles.

Per tal de facilitar la lectura, tots els resultats referits a les modalitats organitzatives que hem pogut observar al llarg del treball realitzat, els exposarem detalladament a continuació classificats en diferents subapartats.

3.5.1.1 Quines són les modalitats organitzatives observades?

Els centres que proposen un règim d'integració escolar per alumnes amb deficiència auditiva utilitzen 3 modalitats diferents des del punt de vista organitzatiu. Aquestes 3 modalitats les anomenarem:

- A. Individual.
- B. Mixta.
- C. Unitats de sords.

Aquestes modalitats s'han observat en diversos centres visitats i alguns d'ells ofereixen més d'una modalitat.

Nombre de centres observats de cada modalitat organitzativa

Modalitats Organitzatives	Individual		Mixta	Unitats de sords
	Hipoacúsics	Sords profunds		
Nº de Centres	8	5	3	6

Quadre 1

Nº total de centres = 13

Els factors determinants per pertanyer a una o una altra modalitat són: el lloc, (espai físic) on es realitza la integració escolar i el temps que comparteixen amb els companys oients.

Dins cada modalitat poden donar-se variacions, principalment pel que fa a la modalitat comunicativa i també a les característiques dels subjectes, de tota manera, en línees generals, podem dir que segueixen un perfil força comú.

A continuació definirem cadascuna de les modalitats organitzatives observades, remarcant els punts comuns així com les variacions que siguin més rellevants i significatives.

A. Modalitat individual:

- Característiques comunes:

Els alumnes que segueixen aquesta modalitat estan durant la totalitat de l'horari a l'escola ordinària i a l'aula ordinària (AO). Comparteixen la major part del temps, tant d'aprenentages com d'esbarjo, amb els companys oients. En relació al temps d'estada a l'aula ordinària, va des de les $\frac{3}{4}$ parts de l'horari en els més petits, qui són els que més suports reben fora l'aula ordinària, fins els que nomès estan absents 2 hores setmanals.

- Variables dins la modalitat individual:

Malgrat la majoria d'alumnes assisteixen a l'escola del seu barri i per tant és l'únic alumne sord a l'AO i a l'escola, algun Centre realitza aquesta modalitat en escoles de concentració previament sel.leccionades. En aquest segon cas, és possible que a la mateixa aula coincideixin 2,3 i fins 4 alumnes, tot i que també és possible que algú sigui l'únic sord a l'aula, però, en tot cas a l'escola sempre tindrà companys sords, malgrat puguin ser de diferents edats.

Aquesta variable té conseqüències principalment en qüestions organitzatives i d'optimització dels recursos.

La variable realment que marca diferències importants i significatives, principalment pel que fa a la quantitat de recursos necessaris així com al grau d'implicació familiar és el grau de deficiència auditiva.

Alguns Centres nomès utilitzen aquesta modalitat quan els alumnes presenten pèrdues auditives lleugeres (DAL), mitjanes (DAM) o severes (DAS) amb molt bon aprofitament de les restes auditives.

Altres Centres, proposen aquesta modalitat també a alumnes amb sordesa profunda (DAP), o severa (DAS) .

Aquesta variable té una repercussió capdal en els recursos implicats així com en el grau d'implicació familiar necessari per poder continuar amb èxit aquesta modalitat.

B. Modalitat Mixta:

- Característiques comunes:

Els alumnes sords que segueixen un règim d'integració en modalitat mixta, assisteixen la ½ de l'horari lectiu a l'escola del seu barri i l'altra ½ de l'horari al Centre Especialitzat. Quan assisteixen a l'escola ordinària acostumen a ser l'únic alumne sord a l'aula i quasi segur a l'escola.

Tots els suports especialitats els reben al Centre i mentre estan a l'escola ordinària comparteixen activitats d'aprenentatge i esbarjo amb els companys oients, sense cap suport especial.

- Variables dins la modalitat Mixta:

L'edat dels alumnes, en aquest cas, resulta una variable important doncs dels 3 Centres que utilitzen aquesta modalitat, nomès 1 d'ells escolaritza els alumnes fins a final de primària, mentre que els altres 2 nomès ho fan durant l'educació infantil. Aquest fet és important alhora de fer comparacions i treure conclusions.

Una altra variable és la modalitat comunicativa i més exactament el nivell de competència oral exigida per seguir aquesta modalitat. El centre que escolaritza fins primària exigeix un bon nivell d'oralització.

Finalment la variable problemes associats també marca diferències, tant en relació al seguiment curricular, com en la necessitat i organització dels recursos. El Centre que segueix la modalitat Mixta amb alumnes d'educació infantil, amb problemes associats, s'està plantejant proposar una escola ordinària de concentració i que els alumnes tinguin algun suport (acompanyament) especialitzat mentre estan a l'AO.

B. Modalitat Unitats de sords:

- Característiques comunes:

Els alumnes que segueixen una integració en Unitats de sords, s'escolaritzen en una escola ordinària de concentració però no a l'aula ordinària, sino a una aula específica, (la Unitat de sords, CLIS o també anomenades classes annexes) formada per un petit grup de sords d'aproximadament la mateixa edat i nivell escolar.

El tutor responsable de l'Unitat de sords, és un professor oient, especialista en sords (professor de sords).

El temps compartit amb els companys oients és mínim, reduït-se generalment a l'educació física, pati i menjador.

- Variables dins la modalitat Unitats de sords:

Malgrat hem esmentat com a característica comuna, que el temps compartit amb els companys oients és mínim, cal recordar algunes iniciatives en el sentit d'intentar compartir alguns tallers, projectes i també algunes matèries. En aquests casos hi ha una repercussió en l'organització i els recursos.

Una altra variable, és la modalitat comunicativa utilitzada i més concretament, el rol que desenvolupa el professor adult sord, expert en llengua de signes (LS); bé sigui com a professor exclusivament de LS o també impartint matèries escolars en LS.

Quadre-resum de les característiques de les modalitats organitzatives

Modalitats organitzatives	Individual		Mixta	Unitats de sords
	Hipoacúsics	Profunds		
Característiques				
Característiques comunes	Horari lectiu a l'AO.	Horari lectiu a l'AO.	½ temps a l'AO de l'escola del barri, i ½ temps al centre.	<ul style="list-style-type: none"> - Permanència a la Unitat de sords en el marc d'una escola ordinària. - El professor tutor és especialista en sords.
Característiques variables	<ul style="list-style-type: none"> - Escola del barri. - Escola de concentració - Diverses modalitats comunicatives. - Nombre de recursos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Escola del barri. - Escola de concentració - Diverses modalitats comunicatives. - Nombre de recursos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Edats d'escolarització. - Modalitats comunicatives. - Problemes associats. 	<ul style="list-style-type: none"> - Temps compartit amb els oients. - Modalitats comunicatives.

Quadre 2

3.5.1.2 Cóm són les modalitats organitzatives observades?

Abans d'exposar l'organització, funcionament i recursos que possibiliten la posta en marxa de cadascuna de les modalitats analitzades, voldriem recordar, tal com s'ha esmentat en l'apartat 2.2, (contextualització del tema a França) que els alumnes sords que segueixen una modalitat d'integració, poden ser alumnes adscrits a un Centre Específic, i per tant gaudir, sempre que es consideri necessari, de tots els serveis i recursos humans del Centre, a part dels específics per donar suport a la integració.

En especificar els recursos de cada modalitat, només farem referència als que tenen una implicació més directa en el suport a la integració i no als que pot oferir i ofereix el Centre, de forma més indirecte: metge ORL, audioprotesista, psicòleg, assistent social, etc.

A. Cóm és la modalitat individual?

Explicarem de forma diferenciada el funcionament d'aquesta modalitat quan atén alumnes hipoacúsics, és a dir, amb sordeses lleugeres, mitjanes i/o severes amb bones restes auditives que quan atén alumnes amb sordeses profundes.

A.1 Modalitat individual amb alumnes hipoacúsics:

- Els professionals implicats més directament són: el professor de sords i el logopeda.
- El nº d'hores de suport promig setmanal, és de 4 hores: 2 de logopèdia i 2 per part del professor de sords per fer reforç escolar.
- Els suports s'acostumen a donar a l'escola d'integració, mitjançant un sistema d'itinerància i de forma individual.
- A mida que avança l'escolaritat s'intenta que alguna hora de suport sigui fora de l'horari escolar, perllorant així l'horari de treball del nen sord.
- Mentre l'alumne està a l'AO, no té cap tipus d'acompanyament.
- L'alumne sord segueix el mateix currículum i materials que els seus companys oients. Igualment realitza els mateixos controls i en les mateixes condicions, (a excepció dels sords DAS que es poden acollir a les adaptacions per a l'avaluació prevista a la llei) que els companys d'aula.
- Els professors d'AO reben algun tipus d'informació sobre la sordesa per part de l'equip de suport a la integració ,(els professionals que treballen directament amb l'alumne o xerrades organitzades pel Centre Especialitzat).
- Es mantenen 2 reunions formals al llarg del curs entre els especialistes de suport i els professors ordinaris: una a l'inici i un altre cap a final de curs, s'anomenen reunions de síntesi. Sempre que es consideri necessari se'n pot convocar una altre.
- Les coordinacions entre els especialistes i els professors ordinaris són continuades però de caire informal, excepte les mencionades de síntesi.
- En resum, els alumnes hipoacúsics que segueixen integració individual, assisteixen a l'escola del seu barri i allí reben el suport específic per part del

logopeda i del professor de sords en horari escolar al principi, i mica en mica, fora d'horari per tal de no faltar a l'AO. El seu professor-tutor i responsable és el professor d'AO que manté una coordinació continuada però informal amb els professionals de la sordesa. Dos cops al curs, es reuneixen tots els professors implicats (especialistes i no especialistes) i mantenen una reunió de síntesi per tal de realitzar el seguiment del cas.

A.2 Modalitat individual amb alumnes sords profunds:

- Els professionals implicats més directament són: el professor de sords, el logopeda i l'intèrpret en PC.
- El nº d'hores mínim de suport específic promig setmanal, és de 8 hores: 4 de logopèdia i 4 per part del professor de sords per fer reforç escolar. A més cal afegir les hores d'intèrpret que a mida que avança l'escolaritat, pot cubrir pràcticament tot l'horari escolar.
- Els suports, a l'etapa d'estimulació primerenca es reparteixen entre el domicili familiar, el Centre i l'escola bressol. Posteriorment queden localitzats entre l'escola ordinària i el Centre, que es manté sempre com a referent important, alhora que permet realitzar activitats en grup de sords, pel treball de socialització entre sords ,(en el cas que a la seva escola no hi hagi altres alumnes sords) i d'identitat. Si la modalitat emprada requereix un desplaçament, aquest està finançat per la Seguretat Social.
- Segons la modalitat comunicativa del Centre, s'aprofita el dia que fan activitats de grup al Centre per treballar la LS amb un adult sord expert en LS.
- L'organització i funcionament té una gran relació amb l'edat dels alumnes: quan són més petits, reben més hores de suports especialitzats i surten més de l'AO. A mida que va avançant l'escolaritat, reben menys suports especialitzats , (i/o en tot cas fora de l'horari escolar, perllongant així el seu horari de treball) i més estones de suport dins l'AO a càrreg d'un intèrpret en PC i/o en LS (principalment a secundària).
- L'alumne sord segueix el mateix currículum i materials que els seus companys oients ,amb adaptació de modalitat comunicativa a càrrec de l'intèrpret. Igualment realitza els mateixos controls que els companys de l'aula però amb les condicions que la llei preveu de: acompanyament d'un intèrpret per trasmetre les consignes orals i el dictat i dret a 1/3 més del temps per a la realització de l'exàmen.
- El professor responsable és el professor de l'aula ordinària.
- Els professors d'AO reben informació sobre la sordesa per part de l'equip de suport a la integració ,(els professionals que treballen directament amb l'alumne o xerrades organitzades pel Centre Especialitzat).
- Es mantenen 3 reunions formals al llarg del curs entre els especialistes de suport i els professors ordinaris. Aquestes reunions són de coordinació i de seguiment. La periodicitat és trimestral i , s'anomenen reunions de síntesi. Sempre que es consideri necessari se'n pot convocar una altre. Els pares també participen hi assisteixen a aquestes reunions de seguiment.

- Un dels especialistes o un professional especialment dedicat a aquesta funció, exerceix de coordinador i és qui coordina tots els professors i professionals implicats així com als pares.
- Les coordinacions entre els especialistes i els professors ordinaris són continuades però de caire informal, excepte les que es fixen trimestralment.

En resum, els alumnes sords profunds que segueixen integració individual, assisteixen a l'escola del seu barri . Reben suport específic per part del logopeda i del professor de sords en horari escolar, tant a l'escola ordinària com al Centre, però de mica en mica, aquests suports o bé es redueixen o es realitzen fora d'horari per tal de no faltar a l'AO. A més, i a mida que avança l'escolaritat, i segons la modalitat comunicativa emprada, un intèrpret en PC entra a l'AO per garantir la transmissió dels missatges orals , les explicacions dels professors ordinaris, els comentaris i intervencions dels companys, així com garantir que l'expressió del nen sord sigui intel.ligible pels oients.

El seu professor-tutor i responsable és el professor d'AO que manté una coordinació continuada però informal amb els professionals de la sordesa i l'intèrpret.

Tres cops al curs, es reuneixen tots els professors implicats (especialistes i no especialistes) juntament amb els pares i mantenen una reunió de síntesi per tal de realitzar el seguiment del cas. Aquestes reunions estan dinamitzades per un coordinador.

B. Cóm és la modalitat Mixta?.

- Els professionals implicats més directament són: el professor de sords, el logopeda , l'adult sord expert en LS i un especialista en lògica-matemàtica.
- Els alumnes que segueixen aquesta modalitat d'integració escolar, assisteixen aproximadament la $\frac{1}{2}$ de l'horari lectiu a l'escola ordinària del seu barri, a l'AO amb els seus companys oients i l'altre $\frac{1}{2}$ del temps al Centre Especialitzat, treballant moltes estones en petit grup de sords, de la mateixa edat i nivell escolar i també estones de treball individual. Els desplaçaments al Centre els finança la Seguretat Social.
- A l'etapa d'estimulació primerenca els suports específics es reparteixen entre el domicili familiar i el Centre . Posteriorment queden focalitzats al Centre i s'aprofiten els dies que es desplacen al Centre per perllongar l'horari de manera que treballen més hores que els seus companys oients.
- Els professors d'AO reben informació sobre la sordesa per part de l'equip de suport a la integració, organitzades pel Centre Especialitzat.
- L'escola bressol i posteriorment l'escola ordinària reben assessorament per part del Centre. Un especialista, que assumeix les tasques de coordinador, és l'interlocutor entre els professors de l'escola ordinària i els especialistes del Centre. Estableixen una reunió trimestral de seguiment anomenada reunió de síntesi.

- Mentre l'alumne sord està a l'escola ordinària el professor tutor és el responsable i no està acompanyat de cap especialista. Però la responsabilitat global, pel que fa als aprenentatges, la comparteixen l'escola ordinària i el Centre (amb més pes de responsabilitat per part del Centre).
- El Centre assumeix inicia i desenvolupa l'ensenyament dels aprenentatges instrumentals: llengua oral, escrita i de signes així com conceptes bàsics d'espai i temps i raonament lògic-matemàtic.
- Tots els alumnes han iniciat el contacte amb la llengua de signes, amb un adult sord, des del moment de la detecció, variant la periodicitat segons la modalitat comunicativa de cada Centre. L'únic centre que segueix aquesta modalitat fins 5è de primària, va reduint el temps de dedicació a la LS a favor de la llengua oral quan inicien la primària, però mantenint un mínim d'1 hora per setmana.,
- Tot i que no sempre és possible, s'intenta que a l'escola ordinària també assisteixi a les classes de llengua i matemàtiques, doncs en aquestes matèries pot seguir el currículum ordinari que previament s'ha treballat, o s'està treballant al Centre, a més s'aconsella que assisteixi a educació física, artística i tallers. Les matèries de coneixement del medi queden una mica en segon terme i la família es responsabilitza de suplir aquest "forat" amb una forta estimulació cultural.

C. Cóm és la modalitat Unitats de sords?

- Els professionals implicats més directament són: el professor de sords, l'educador especialitzat en sords, el logopeda, l'adult sord expert en LS, psicomotricista.
- En el marc d'una escola ordinària, sigui d'educació infantil, primària i/o secundària obligatòria , hi ha unes classes, (espais físics) reservades per als alumnes sords.
- Les Unitats de sords són aules amb un petit grup de sords ,(entre 5-8 nens) d'aproximadament la mateixa edat i mateix nivell escolar.
- El seu professor tutor és un professor especialista en sords i és qui imparteix totes les matèries escolars, adaptant tant la modalitat comunicativa, com la metodologia d'aprenentatge, els materials i la temporalització.
- Les sessions de logopèdia són les úniques que es realitzen a nivell individual i la freqüència varia segons el Centre Especialitzat. De fet es van reduint les sessions de logopèdia a mida que avança l'edat i el curs. Normalment a secundària reben un màxim de 2 sessions setmanals.
- En funció de la modalitat comunicativa del Centre,es manté i s'augmenta el nombre de sessions amb l'adult expert en LS, que en alguns casos imparteix alguna matèria (generalment geografia i història) en LS.
- Els suports es centralitzen tots a l'escola ordinària. Però alguns alumnes de primària i secundària, en acabar l'horari escolar, es retroven a l'internat.
- Els alumnes sords segueixen el currículum ordinari dels programes oficials però amb una adaptació curricular individualitzada(ACI) que sovint és a nivell de modalitat comunicativa, metodològica i ritme de treball.

- Els exàmens i controls els proposa el professor de sords, guiant-se i tenint de model el que el professor de l'AO proposa als alumnes oients, però realitzant adaptacions. Nomès quan es tracta dels exàmens oficials, els realitzen conjuntament amb els oients amb les condicions que contempla la llei d'acompanyament d'un intèrpret en PC o LS i 1/3 més del temps.
- Les escoles ordinàries que tenen Unitats de sords reben, de forma irregular, informació sobre la sordesa, (sovint, pel fet de fer molts anys que una escola té Unitats de sords, s'oblida que la formació i informació ha de ser permanent).
- Són variables les estones en que sords i oients comparteixen situacions d'aprenentatge. Des de situacions mínimes, en que nomès comparteixen l'educació física, a altres experiències en que comparteixen tallers, projectes, i també alguna matèria, com llengua o matemàtiques. En tot cas sempre comparteixen els espais comuns, el pati i el menjador.
- Molt sovint, quan els alumnes de la Unitat de sords comparteixen activitats amb els oients, ho fan acompanyats del professor de sords o de l'educador especialitzat.
- A excepció d'un cas, en que l'escola ordinària es va construir posteriorment al Centre de sords i va contemplar des de l'inici, (per tant en el PEC) que tindria Unitats de sords, en les altres situacions no hi ha un projecte comú entre escola ordinària i Centre Específic, amb objectius concrets de socialització/integració. Les diverses iniciatives d'intercanvi i integració depenen de les iniciatives dels professors de sords i dels professors d'AO. És per aquest fet que ens trovem situacions molt variables.

3.5.1.3 Qui són els subjectes de les modalitats organitzatives observades?

En aquest apartat es descriuran les característiques dels alumnes, les famílies així com del Centres implicats en cadascuna de les 3 modalitats observades.

Aquesta anàlisi permetrà observar la existència o no d'uns determinats perfils, o característiques psicològiques i socio-familiars dels subjectes que segueixen una modalitat o una altra, alhora que també analitzar aquells aspectes que semblin rellevants per part del Centre que dóna suport a la integració en les diverses modalitats.

A.1 Els subjectes de la modalitat individual amb alumnes hipoacúsics.

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Comunicació:

No presenten cap problema de comunicació doncs tots ells presenten un nivell bo de llenguatge oral tant a nivell de comprensió com d'expressió.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Segueixen el currículum ordinari amb un mínim suport (4 hores per setmana).

Realitzen els mateixos controls que els seus companys oients.

Assoleixen uns nivells d'aprenentatge equiparables als seus companys oients.

Nivell lingüístic:

Són alumnes que han mostrat habilitat per oralitzar i tenen un bon nivell de llenguatge oral.

La modalitat comunicativa és l'oral tradicional, és a dir, amb el suport de les restes auditives amplificades amb els audífons i la lectura labial.

No coneixen la Llengua de signes (LS).

Problemes associats lleus:

No en presenten.

Problemes associats greus:

No en presenten

Desenvolupament personal:

El nivell d'exigència escolar es correspon amb les seves possibilitats. Poden desenvolupar una bona autoestima, doncs són autònoms i segueixen el mateix currículum que els seus companys. Es fa difícil saber quina identitat com a sords desenvoluparan.

Socialització amb oients:

Estan totalment immersos en una vida social amb els oients.

Socialització amb sords:

Només un Centre organitza contactes per tal que els hipoacúsics es coneguin entre ells, els altres Centres no tenen aquesta iniciativa .

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Pot ser variable.

Nivell socio-cultural:

Pot ser variable.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

No és freqüent.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Si. Tots els Centres tenen anys d'experiència i professionals preparats i formats.

Condicions/exigència envers la família:

No massa.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

Si. Tots ells poden proposar la modalitat d'Unitats de sords.

A.2 Els subjectes de la modalitat individual amb alumnes sords profunds:

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Comunicació:

Tot i ser alumnes que oralitzen molt, presenten problemes per seguir una conversa o un discurs sense adaptacions. Alguns poden presentar una parla força inintel.ligible i fer-se difícil entendre la seva expressió oral.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Segueixen el currículum ordinari sempre que s'adapti la modalitat comunicativa, això implica que alguns d'ells requereixen d'un intèrpret en PC o en LS dins l'AO, a part d'algunes hores de suport escolar a càrrec del professor de sords.

Realitzen els mateixos controls que els seus companys oients, però amb l'adaptació comunicativa per part de l'intèrpret quan es tracta de consignes verbals o del dictat. Tambè disposen d'1/3 més de temps per complimentar els controls.

Assoleixen uns nivells d'aprenentatge equiparables als seus companys oients.

Nivell lingüístic:

Són alumnes que han mostrat habilitat per oralitzar i tenen un bon nivell de llenguatge oral (el nivell de parla pot ser pitjor).

La modalitat comunicativa més utilitzada és l'oral amb diferents sistemes de suport com: Françaís Complet, Signé et Codé (FCSC), l'oral signat (OS) i la Paraula Complementada (PC).

El coneixament de la llengua de signes LS varia segons la modalitat del Centre: si el Centre segueix una Aproximació Bilingüe, els alumnes han estat en contacte amb la LS i amb sords adults des de la detecció. Si han seguit modalitats exclussivament orals poden no conèixer la LS.

Problemes associats lleus:

No en presenten.

Problemes associats greus:

No en presenten.

Desenvolupament personal:

El nivell d'exigència escolar és alt però també tenen molts suports. Poden desenvolupar una bona autoestima, doncs segueixen el mateix currículum que els seus companys. Tots realitzen activitats en grup de sords, alguns d'ells coneixen adults sords i la LS per la qual cosa, la formació de la seva identitat com a sords queda força garantida.

Socialització amb oients:

Estan totalment immersos en una vida social amb els oients.

Socialització amb sords:

Tots els Centres realitzen activitats, (amb diferent nivell de freqüència) per tal que es coneguin entre ells. Per tant també tenen contacte amb altres sords.

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Totes les famílies mostren un alt nivell d'implicació en l'educació del seu fill sord. Disposats a aprendre els sistemes de comunicació augmentatius a l'oral, i a acompanyar el fill al Centre quan alguns dels suports s'imparteixen allà o quan organitzen activitats per la socialització entre sords.

Nivell socio-cultural:

Acostumen a ser famílies de nivell mig , mig-alt i alt.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

No és freqüent. En tot cas coneixen bé l'idioma del país.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Moltíssim. Tots els Centres que realitzen aquest tipus d'integració, tenen clarament definida una línia pedagògica i metodològica . Els professionals implicats estan especialitzats en la sordesa i tenen anys d'experiència.

Condicions/exigència envers la família:

Si. Els Centres exigeixen unes certes condicions a les famílies (encara que sigui indirectament), alhora que també s'organitzen per oferir-lis el màxim suport.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

A excepció de 2 Centres, tots els altres ofereixen altres modalitats d'integració, com per exemple les Unitats de sords.

C. Els subjectes de la modalitat Mixta:

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Audició:

Sords severos i profunds.

Comunicació:

Entre els alumnes d'educació infantil s'observen diferents nivells de comprensió i expressió i l'exigència també és diferent d'un Centre a un altre, però aquells que segueixen a primària quan inicien 1er. poden comprendre i expressar-se amb frases simples ben construïdes. Aquest nivell d'oralització els permet una comunicació funcional amb els oients.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Segueixen el currículum ordinari però sempre i quan els aprenentatges bàsics i instrumentals els introdueixi un professional expert en sordesa, i pugui adaptar tant

la modalitat comunicativa, com la metodologia i possiblement la temporalització. Per aquest motiu rebensuport especialitzat la ½ o més de l'horari lectiu.

Realitzen els mateixos controls que els seus companys oients però el professor de l'AO intenta adaptar la modalitat comunicativa per tal que compregui les consignes orals.

Assoleixen uns nivells d'aprenentatge força equiparables als seus companys oients.

Nivell lingüístic:

Els alumnes que continuen fins primària són alumnes que han mostrat habilitat per oralitzar i tenen un bon nivell de llenguatge oral ,(el nivell de parla pot ser pitjor).

La modalitat comunicativa utilitzada per l'únic centre que escolaritza fins a final de primària és d'Aproximació Bilingüe (però amb un importantíssim treball oral), mentre que els altres dos centres utilitzen la modalitat Bilingüe, però només amb nens fins 6 anys.

Tots els alumnes coneixen la LS des de la detecció de la seva sordesa. Segons la modalitat comunicativa del Centre, aquest coneixament és més o menys intens (en quantitat d'hores de dedicació), però en tots els casos continuen al llarg de tota l'escolaritat amb l'aprenentatge de la LS.

Problemes associats lleus:

Entre els alumnes d'educació infantil poden manifestar-se alguns problemes lleus.

Problemes associats greus:

No en presenten.

Desenvolupament personal:

El nivell d'exigència escolar és alt però també tenen molts suports. Poden desenvolupar una bona autoestima, doncs segueixen el mateix currículum que els seus companys sense la dependència d'un intèrpret. Tots realitzen moltes hores de treball en grup de sords, coneixen adults sords i la LS per la qual cosa, la formació de la seva identitat com a sords queda garantida.

Socialització amb oients:

La socialització la realitzen amb els companys oients del seu barri. Malgrat no estan a temps complert a l'escola ordinària, quan hi estan, estan sense acompanyant ni intèrpret, la qual cosa afavoreix la interacció amb nens i adults oients.

Socialització amb sords:

La socialització amb nens sords es garanteix al Centre on passen junts la ½ de l'horari escolar. Ademès també coneixen adults sords, experts en LS.

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Totes les famílies mostren un alt nivell d'implicació en l'educació del seu fill sord. Disposats a aprendre els sistemes de comunicació augmentatius a l'oral, així com la LS. Han d'acompanyar el fill al Centre un promig de 3 cops per setmana, sel's demana que assisteixin a sessions individuals de logopèdia i/o de LS així com a les reunions trimestrals de seguiment.

Nivell socio-cultural:

Acostumen a ser famílies de nivell mig , mig-alt i alt.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

No és freqüent. En tot cas coneixen bé l'idioma del país.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Moltíssim. Tots els Centres que realitzen aquest tipus d'integració, tenen clarament definida una línia pedagògica i metodològica . Els professionals implicats estan especialitzats en la sordesa i tenen anys d'experiència.

Condicions/exigència envers la família:

Si. Els Centres exigeixen unes certes condicions a les famílies tal com ha quedat palès al punt d'implicació familiar (encare que sigui indirectament), alhora que també s'organitzen per oferir-lis el màxim suport.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

A excepció d'1 Centre que només aten nens de 0-6 anys en aquesta única modalitat, tots els altres ofereixen altres modalitats d'integració, com per exemple les Unitats de sords o bé centre específic.

C. Els subjectes de la modalitat Unitats de sords:

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Audició:

Tot tipus i grau de sordesa.

Comunicació:

Tot i que tots han aconseguit un cert nivell d'oralització, la comprensió i expressió oral amb persones no especialistes pot ser difícil i en tot cas, seria una comunicació per aspectes simples i funcionals.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Són alumnes que requereixen una adaptació curricular individualitzada. Amb una correcta adaptació poden seguir un nivell mig, mig-baix en relació al currículum ordinari. Presenten uns nivells d'aprenentatges instrumentals fluïdos, el llenguatge oral tampoc és massa bo i no tenen un nivell d'informació i coneixement del món massa ric.

Requereixen adaptacions a tots nivells: de modalitat comunicativa, metodològica, de materials i de temporalització.

Amb aquesta adaptació aconsegueixen uns nivells escolars força acceptables i no massa allunyats del currículum ordinari (si no estarien al Centre específic).

Nivell lingüístic:

Són alumnes que han aconseguit oralitzar però sense que es pugui considerar que tenen un bon nivell, ni oral ni escrit.

Podriem dir que presenten un semilingüisme, doncs no tenen un bon domini gramatical del llenguatge oral ni escrit.

Tots coneixen la LS encare que aquest coneixement difereix d'uns als altres ja que depen de la modalitat del Centre o Centres pels que han anat passant. Inclús els alumnes dels Centres exclusivament orals, però amb Unitat de sord, utilitzen entre ells la LS, apresada entre ells a la Unitat i reforçada a l'internat (en cas que hi assisteixin).

Problemes associats lleus:

Poden presentar problemes lleus de tipus neuropsicològic, cognitiu, cultural..

Problemes associats greus:

No en presenten.

Desenvolupament personal:

El nivell d'exigència escolar es correspon amb les seves possibilitats. Estan motivats per estudiar i seguir el mateix programa que els companys oients, però la situació de separació i aïllament d'algunes d'aquestes Unitats, fa pensar que no afavoreixen una bona autoestima. La identitat com a sords queda garantida.

Socialització amb oients:

Tenen oportunitat de conèixer i estar en contacte amb nens oients de la seva edat, però si no es treballen uns objectius de socialització i aquesta es deixa a l'atzar, sovint no queda garantida.

Socialització amb sords:

La Unitat de sords és el seu petit grup de socialització. A la mateixa escola hi ha altres Unitats de sords d'altres edats, la qual cosa també és positiva.

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Pot ser variable. Però generalment estan poc implicades.

Nivell socio-cultural:

Pot ser variable. Però generalment són de nivell mig-baix o baix.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

Freqüentment pertanyen a famílies immigrants . A vegades a casa es parla un altre idioma diferent al francès.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Malgrat tots els Centres tenen una llarga història en l'educació del sord, en el cas de les Unitats de sords (i pot ser com a conseqüència de les característiques personals i familiars que hem exposat), es té la impressió de poc rigor metodològic i en general de massa utilització de l'oral signat(OS).

Condicions/exigència envers la família:

No. De fet el tipus de família amb les que treballen també fa que renunciïn a posar condicions o exigències.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

Tots els centres ofereixen la modalitat d'integració individual (per a la qual aquests alumnes no series aptes) i també ofereixen la possibilitat de Centre Específic.

3.5.1.4 Síntesi comparativa de les diferents modalitats

A continuació es realitzarà una anàlisi de les avantatges i limitacions que comporta cadascuna de les 3 modalitats estudiades, per finalment arribar a una síntesi comparativa.

S'estudiaran diversos paràmetres en torn a dos eixos principals: els que tenen relació amb aspectes organitzatius i els que tenen relació amb l'alumne sord.

A. Avantatges i limitacions de la modalitat Individual

- Avantatges de la modalitat Individual en relació a aspectes organitzatius:

L'aspecte més favorable és que quasi totes les activitats educatives, tant les ordinàries com les especialitzades es realitzen en el marc de l'escola ordinària i els desplaçaments al Centre de referència són mínims.

L'alumne comparteix la quasi totalitat de l'horari escolar a l'AO amb els companys oients

- Avantatges de la modalitat individual en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

Els alumnes hipoacúsics no tenen cap dificultat de comunicació ni amb els companys ni amb els professors, doncs tenen uns bons nivells de llenguatge oral i parla. Els alumnes sords profunds, també presenten uns bons nivells de llenguatge oral. Disposen de suficient llenguatge oral per una comunicació funcional informal i alguns també per a la apropiació d'explicacions més complexes. Els sords profunds amb més dificultats, tenen garantida la comunicació pel que fa als aspectes instruccionals i de "vida" a l'aula, gràcies a la presència de l'intèrpret

Rendiments i aprenentatges:

Segueixen completament el currículum ordinari.
Assoleixen uns nivells d'aprenentatges realment alts.
Assoleixen bons nivells de llenguatge oral i escrit.

Desenvolupament personal:

El nivell d'exigència, sempre que s'acompany dels suports adequats, és compatible amb les seves possibilitats, i això afavoreix una bona autoestima, ja que aconseguen els mateixos nivells que els seus companys. Estan plenament socialitzats amb els companys oients i també amb els professors ordinaris que són els seus tutors. Paral·lelament els Centres organitzen activitats en grup de sords de la mateixa edat per afavorir la socialització entre ells i el mutu coneixement així com la formació de la identitat.

- Limitacions de la modalitat Individual en relació a aspectes organitzatius:

En principi no en destacariem cap.

- Limitacions de la modalitat Individual en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

La presència d'un intèrpret en estones d'aprenentatge, i el triangle de comunicació que això provoca, pot entorpir o disminuir la comunicació i relació entre els professors i l'alumne i pot ser també té alguna repercussió en la socialització amb els companys oients.

Rendiments i aprenentatges:

En general no es destacariem cap.

Desenvolupament personal:

La necessitat, d'altra banda incontestable, de l'intèrpret posa en evidència una certa manca d'autonomia i/o dependència del nen sord (fet d'altra banda que es repetirà al llarg de la seva vida en major o menor intensitat).

B. Avantatges i limitacions de la modalitat Mixta:

- Avantatges de la modalitat Mixta en relació a aspectes organitzatius:

Aquesta modalitat afavoreix que l'alumne i les famílies siguin plenament conscients de que necessita uns suports especialitzats i els identifiqui amb el Centre, mentre que posa de manifest que, com a resultat d'aquest aprenentatge especialitzat, després pot relacionar-se, compartir i convida amb nens i adults oients de forma força satisfactòria i autònoma.

- Avantatges de la modalitat Mixta en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

La comunicació entre pares i fills(comprensió i expressió) està garantida des de molt aviat gràcies a la modalitat d'Aproximació Bilingüe o al bilingüisme que han adoptat els Centres.

Quan estan a l'escola ordinària, al menys a partir de primària, tenen un nivell força bo de llenguatge i en tot cas suficient per una comunicació funcional i inclús més complexa.

Rendiment i aprenentatges:

Es realitza un treball molt intens de llengua, (oral, escrita i de signes) així com de conceptes bàsics d'espai i temps, de pensament, raonament lògic i matemàtiques a càrrec d'especialistes en la sordesa. Aquest treball té uns fruits evidents en els nivells d'aprenentatge que assolixen i que els permet seguir d'aprop el currículum ordinari.

En dos dels Centres que més potencien la llengua oral, aconseguixen nivells de llenguatge tant orals com escrits francament bons.

A més tots els alumnes coneixen i poden expressar-se amb LS.

Desenvolupament personal:

Aquesta modalitat afavoreix la construcció d'una identitat com a sord. Alhora potencia la socialització amb els companys oients del barri i donat que quan estan a l'escola ordinària no van acompanyats d'especialistes, és possible que això afavoreixi una forma de relació entre sords i oients més espontània.

Tanmateix la socialització i coneixement d'altres sords està garantida doncs treballen moltes estones en petit grup de sords i en coneixen de totes les edats els dies que assisteixen al Centre.

- Limitacions de la modalitat Mixta en relació a aspectes organitzatius:

Els alumnes i les famílies que segueixen aquesta modalitat han de realitzar quantitat de desplaçaments, (malgrat aquest siguin gratuïts) la qual cosa provoca fatiga, dificultats d'organització familiar i també d'organització espai-temporal en els nens d'educació infantil.

Tambè resulta molt difícil combinar els millors horaris amb les diferents escoles.

Dels únics 3 Centres que segueixen aquesta modalitat, nomès un escolaritza fa fins a final de primària i els altres nomès l'educació infantil, per tant, tots els alumnes es veuen obligats a canviar de Centre o de modalitat a curt o mig plaç.

- Limitacions de la modalitat Mixta en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

En principi no en destacariem cap. Però ens han comentat que pels alumnes de primària, força bons en llenguatge oral, en algunes matèries seria necessari l'acompanyament d'un intèrpret en PC.

D'altra banda, el Centre que treballa bilingüisme també considera que seria necessari que els nens que oralitzen poc tinguessin un acompanyant, en aquest cas en LS mentre estan a l'escola ordinària.

Rendiments i aprenentatges:

A primària, i per manca de temps, no es prioritzen les matèries de coneixement del medi i queden una mica en segon terme i sota la responsabilitat dels pares.

Desenvolupament personal:

Alguns alumnes, principalment els de primària, es podria considerar que estan sotmesos a un nivell d'exigència i inclús d'etrees mass alt.

El fet d'estar a l'escola ordinària a mitja jornada, no sabem quina repercusió té en relació a la socialització amb els oients, tot i que semblar que no se'n desprenen problemes importants.

C. Avantatges i limitacions de la modalitat Unitats de sords.

- Avantatges de la modalitat Unitat de sords en relació a aspectes organitzatius:

El fet de compartir el marc de l'escola ordinària és positiu en sí mateix doncs possibilita tenir contacte amb un major nombre de nens de la seva edat i per tant amb nens i adults oients.

Tenen més motivació i estímul per seguir els programes oficials, tant els alumnes sords com els propis professors de sords, ja que el contacte amb l'escola ordinària ho afavoreix.

Les normes socials i de convivència entre sords i oients s'aprenen de forma més natural.

- Avantatges de la modalitat Unitats de sords en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

A la Unitat de sords, la comunicació i adaptació de la modalitat comunicativa està garantida pel professor de sords.

Tots els alumnes oralitzen suficientment i els permet una comunicació funcional tant amb companys com amb professors sords, al menys per qestions informals, segurament no per aprenentatges.

Rendiments i aprenentatges:

Aconsegueixen un seguiment curricular força proper a l'ordinari i per tant uns nivells d'aprenentatge força bons o en tot cas suficients, gràcies a l'adaptació que realitzen a la Unitat de sords.

Tots ells s'expressen i comprenen missatges orals, malgrat no podem parlar d'un nivell bo i han aconseguit una expressió escrita acceptable, normalment millor que la llengua oral.

Desenvolupament personal:

A la Unitat es duu a terme una autèntica adaptació curricular i hi ha un equilibri entre exigència i possibilitats.

La motivació per estudiar i passar els mateixos controls que els companys oients de les aules ordinàries és un fet.

El desenvolupament de la identitat com a sord té un marc on anar-se fent.

Donat que a l'escola hi ha Unitats de sords de diferents edats, coneixen també sords de diferents nivells i edats.

- Limitacions de la modalitat Unitats de sords en relació a aspectes organitzatius:

En algunes Unitats s'han observat dificultats organitzatives en relació a la intervenció de massa especialistes: professor de sords, educador especialitzat, logopeda, psicomotricista, adult sord expert en LS. Quan es realitzen intervencions individuals, això provoca una constant entrada i sortida de nens a la Unitat que repercuteix negativament en l'eficàcia que caldria esperar.

El mateix fet també l'ocasiona les entrades i sortides de la Unitat per compartir alguna activitat o matèria a l'AO.

En alguns casos, la Unitat de sords està formada per pocs alumnes i a més de nivells heterogenis, en aquestes circumstàncies també l'organització es fa complicada i no massa eficaç.

Es fa difícil diferenciar el treball que duu a terme el professor de sords, quan treballa la llengua francesa (oral i escrita) del treball del logopeda. Alguns Centres ho tenen molt definit però en general es fa difícil diferenciar el treball dels dos professionals. Tant és així que algun Centre ha optat per unificar-ho tot en la mateixa persona.

Principalment a secundària, i per manca d'especialistes en alguna matèria, són els propis professors de la plantilla ordinària que imparteixen la matèria a la Unitat de sords. Malgrat la bona voluntat d'aquests professors, sempre que s'han observat aquestes situacions es considera que no tenen prou formació i que són alumnes que requereixen professionals formats i preparats, que la seva educació no pot quedar sota la responsabilitat d'un professor ordinari sense formació específica.

- Limitacions de la modalitat Unitats de sords en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

No en destacariem cap.

Rendiments i aprenentatges:

El més negatiu és que han desenvolupat un llenguatge oral que podríem considerar semilingüe, amb nivells de comprensió i expressió pobres i agramaticals. La majoria de professors recorren a l'oral signat OS, per assegurar la comprensió i verificar-la.

L'aprenentatge de la LS és poc intens (poques hores) i no sempre s'utilitza la llengua de signes com a llengua vehicular d'alguna matèria.

Desenvolupament personal:

L'aïllament i separació que de forma general s'observa entre les aules ordinàries i les Unitats de sords no poden afavorir l'autoestima d'aquest alumnes.

Malgrat estar en el marc d'una escola ordinària no hi ha uns objectius clars d'integració o socialització o coneixement mutu, aquest aspecte es deixa a l'atzar i normalment no es desenvolupa.

De l'anàlisi i reflexió d'aquestes dades es despren que totes les modalitats tenen avantatges i limitacions. No hi ha una única modalitat positiva, per tant la valoració de les variables més significatives hauria de permetre l'orientació envers una o altra modalitat.

Quadre comparatiu de les avantatges i limitacions de les modalitats organitzatives

	Individual	Mixta	Unitats de sords
Avantatges	<ul style="list-style-type: none"> - Organització dels suports. - Seguiment curricular complet. - Nivell de Llenguatge oral i escrit bo. - Horari lectiu a l'AO. 	<ul style="list-style-type: none"> - Treball de llengües: oral, escrita i LS. - Treball de conceptes bàsics. - Treball de lògica-matemàtica. - Socialització amb oients i amb sords. - Tots coneixen la LS. 	<ul style="list-style-type: none"> - Realització garantida de l'ACI. - Nivells d'aprenentatge acceptables. - Motivació per seguir el currículum ordinari. - Equilibri entre exigència i possibilitats.
Limitacions	<ul style="list-style-type: none"> - Alguns sords DAP necessiten intèrpret a l'AO. - Alguns sords DAP no coneixen la LS. - Alguns sords DAP tenen poc contacte amb altres sords. 	<ul style="list-style-type: none"> - Molts desplaçaments. - Dificultat en combinar horaris amb l'escola ordinària. - Manca temps pel treball del coneixament del medi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nivell pobre de llenguatge oral. - Excessiva utilització de l'oral signat. - Poc contacte amb els companys oients.

Quadre 3

3.5.2 Relatius al les modalitats comunicatives estudiades.

Ens interessava conèixer les diverses modalitats comunicatives emprades en la integració d'alumnes sords. És a dir, saber si a més de la modalitat oral tradicional, que de forma generalitzada s'utilitza a Catalunya, també hi havia altres modalitats, per exemple utilització de la Paraula Complementada, Bilingüisme, etc. Un cop identificades, ens interessava saber quina organització i recursos humans requeria cadascuna de les modalitats, quines característiques les defineixen, quins alumnes es consideren més candidats, així com les avantatges i dificultats de cadascuna d'elles.

Per tal de facilitar la lectura, tots els resultats referits a les modalitats comunicatives que hem pogut observar al llarg del treball realitzat, els exposarem detalladament a continuació classificats en diferents subapartats.

3.5.2.1 Quines són les modalitats comunicatives observades?

Entre els Centres que proposen diferents modalitats d'integració escolar, s'observen també diversitat de modalitats comunicatives.

Per una millor exposició i donada la complexitat del tema, les hem agrupat en 3 grans grups, dins els quals es definiran altres subgrups.

Aquestes 3 modalitats comunicatives les anomenarem:

- A. Oral.
- B. Aproximació Bilingüe.
- C. Bilingüe.

La modalitat Oral queda dividida en 2 subgrups:

- A.1 Oral tradicional
- A.2 Oral amb Paraula Complementada (oral+PC).

La modalitat Aproximació Bilingüe queda dividida també en 2 subgrups:

- B.1 Inicis amb oral signat (OS) i pas progressiu a l'oral +PC.
- B.2 Inicis i continuació amb l'oral signat (OS).

Els dos subgrups entren en contacte amb la LS des del moment de la detecció i el mantenen al llarg de tota l'escolaritat.

La modalitat Bilingüe no es subdivideix per raons que explicarem més endavant.

Nombre de centres observats de cada modalitat comunicativa

Modalitat comunicativa	Oral		Aproximació Bilingüe		Bilingüe
	Tradicional	PC	OS → PC i LS	OS i LS	
Nº de Centres	5	2	4	4	2

Quadre 4

Nº total de centres = 13

A continuació definirem cadascuna de les modalitats comunicatives observades, remarcant els punts comuns així com les variacions que es considerin més rellevants i significatives.

A. Modalitat oral.

Modalitat oral és aquella que utilitza el llenguatge oral com a únic idioma de comunicació amb l'alumne sord. Té per objectiu que l'alumne s'expressi oralment i compregui els missatges orals dels qui li parlen.

Els alumnes que segueixen aquesta modalitat no coneixen ni tenen cap contacte amb la llengua de signes de la comunitat sorda.

Dins la modalitat oral es poden diferenciar dos subgrups.

A.1 Oral tradicional:

- Característiques comunes:

La modalitat oral tradicional utilitza el llenguatge oral com a únic idioma de comunicació i per tant de comprensió i d'expressió. Per assolir aquest objectiu es treballen dos aspectes fonamentals: l'estimulació de les restes auditives, utilitzant diversos programes d'entrenament auditiu, aparells amplificadors del so, així com la vibració tàctil com a suport pel descobriment del món sonor i la lectura labial, és a dir, desxifrar els missatges verbals segons els moviments de la boca.

Quan s'utilitza aquesta modalitat amb nens sords profunds prelocutius, en les primeres edats es dona molta importància a l'expressió no verbal i per tant a l'expressió corporal i facial així com al gest natural que acompanya sempre l'expressió verbal.

- Variables dins la modalitat tradicional:

Dins el treball d'aquesta modalitat poden haver diferències en relació a la metodologia utilitzada per a l'aprenentatge de la llengua, a la sistematització del treball, així com a l'experiència del professional que la utilitza.

A l'igual que en totes les modalitats, els resultats exitosos de la mateixa depenen de moltes variables, algunes d'elles inclús poc conegudes. Entre les més conegudes cal destacar: el grau de sordesa de l'alumne, l'aprofitament de les restes auditives valorat per l'audiometria verbal, (tant en el cas dels nens que porten audifons com dels que tenen un implant coclear ,IC), l'habilitat psicolingüística o habilitat per a l'oralització i el suport i implicació familiar.

A. 2 Oral amb Paraula Complementada: oral+PC

- Característiques comunes:

Aquesta modalitat també utilitza el llenguatge oral com a únic idioma de comunicació i per tant de comprensió i d'expressió.

Per assolir aquest objectiu, a més de realitzar un treball d'entrenament auditiu per tal d'optimitzar les restes auditives de l'alumne, el més significatiu és l'utilització d'un codi manual per tal de millorar la lectura labial i minvar l'ambigüitat que aquesta genera. La Paraula Complementada PC, és una tècnica que mitjançant unes posicions i configuracions de la mà al costat de la cara, permet "visualitzar" tot allò que es diu . Es tracta d'un codi manual que acompanya (no substitueix) la lectura labial.

Utilitzant aquesta modalitat, a més de l'aprofitament de les restes auditives i de la lectura labial, es suma un suport més per tal que arribi el màxim d'informació lingüística possible, amb la intenció d'exposar l'alumne a un aprenentatge de la llengua oral el més natural possible i utilitzant la via visual com a via preferent.

- Variables dins la modalitat oral amb Paraula Complementada:

Dins el treball d'aquesta modalitat poden haver diferències en relació a la metodologia utilitzada per l'aprenentatge de la llengua, doncs cal recordar que la PC no és un mètode sino una modalitat. L'experiència del professional, la velocitat amb la que s'acompanya del codi i encare més, la utilització de la PC per part de la família, seran les variables més rellevants en relació a l'èxit d'aquesta modalitat. La edat d'inici d'utilització de la PC també es considera un element clau, doncs seguint la lògica d'aquesta modalitat, quant més temps s'està exposat a aquest forma de comunicació, més informació lingüística es percep.

Cal remarcar però que alguns Centres la introdueixen de forma complementària a 1er. de primària, degut als efectes positius que la PC té sobre la formació de les representacions fonològiques i per tant per a l'aprenentatge de la lectura i escriptura.

Sembla però que no tots els alumnes arriben a comprendre i aprofitar-se d'aquesta modalitat. Es desconeixen les característiques psicològiques, segurament relacionades amb el funcionament cognitiu, que determinen l'aprofitament o no d'aquesta modalitat, al igual que hem dit anteriorment, encare es desconeixen

molts factors intra-individuals responsables de l'aprenentatge en general i de l'aprenentatge del llenguatge en concret. L'habilitat per oralitzar no depen només del grau de sordesa.

B. Modalitat Aproximació Bilingüe

Anomenarem modalitats d'Aproximació Bilingüe aquelles que, tot i tenir com a objectiu principal l'aprenentatge de la llengua oral, introdueixen la llengua de signes LS, des del moment de la detecció de la sordesa, mitjançant un adult sord, expert en LS que forma part de l'equip.

Aquesta modalitat considera que la aportació de la LS és positiva, que no impedeix sino que afavoreix l'adquisició del llenguatge oral, que és la llengua natural del sord i per tant l'ha de coneixer i valorar.

La repartició del temps de treball entre llengua oral i llengua de signes no és equilibrat, es treballa més temps la llengua oral, però la LS és present des de l'inici i durant tota l'escolaritat.

Dins la modalitat d'Aproximació Bilingüe es poden diferenciar dos subgrups:

B.1 Inicis amb oral signat (OS) i pas progressiu a l'oral amb PC.

- Característiques comunes:

Als inicis, des de la detecció els adults oients utilitzen l'oral signat OS, és a dir, la llengua oral acompanyada simultaneament de signes de la LS. Es considera que a més de facilitar la comprensió i la comunicació, possibilita que el nen sord tingui més aviat un sistema d'expressió (els signes).

En quant el nen comença a demostra que dóna valor als signes, els professionals van recollint la seva expressió (signes) i la reforcen ,(la tradueixen) amb l'oral+PC.

L'objectiu és que el nen sord, gràcies a la comprensió del que és el llenguatge i de tenir aviat un instrument per expressar-se, vagi utilitzant el llenguatge oral quan parla amb les persones oients.

Igualment es realitza un important treball d'entrenament auditiu i de lectura labial.

Durant les estones de treball amb l'adult sord expert en LS, la llengua de comunicació, comprensió i expressió, és la LS.

- Variables dins la modalitat Aproximació Bilingüe amb inici amb OS i pas progressiu a l'oral+PC:

L'utilització de la modalitat oral signat estricte o oral signat no estricte (lleuger) pot marcar diferències. Algun Centre utilitza el que s'anomena oral signat estricte, és a dir "visualitzar" tot el llenguatge oral, combinant l'oral amb signes de la LS i PC, aquest seria el model Francès Complet Signé Codé (FCSC). Altres Centres, inicien el procés educatiu amb l'oral signat OS no estricte i mica en mica van passant a l'oral amb PC.

Una altre variable, com cal comentar en totes les modalitats, és la metodologia d'aprenentatge de la llengua oral, doncs cap d'aquestes modalitats són mètodes. El rigor metodològic així com l'experiència dels professionals que utilitzen aquestes modalitats són variables importants.

Igualment, el fet que la família també conegui i utilitzi l'OS, és a dir que conegui signes de la LS i que aprengui i utilitzi posteriorment la PC serà un factor de indiscutible importància.

B.2 Inicis i continuació amb l'oral signat (OS).

- Característiques comunes:

Als inicis, des de la detecció els adults oients utilitzen l'oral signat OS, és a dir, la llengua oral acompanyada simultaneament de signes de la LS. Es considera que a més de facilitar la comprensió i la comunicació, possibilita que el nen sord tingui més aviat un sistema d'expressió (els signes). L'objectiu és que l'alumne aconseguixi apropiat-se del llenguatge oral, passant de l'OS a l'oral tradicional, tot treballant l'estimulació auditiva i la lectura labial.

Per diferents causes que més endavant citarem, els alumnes aconseguixen oralitzar amb diversitat de nivells, però no es pot dir que esdevinguin bons oralistes. Presenten un llenguatge oral pobre, simple, amb errors sintàctics i morfològics i poc domini de les partícules i nexes. Per aquest motiu la utilització de l'OS es fa necessària al llarg de tota l'escolaritat. La modalitat OS garanteix la comprensió d'explicacions complexes, redueix les ambigüitats de la lectura labial i permet una comunicació: comprensió i expressió fluida entre els professionals oients i els alumnes sords.

Durant les estones de treball amb l'adult sord expert en LS, la llengua de comunicació, comprensió i expressió, és la LS.

- Variables dins la modalitat Aproximació Bilingüe amb inici i continuació amb oral signat OS:

Possiblement alguna o la combinació d'algunes d'aquestes variable, són les que tenen com a conseqüència el manteniment d'aquesta modalitat, i per tant no haver aconseguit el seu objectiu inicial, que era assolir un oralisme complet per part de l'alumne.

Ens podem referir a variables del propi alumne: poca habilitat psicolingüística i per tant per a l'oralització. Factor d'intel·ligència verbal baix.

Variables de la família: que la família hagi mantingut més enllà del necessari l'OS i no hagi sapigut com i quan retirar paulatinament els signes i reforçar l'oral. Famílies que no coneixen, o coneixen poc l'idioma del país.

Variables de la metodologia utilitzada pels professionals del Centre, que no hagi sigut prou rigurosa, prou sistemàtica. Manca d'exigència per part dels

professionals tant envers els alumnes com amb les famílies; pot ser també, manca de suport i orientació a les famílies per part del Centre.

El resultat és uns alumnes que oralitzen però que hauriem de dir-ne semilingües. En alguns Centres, principalment a secundària, l'adult sord expert en LS també imparteix alguna matèria en LS, generalment la geografia i la història.

C. Modalitat Bilingüe

Aquesta modalitat acostuma a ser més utilitzada en els Centres Específics i no tant en l'àmbit de la integració escolar.

Els dos Centres que s'autodefineixen de Bilingües, d'una banda són molt diferents entre sí, tant en relació a la modalitat utilitzada com pels anys d'experiència en aquesta modalitat. Per un altra banda, només escolaritzen els nens fins els 6 anys, a partir d'aquesta edat o bé els orienten a continuar la modalitat Bilingüe a un Centre Específic (però no a integració) o segueixen un règim de integració en funció del nivell de llenguatge oral assolit.

Així doncs es fa difícil definir aquesta modalitat, més encare quan el debat teòric sobre qué és realment el bilingüisme tot just s'ha iniciat fa poc.

De tota manera intentarem definir aquesta modalitat, en funció de l'observat.

- Característiques comunes:

L'objectiu amb aquesta modalitat és que l'alumne sord adquireixi la LS com a llengua natural, per la qual està especialment dotat. De forma simultània es realitza un treball de llenguatge oral per tal que assoleixi els millors nivells possibles en la modalitat oral.

A diferència de la modalitat d'Aproximació Bilingüe, en el cas de l'educació Bilingüe el repartiment del temps de dedicació a una i l'altre llengua és més equilibrat, és a dir, tenen més hores de LS i l'adult sord expert en LS no només treballa en petit grup sino que també realitza sessions individuals.

Es fa un important treball de suport i orientació a les famílies.

- Variables dins la modalitat Bilingüe:

En un Centre el treball de llengua oral es realitza a partir de l'oral signat OS, mentre que en l'altre, el treball oral és més rigorós, utilitzant l'oral +PC.

També hi ha diferències entre el rigor metodològic d'un i l'altre Centre (tècniques del verbotonal, Dynamique Naturelle de la Parole DNP, mètode Mme. Borel...).

Un dels Centres observa les habilitats dels alumnes i aviat diferencia els que tenen habilitats per a l'oralització dels que en tenen poques, a partir d'aquest moment, reforçaran la millor habilitat de cada nen/grup: els més oralistes tindran més hores de treball en aquesta modalitat, sense abandonar mai el treball en LS i pel contrari, els menys hàbils per oralitzar treballaran més hores amb l'adult sord i per tant amb la LS però sense abandonar mai el treball de llengua oral.

L'altre Centre segueix la mateixa organització per tots els nens, independentment de les seves habilitats.

Un dels Centres, i per raons històriques i contextuals ha aglutinat alumnes sords amb problemes associats, mentre que en l'altre, el que té menys temps d'experiència, no s'ha donat aquesta circumstància i més aviat aglutina famílies que ideològicament estan a favor d'aquesta modalitat.

Quadre – resum de les característiques de les modalitats comunicatives

Modalitats comunicatives \ Característiques	ORAL		APROXIMACIÓ Bilingüe		BILINGÜE
	Tradicional	PC	OS → PC i LS	OS i LS	
Característiques comunes	<ul style="list-style-type: none"> - Ll.oral únic idioma. - Treball rigorós del Ll.oral 	<ul style="list-style-type: none"> - Ll.oral únic idioma - Utilització de PC - Ll.oral treball rigorós 	<ul style="list-style-type: none"> - Treball rigorós del LO - Utilització de PC - LS 	<ul style="list-style-type: none"> - Ll. oral signat - LS 	<ul style="list-style-type: none"> - LS (més hores) - LO
Característiques variables	<ul style="list-style-type: none"> - Metodologia - Restes auditives. - Habilitat per oralitzar 	<ul style="list-style-type: none"> - Metodologia - Habilitat per oralitzar - Edat d'inici amb PC - La família utilitza PC 	<ul style="list-style-type: none"> - Metodologia - Habilitat per oralitzar - Modalitat comunicativa de la família 	<ul style="list-style-type: none"> - Metodologia - Nivell d'exigència - Rigor en el treball de la LO - Habilitat per Oralitzar - Modalitat comunicativa de la família - Nivell socio-cultural familiar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Metodologia - Rigor en treball LO - Habilitat per oralitzar - Problemes associats.

Quadre 5

3.5.2.2 *Cóm són les modalitats comunicatives?*

A continuació intentarem explicar quins recursos s'utilitzen i com s'organitzen per tal d'aplicar les diferents modalitat comunicatives.

A. *Cóm és la modalitat oral?*

Tal com hem definit anteriorment, en la modalitat oral l'únic idioma utilitzat és el llenguatge oral que és el que parlen totes les persones que envolten el nen: professionals, pares, germans, veïns, companys d'escola ordinària, professors de l'escola ordinària, en definitiva la societat majoritària que és oient.

A.1 *Cóm és la modalitat oral tradicional?:*

- Els professionals que assumeixen la desmutització en el cas dels sords profunds i el treball de llenguatge oral posterior són el logopeda i el professor de sords.
- El nº d'hores de suport varia molt en funció del grau de sordesa del nen. En el cas dels sords profunds reben una atenció mínima de 8 hores per setmana, repartides equitativament entre el logopeda i el professor de sords.
- A mida que avança l'escolaritat, acostumen a rebre alguna sessió tant de logopèdia com de professor de sords, fora de l'horari escolar , perllongant així les hores de treball.
- Aquesta modalitat és poc utilitzada en el cas dels sords profunds.Nomès 2 Centres dels visitats la utilitzen. A més cal aclarir que en tots dos casos, el Centre contracta el professor de sords però no el logopeda ,(que el tria la família i el paga la Seguretat Social), per la qual cosa és possible que el logopeda hagi utilitzat algun suport, com per exemple algun signe o inclús la PC en els inicis de la desmutització, però que no se'n tingui notícia.
- En tot cas,tots els professors de sords, en el seu pla d'estudis han estudiat les tècniques de desmutització tradicionals i els logopedes francesos tenen un important coneixament dels mètodes de Mme. Boral i Mme. Sadek, que encare que no de forma exclussiva, sí que estan adreçats als nens amb sordesa.
- El coneixament d'altres metodologies com la Verbotonal, la Dynamique Naturelle de la Parole, la d'aprenentatges per llengües estrangeres,etc... depen de l'interès i especialització de cada professional.
- Les sessions de logopèdia es realitzen a nivell individual, mentre que l'actuació del professor de sords pot ser a nivell individual(si l'alumne segueix un règim d'integració individual) o en petit grup, si són alumnes d'una Unitat de sords.
- Un dels Centres, de forma absolutament conscient i decidida, ha optat per no oferir tots els suport a l'escola d'integració, de manera que les famílies han de desplaçar-se al gabinet del logopeda, al menys per la majoria de les sessions.
- El nivell de llenguatge oral d'aquests alumnes acostuma a ser bo,(del contrari s'orientaria una altre modalitat comunicativa). Són alumnes amb bones habilitats i gust per a l'oralització. En el cas dels sords profunds és possible que la intel.ligibilitat de la seva parla no sigui tan bona com el seu llenguatge. Aquest fet està millorant molt gràcies als implants coclears IC.

- Tant els logopedes com els professors de sords francesos acostumen a treballar de forma molt sistemàtica la llengua escrita des de molt aviat (a partir dels 3 anys), i no nomès com a complement a l'oral sino com aprenentatge fonamental en sí mateix.Tots dos professionals treballen el llenguatge escrit.
- Els alumnes que segueixen aquesta modalitat no tenen cap competència en llengua de signes.
- Per aquests alumnes, la llengua oral és la llengua d'aprenentatge i llengua vehicular d'aprenentatges ,juntament amb la llengua escrita.
- Tambè és la llengua de comunicació i relació amb tothom: nens i adults, especialistes o no.
- A mida que arriben a l'adolescència, en funció del grau de sordesa, del contacte amb altres sords, i de la opinió de la família, és possible que coneguin i aprenguin la LS i la utilitzin com a llengua de comunicació entre els sords. Aquest fet el vem poder constatar amb els alumnes de secundària que seguien la modalitat oral tradicional en Unitats de sords.

A.2 Cóm és la modalitat oral amb Paraula Complementada,oral+PC?

- Els professionals que assumeixen l'educació d'un alumne sord en aquesta modalitat són el logopeda, el professor de sords que també coneix la PC i un intèrpret en PC en els casos de sords profunds en modalitat d'integració individual.
- Tots ells dominen la PC i s'acompanyen sempre del codi quan s'adrecen al nen sord. Coden a una gran velocitat de manera que no s'aprecia la divisió sil.làbica i la parla nomès queda enlentida al nivell que sempre és convenient fer-ho amb un sord.
- Donat que aquesta modalitat s'acostuma a utilitzar amb sords profunds, doncs el principi és l'ajuda a la lectura labial, el nº d'hores de suport és moltíssim, pràcticament la totalitat de l'horari escolar.
- Els que treballen aquesta modalitat en règim d'integració individual, de petits (educació infantil) surten estones de l'AO per realitzar treball en petit grup de sords i també la logopèdia individual,(però assisteixen un mínim de les $\frac{3}{4}$ parts de l'horari a l'AO).Però a mida que avança l'escolaritat es redueixen les sortides fora de l'AO i es prioritza l'entrada d'un intèrpret en PC.
- Els alumnes que segueixen un règim d'Unitat de sords, tenen tot l'horari cobert per un especialista, ja que el professor tutor de la Unitat és un professor de sords expert en PC.
- En general són alumnes amb un bon nivell de llenguatge oral i escrit
- Tal com hem comentat anteriorment, els professionals poden fer ús de les diferents metodologies conegudes per l'aprenentatge de la llengua. Coincideix força que els especialistes que s'han interessat per la PC ,tambè tenen una llarga experiència i coneixen diferents tècniques de la metodologia verbotonal i les continuen utilitzant.
- A nivell d'aprenentatge de la llengua escrita persisteix el mateix que hem comentat anteriorment en la modalitat oral tradicional amb la característica de que la PC s'ha demostrat de gran utilitat per l'aprenentatge de la lectura i escriptura ja que facilita la representació fonològica (Alegria, Leybaert,

Charlier...). Tambè és constant la incidència molt primerenca sobre aquest aprenentatge.

- En general els alumnes d'aquesta modalitat no coneixen ni s'interessen per la LS, possiblement sigui una influència de l'opinió dels professionals i famílies que aposten per aquesta modalitat.
- La llengua oral és la llengua d'aprenentatge i llengua vehicular d'aprenentatges, juntament amb la llengua escrita. Tambè és la llengua de comunicació amb els companys oients i amb els professors de l'AO.
- Utilitzen l'oral+PC per comunicar-se amb els professionals i també amb els seus pares. Curiosament també utilitzen aquesta modalitat per comunicar-se entre els sords que coneixen la PC, suplint així els entrabancs de lectura labial i els problemes d'intel.ligibilitat de la parla que acostumen a presentar els sords profunds.

B. Com és la modalitat Aproximació Bilingüe?

Tal com hem definit en l'objectiu anterior, la modalitat Bilingüe té per objectiu l'aprenentatge del llenguatge oral per part del nen sord. Tanmateix considera que la LS és la llengua natural del sord i no nomès no entorpeix sino que afavoreix l'adquisició del llenguatge oral, així doncs, els nens que segueixen aquesta modalitat coneixen la LS apresada en l'intercanvi comunicatiu amb un adult sord expert en LS.

B.1 Cóm és la modalitat Aproximació Bilingüe d'inici amb OS i pas progressiu a l'oral+PC?:

- Els professionals que intervenen en l'educació dels sords que segueixen aquesta modalitat són el logopeda i el professor de sords que coneixen la PC i els signes i un adult sord expert en LS que oralitza suficientment. Per nivells escolars més avançats en aquells alumnes que segueixen un règim d'integració individual, també hi participa un intèrpret en PC o en LS (segons nivell i demanda de l'adolescent).
- Els professionals d'aquests equips, principalment els que assumeixen la responsabilitat de les primeres edats, formen un equip cohesionat amb experiència i objectius molt clars.
- El nº d'hores de suport és pràcticament la totalitat de l'horari escolar, excepte en els que segueixen el règim d'integració mixta (però inclús aquests comencen a sentir la necessitat d'un intèrpret en PC a l'AO a mida que avança l'escolaritat).
- Quan són petits, reben els suports especialitzats en horari escolar, sortint de l'AO però a mida que avança l'escolaritat i que disposen d'un nivell lingüístic suficientment fort, els suports es donen dins l'AO mitjançant un intèrpret.
- Sovint aquests alumnes treballen més hores que els seus companys oients i fora d'horari escolar reben les sessions de logopèdia o de suport escolar.
- Tant els que segueixen una integració individual com els de modalitat mixta, assoleixen nivells de llenguatge oral bons o força bons i igualment pel que fa a la llengua escrita.

- Tots ells coneixen la LS però es fa difícil precisar el nivell de competència en LS.
- En relació a la funció comunicativa de la llengua, la llengua oral és llengua d'aprenentatge juntament amb la llengua escrita, també ho és de comunicació amb els companys oients i amb els professors de l'AO.
- L'oral +PC és la llengua vehicular d'aprenentatges i també de comunicació amb els especialistes i amb la família.
- Amb el professor sord isovint entre ells, utilitzen la LS.

B.1 Cóm és la modalitat Aproximació Bilingüe d'inici i continuació amb OS?

La veritat és que costa saber si es tracta d'una modalitat o bé és el fruit d'un fracàs en l'anterior submodalitat, doncs, dels 4 Centres que la practiquen, 2 d'ells utilitzaven l'anterior submodalitat a educació infantil però és a primària i principalment a secundària on destaca aquesta utilització "abussiva" de l'OS.

- En tot cas, tots els alumnes que segueixen aquesta modalitat estan integrats a Unitats de sords, cap segueix una integració individual o mixta.
- Els professionals implicats en l'educació d'aquests alumnes sords són el logopeda, el professor de sords i educadors especialitzats, tots ells coneixen els signes. També forma part de l'equip un adult sord, expert en LS que pot oralitzar.
- Donat que són alumnes de l'Unitat de sords, reben suports especialitzats durant tot l'horari escolar.
- Quan alguna estona entren a l'AO per compartir alguna activitat amb els companys oients, normalment ho fan acompanyats del professor de sords o de l'educador especialitzat.
- Tots els suports els reben a l'escola ordinària.
- Pel que fa al nivell de llenguatge oral, tots oralitzen de forma "suficient" o "acceptable", s'expressen de forma simple amb agramatismes, però suficient per una comunicació funcional.
- El nivell d'expressió escrita sol ser superior al d'expressió oral. La comprensió lectora també és fluïda. Per tots aquests motius no podrien seguir un currículum ordinari i necessiten una ACI que es realitza a la Unitat de sords.
- Finalment els nivells acadèmics aconseguits amb l'adaptació comunicativa i metodològica són força acceptable, bastant propers al currículum ordinari.
- Tots ells coneixen la LS encara que es fa difícil precisar el seu nivell de competència en LS.
- En relació a la funció comunicativa de les llengües, el llenguatge oral és el que utilitzen per comunicar-se amb els companys oients, amb els professors de l'AO i possiblement també amb la família.
L'oral signat és el mitjà amb que es comuniquen amb els professors responsables de la Unitat de sords i de vegades, també amb el logopeda.
La llengua de signes és la que utilitzen per parlar amb els adults sords i també per comunicar-se entre ells.

B. Cóm és la modalitat Bilingüe?:

- Malgrat les diferències ja comentades entre els dos Centres que practiquen aquesta modalitat amb alumnes en règim d'integració mixta, els professionals que intervenen són: logopedes i professors de sords, coneixedors dels signes o de la LS així com adults sords, experts en LS i educadors especialitzats, sovint també sords.
- La proporció de persones oients/ sordes així com el nombre d'hores dedicats a la llengua oral i a la LS és més proporcionat i equilibrat que en la modalitat d'Aproximació Bilingüe.
- Donat que tots els alumnes són d'educació infantil, de 0 a 6 anys i segueixen un règim d'integració mixta, de moment reben suports especialitzats la ½ de l'horari escolar. Convé però recordar que en ambdós casos les famílies estan molt implicades per tant, a casa el llenguatge i la comunicació continuen reforçats convenientment.
- Tots els suports es donen en el Centre ja que hi van a ½ temps.
- En tots dos Centres, els alumnes realitzen treball individual i en grup tant de llengua oral com de llengua de signes. A més en un dels Centres organitzen el que anomenen "grup Bilingüe" en el que hi participa el professor de sords i l'adult sord conjuntament.
- En un dels Centres, aprofitant que molt aviat es detecta aquells alumnes amb habilitat i gust per la comunicació oral, (és un fet que l'han constatat a tots els Centres que hem visitat) al voltant dels 3 anys els subdivideixen en dos grupets segons les seves habilitats d'oralització. Reforcen l'habilitat que més dominen, en l'intent d'aconseguir una llengua forta i no quedar-se en un semilingüisme. Tots els alumnes fan totes les activitats: entrenament auditiu, ritmes musicals, DNP, llengua oral, llengua de signes... però amb diferent intensitat horària.
- Molt aviat inicien l'aprenentatge de la lectura i escriptura, en un dels Centres amb el suport de la PC.
- Es fa difícil parlar de nivells d'adquisició de la/ les llengües, el que sí és cert és que inclús en el Centre on sembla que hi ha més "bany" de signes, hi ha nens que parlen i utilitzen més aquesta modalitat que els signes. Es a dir, hi ha nens que tenen habilitat i gust per parlar i ho fan; l'aprenentatge dels signes no els ha anulat o frenat la possibilitat d'oralitzar.
En tot cas, des de l'inici han tingut un mitjà de comunicació: comprensió i expressió i cadascú segueix el seu ritme i les seves habilitats.

3.5.2.3 Quins són els subjectes de les modalitats comunicatives observades?

En aquest apartat es descriuran les característiques dels alumnes, les famílies així com del Centres implicats en cadascuna de les 3 modalitats observades.

Aquesta anàlisi permetrà observar la existència o no d'uns determinats perfils, o característiques psicològiques i sòcio-familiars dels subjectes que segueixen una modalitat o una altra, alhora que també analitzar aquells aspectes que semblin

rellevants per part del Centre que dona suport a la integració en les diverses modalitats comunicatives.

A. Els subjectes de la modalitat oral.

Malgrat les característiques dels dos subgrups d'aquesta modalitat són força iguals, s'observen algunes diferències, especialment en relació al nivell socio-cultural familiar i a la socialització amb els oients i amb els sords. Per aquest motiu es descriuran separadament les característiques de cada submodalitat.

A.1 Els subjectes de la modalitat oral tradicional.

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Audició:

Aquesta modalitat la segueixen prioritàriament alumnes hipoacúsics i en menor quantitat alumnes amb sordesa profunda.

Comunicació:

Els alumnes hipoacúsics que segueixen aquesta modalitat no presenten pràcticament cap problema de comunicació, ni pel que fa a la comprensió ni a l'expressió. Els alumnes sords profunds, realment minoritaris, que segueixen aquesta modalitat, donat que són alumnes amb bon nivell, poden establir una comunicació bona pel que fa a l'expressió i força bona en relació a la comprensió sempre que es tinguin en consideració aspectes bàsics com són: parlar-li de cara, més lentament, etc.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Amb més o menys suports, segons el grau de sordesa, tots segueixen el currículum ordinari sense cap tipus de modificació ni adaptació. Assoleixen uns nivells escolars bons.

Els nivells poden ser una mica diferents si els alumnes segueixen la modalitat d'integració individual o d'Unitats de sords.

Nivell lingüístic:

La característica comuna, tant en el cas dels hipoacúsics com en els sords profunds, és que es tracta d'alumnes amb molt bones habilitats per l'oralització. A l'iniciar 1er. de primària, com a mínim tots ells comprenen i s'expressen amb frases simples però complertes i força correctes gramaticalment.

Els nivells de llengua escrita també són bons.

Problemes associats lleus:

No en presenten

Problemes associats greus:

No en presenten.

Desenvolupament personal:

En el cas dels alumnes hipoacúsics no es planteja cap problema específic. En el cas dels alumnes sords profunds, els Centres que practiquen aquesta modalitat tenen una gran cura en que el nivell d'exigència i possibilitats sigui realista, per tal de no submetre l'alumne a un nivell massa alt d'stress. Tambè vetllen de manera especial pel seu benestar personal, principalment quan esta en règim d'integració individual, en l'intent d'evitar el patiment personal que podria significar ser l'únic sord al l'escola.

Socialització amb oients:

Aquesta depen de si segueix un règim d'integració individual o bè en Unitats de sord. En el primer cas, està immers en la comunitat oient, tant a nivell d'adults com de nens. Si està escolaritzat en una Unitat, tot depen de les activitats que comparteixi a l'AO.

Socialització amb sords:

Tambè està condicionada segons la modalitat d'integració que segueixi. Els que estan a la Unitat de sords tenen molta més relació amb sords que els que estan integrats a nivell individual, malgrat el Centre organitza alguna activitat per tal de posar-los en contacte i que es coneixin entre ells.

- Característiques sòcio-familiars:

Implicació/ compromís:

Molt. Principalment les famílies dels sords profunds estan molt implicades.

.

Nivell sòcio-cultural:

Pot ser variable en el cas dels alumnes hipoacúsics però acostuma a ser mig-alt en el cas dels alumnes amb sordesa profunda.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

No és freqüent.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Sí, principalment en el cas dels sords profunds.

Condicions/exigència envers la família:

Sí, principalment en el cas dels sords profunds. A més cal remarcar que totes les famílies són oients i reforcen la modalitat triada.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

En general sí. Però si no ho ofereix el mateix Centre, sí que hi ha la possibilitat de trobar altres opcions a la mateixa ciutat o departament.

A.2 Els subjectes de la modalitat oral amb Paraula Complementada, oral+PC

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Audició:

Aquesta modalitat la segueixen alumnes sords profunds i severos.

Comunicació:

Desenvolupen uns nivells de llenguatge oral suficientment bons com per no presentar problemes en la comunicació funcional, però sovint requereixen de l'interpret en PC per apropiat-se de les informacions acadèmiques que trasmet el professor de l'AO.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Segueixen el currículum ordinari i aconseguen uns bons nivells d'aprenentatge escolar. Aquest fet és més cert en els alumnes que estan en règim d'integració individual, doncs els que estan en Unitats de sords, acostumen a realitzar més adaptacions curriculars. De tota manera tant en un cas com en l'altre segueixen el currículum ordinari i els nivells de lectura i escriptura són també bons.

Nivell lingüístic:

Els alumnes d'aquesta modalitat, i principalment és de integració individual mostren un nivell molt bo d'habilitat per oralitzar: als 3 anys tenen un stock lexical (comprensió i expressió mínim d'unes 30 paraules). A l'inici de 1er. comprenen i s'expressen amb frases simples però correctament estructurades. Igualment sel's demana uns nivells de llengua escrita (codificar i decodificar) superiors als dels companys oients del mateix nivell, és a dir, es procura que vagin avançats en els aprenentatges instrumentals a l'inici de 1er.

Problemes associats lleus:

No en presenten.

Problemes associats greus:

No en presenten.

Desenvolupament personal:

El Centre que segueix aquesta modalitat en règim d'integració individual és molt exigent tant amb l'alumne com amb la família. Si consideren que el nen no té el perfil lingüístic que hem descrit, racomanen un altre tipus d'orientació. Els que segueixen endavant amb aquesta modalitat tene un alt nivell d'autoestima.

El nivell d'exigència, tot i ser important, no és tant alt en el cas del Centre que utilitza la modalitat Unitat de sords, on sempre hi ha la possibilitat d'adaptar aspectes metodològics i també de ritme de treball. El nivell d'exigència i possibilitats és equilibrat.

Socialització amb oients:

Aquest aspecte depen més de la modalitat organitzativa que de la comunicativa. En tot cas, aquests alumnes tenen suficient nivell de llenguatge oral per comunicar-se tant amb nens com amb adults oients.

Socialització amb sords:

Tots dos Centres que utilitzen aquesta modalitat organitzen moltes activitats en petit grup de sords de manera que el contacte, coneixament i relació entre ells està garantit, i per tant també la formació de la seva identitat com a sords.

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Sí. Principalment les famílies que segueixen aquesta modalitat comunicativa en règim d'integració individual estan altament compromeses i a casa utilitzen regularment el codi PC quan parlen amb el seu fill sord.

Nivell socio-cultural:

Mig- alt i alt.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

No s'ha observat en cap cas.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Molt alt.

Condicions/exigència envers la família:

Sí. És necessari que la família utilitzi també la PC per assolir aquests bons nivells de llenguatge oral. Aquesta exigència és més forta si els alumnes estan en integració individual.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

No. Els dos Centres observats, utilitzen aquesta modalitat de forma exclusiva, si bé a la mateixa ciutat, altres Centres ofereixen altres alternatives.

B. Els subjectes de la modalitat Aproximació Bilingüe

Descriurem per separat les característiques dels subjectes de cadascuna de les 2 submodalitats, doncs apareixen variables importants.

B.1 Els subjectes de la modalitat Aproximació Bilingüe, inici amb OS i pas progressiu a l'oral+ PC:

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Audició:

Sordesa severa i profunda.

Comunicació:

Aquesta modalitat afavoreix un millor nivell de comunicació en les etapes inicial, no només pel que fa a la comprensió sino principalment per que proporciona al nen un mitjà d'expressió (signes) que els pot utilitzar abans que la paraula oral.

Redueix la incomunicació de les primeres etapes en l'educació del sord.

La majoria dels alumnes aconsegueixen oralitzar de forma que poden comunicar-se oralment amb les persones oients, pel que fa a aspectes funcional, en relació a la apropiació d'aprenentatges, generalment requereixen suport de la PC o dels signes.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Acostumen a seguir el currículum ordinari però si estan integrats a nivell individual, requereixen el suport d'un intèrpret en PC per vehicular les explicacions orals del professor ordinari.

Els nivells d'aprenentatge són bons o força bons i també els nivells de llengua escrita, ja que tal com s'ha comentat en altres ocasions, la PC afavoreix la representació fonològica i per tant, aquest aprenentatge.

Nivell lingüístic:

Acostumen a ser alumnes amb bones habilitats per a l'oralització, aspecte que es pot observar molt aviat, (al voltant dels 3 anys) tal com comenten tots els especialistes.

Els alumnes que segueixen aquesta modalitat han aconseguit fer el pas de l'oral signat a l'oral amb PC i més o menys a l'iniciar 1er. de primària utilitzen quasi exclusivament l'oral+PC.

Tots ells coneixen la LS a partir del contacte i comunicació amb un adult expert en LS, que forma part del Centre i que ha treballat amb aquesta llengua de comunicació en situació de petit grup. La freqüència i intensitat del treball en LS és més forta en les edats primerenques i es va reduïnt a mida que mostren bones habilitats per a l'oralització, però sempre es continua l'aprenentatge de la LS.

Problemes associats lleus:

No en presenten.

Problemes associats greus:

No en presenten.

Desenvolupament personal:

En principi està assegurat l'equilibri entre exigència i possibilitats, oferint els recursos que es consideren necessaris o bé orientant envers una altra modalitat quan es considera que l'alumne pot estar sota un stress o patiment psíquic .

Tots ells tenen possibilitats de anar construint la seva identitat com a sords, doncs tenen estones de contacte entre ells i disposen del model d'un adult sord.

Socialització amb oients:

Tots aquests alumnes segueixen una modalitat d'integració individual o mixta, per la qual cosa és segur que tenen possibilitats de relacionar-se amb nens oients de la seva edat i adults oients .

Socialització amb sords:

Tots els Centres que utilitzen aquest modalitat realitzen activitats adreçades a grups de sords de la mateixa edat per tal de garantir que es coneguin entre ells, treballar aspectes específics de la sordesa i anar construint la seva identitat com a sords. El Centre sol ser un lloc de referència on s'ofereixen suports especialitzats i/o activitats complementàries.

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Sí. En general les famílies s'han implicat, aprenent signes al principi i PC posteriorment. Unes ho realitzen amb més rigorositat que d'altres.

Nivell socio-cultural:

Mig o mig-alt.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

No és massa freqüent. En tot cas coneixen l'idioma del país i aprenen els sistemes augmentatius proposats.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Sí. Principalment els professionals que atenen les primeres edats, tenen força experiència en la realització del pas de l'OS a la PC. Tambè acostumen a ser Centres amb una important reflexió a nivell metodològic del l'aprenentatge de les llengües.

Condicions/exigència envers la família:

Força. Hi ha exigència en relació a aprendre els sistemes de suport a la comunicació (signes i PC), a utilitzar-los de forma regular a cas, a més a assistir a reunions de pares i sessions de treball logopèdic o de LS, la qual cosa significa bastants desplaçaments per a les famílies.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

Sí. Tots ells ofereixen altres modalitats organitzatives (Unitats de sords o Centre Específic) per si el nivell lingüístic i d'aprenentatges no permet seguir amb èxit aquesta modalitat.

B.2 Els subjectes de la modalitat Aproximació Bilingüe, inici i continuació amb l'oral signat OS.

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Audició:

Sordesa severa i profunda.

Comunicació:

Aquesta modalitat assegura la comunicació en les etapes inicial, no només pel que fa a la comprensió sino principalment per que proporciona al nen un mitjà d'expressió (signes) que els pot utilitzar abans que la paraula oral.

Redueix la incomunicació de les primeres etapes en l'educació del sord.

La majoria d'aquests alumnes han aconseguit un nivell d'oralització "acceptable" o "suficient" de forma que poden comunicar-se oralment amb les persones oients, pel que fa a aspectes bàsics i funcionals.

El nivell de llenguatge oral és insuficient per una comunicació més complexe així com per l'apropiació d'aprenentatge. En aquestes situacions els resulta indispensable l'OS.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Tots els alumnes d'aquesta modalitat estan escolaritzats en Unitats de sords, és a dir, requereixen una adaptació curricular, ACI, que pot afectar aspectes comunicatius (necessitat de l'oral signat), metodològics, materials (sel.lecció de textos) i/o de temporalització. Amb aquestes adaptacions aconsegueixen seguir un currículum ordinari proper al dels companys oients de l'AO.

Finalment aconsegueixen uns nivells de llengua escrita i d'aprenentatges escolars acceptable i suficients, encare que no bons. Malgrat tot aconsegueixen un corpus de coneixaments (geografia, història, etc.) força acceptable

Alguns d'aquests alumnes aspiren a passar l'exàmen oficial de 3er. D'ESO.

A part de l'oral signat com a llengua vehicular d'aprenentatges, en algunes Unitats de sords, el professor sord, expert en LS imparteix alguna matèria escolar ; això s'ha observat principalment a nivell de secundària.

Nivell lingüístic:

Malgrat tots ells tenen un nivell de llenguatge oral funcional, el nivell lingüístic és baix o insuficient. Es tracta d'un llenguatge oral molt lacunar, amb manca de domini morfosintàctic i per tant gramatical. La comprensió més complexe els arriba gràcies a l'oral signat i els professors de l'Unitat de sords utilitzen aquesta modalitat sempre que volen garantir el traspàs d'informació així com verificar la comprensió de consignes, explicacions o de la comprensió lectora. L'OS esdevé imprescindible per aprendre.

Els nivells d'expressió escrita acostumen a ser millors que els d'expressió oral (però no bons) i els de comprensió lectora també són fluïdos.

Malgrat tot aconsegueixen un corpus de coneixaments (geografia, història, etc.) força acceptable.

Tots ells coneixen la llengua de signes LS apresada en contacte amb un adult sord expert en LS i també i en alguns casos per contacte amb sords més grans a l'internat.

En alguns casos el professor sord imparteix alguna matèria escolar en LS.

Problemes associats lleus:

Si. Alguns d'aquests alumnes presenten problemes cognitius i/o neuropsicològics considerats clínicament com a lleus.

Problemes associats greus:

No en presenten.

Desenvolupament personal:

La relació entre exigència i possibilitats és equilibrada, gràcies a estar escolaritzats en Unitats de sords. Depen de les propostes de compartir projectes o matèries amb els companys de oients que l'aspecte d'autoestima pot sentir-se o no. La construcció de la seva identitat com a sords queda garantida.

Socialització amb oients:

Tal com acabem de comentar, tot depen del grau de contacte que s'estableixi entre la Unitat de sords i l'AO. En principi estan en un marc ordinari amb possibilitats de tenir contactes amb nois oients de la seva edat.

Socialització amb sords:

El seu grup de referència és la Unitat de sords, i per tant la socialització i relació amb companys sords està garantida.

També coneixen adults sords, experts en LS.

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Poc. Malgrat les excepcions, en general són famílies poc compromeses en l'educació dels seus fills sords. No han seguit cursos de LS ni d'altres modalitats, L'oral i l'OS els resulta suficient pel nivell de comunicació que estableixen amb els seus fills. Deleguen la responsabilitat de l'educació i aprenentatges en els professionals.

Nivell socio-cultural:

Mig i mig-baix.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

És freqüent la situació de família immigrant de nivell socio-cultural mig o mig-baix, amb pocs recursos culturals i lingüístics per poder donar suport al seu fill sord.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

No massa. Tot i que costa definir si es tracta d'una causa o d'una conseqüència, doncs 2 dels 4 Centres implicats també utilitzen la modalitat anterior que exigeix i implica rigor metodològic.

Condicions/exigència envers la família:

No. També amb la dificultat de delimitar si es tracta d'una causa o d'una conseqüència, diríem que no hi ha un treball fort amb aquestes famílies.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

Sí. Generalment són grans Centres que ofereixen des de la integració individual a les Unitats de sords i el Centre Específic, en funció dels nivells lingüístics i acadèmics dels alumnes.

C. Els subjectes de la modalitat Bilingüe

Malgrat les importants diferències entre els 2 Centres que utilitzen aquesta modalitat i tenint sempre present que només la utilitzen amb alumnes d'educació infantil (de 0 a 6 anys), intentarem definir els subjectes d'aquesta modalitat.

- Característiques psicopedagògiques dels alumnes:

Audició:

Sords severos i profunds.

Comunicació:

Aquesta modalitat té com a objectiu aconseguir comunicació (comprensió i expressió) en les etapes inicials i el més aviat possible, lluitant contra la incomunicació en la que sovint es troba el sord i la seva família en les primeres etapes . Consideren que això només és possible si el nen es pot comunicar amb signes, llengua per a la que està preparat de forma natural (ja que la via visual està intacta). Igualment consideren que això no és cap impediment, sino tot el contrari, per desenvolupar el llenguatge oral, en la mesura que cadascú pugui aconseguir. Entre els diferents nens, i tenint en compte l'edat, podem observar uns més oralistes que altres, podent diferenciar ben aviat aquell que té bones competències per oralitzar. Cada nen s'expressa amb el codi que prefereix i funció de l'adult a qui s'adreça així com de les seves pròpies habilitats lingüístiques.

Seguiment curricular i nivell d'aprenentatges:

Cap dels Centres que utilitza aquesta modalitat posa un llindar d'exigència en relació als aprenentatges. Es respecte el ritme i nivell de cada alumne. Tanmateix hem pogut observar diversos nivells , per exemple en l'adquisició de la lectura i escriptura que segurament estan relacionats amb diferents variables.

Nivell lingüístic:

Tal com hem comentat no hi ha una exigència d'habilitat per oralitzar, d'entrada tots els alumnes segueixen la modalitat Bilingüe i en un dels Centres, al voltant dels 3 anys ja poden diferenciar el grup amb més habilitat per oralitzar d'aquell que presenta més dificultats. En funció d'aquesta característica potenciaran una modalitat més que l'altre (l'oral i la LS) en l'intent de crear una llengua lingüísticament forta i que els alumnes no quedin per sempre en un semilingüisme. Tots dos grups però realitzen totes les activitats, tant les orals com les de signes però amb diferent intensitat horària.

Tots els alumnes van desenvolupant la LS tot i que no podem valorar el domini d'aquesta llengua.

Problemes associats lleus:

Alguns alumnes presenten problemes cognitius i/o neuropsicològics clínicament lleus.

Problemes associats greus:

Un dels Centres accepta alumnes amb problemes importants de comunicació i personalitat afegits a la sordesa.

Desenvolupament personal:

Pensem que disposen d'un entorn, tant familiar com institucional, molt favorable, que respecte el ritme i les possibilitats i habilitats de cada nen alhora que vetlla per aconseguir una bona comunicació, desitg d'aprendre i de relacionar-se.

Socialització amb oients:

Tots 2 Centres segueixen un règim d'integració mixta, la qual cosa permet la socialització amb companys oients.

Socialització amb sords:

Tambè amb la modalitat mixta, es garanteix el treball en petit grup de sords i per tant la socialització entre iguals.

- Característiques socio-familiars:

Implicació/ compromís:

Totes les famílies manifesten un alt nivell d'implicació i compromís. Aprenen la LS i també la PC, realitzen nombrosos desplaçaments, assisteixen a sessions de logopèdia i de LS així com a reunions de grup de pares.

Nivell socio-cultural:

Mig i mig – alt.

Immigració/ poc coneixement de l'idioma del país:

No s'ha observat.

En aquesta modalitat, però no de forma exclussiva, s'impliquen famílies de pares també sords.

- Característiques Institucionals:

Rigor metodològic:

Molt. Els 2 Centres estan en continua reflexió i anàlisi de les metodologies a emprar i dels resultats obtinguts.

Condicions/exigència envers la família:

Si, ni que sigui indirectament, exigeixen molt a la família (aprendre altres sistemes i la LS, desplaçaments,etc.). Tambè però ofereixen un suport i orientació molt important i continuat.

El Centre ofereix altres modalitats organitzatives/ comunicatives:

No. Per les edats de 0 a 6 anys és la única modalitat tant organitzativa com comunicativa proposada. Posteriorment un dels Centre ofereix altres modalitats, concretament Unitats de sords i Centre Específic.

3.5.2.4 Síntesi comparativa de les diferents modalitats

A continuació es realitzarà una anàlisi de les avantatges i limitacions que comporta cadascuna de les 3 modalitats estudiades, per finalment arribar a una síntesi comparativa.

S'estudiaran diversos paràmetres en torn a dos eixos principals: els que tenen relació amb els recursos i suports familiars i institucionals així com els que tenen relació amb el propi alumne sord.

A. Avantatges i limitacions de la modalitat Oral

Analitzarem separatament els dos subgrups que conformen aquesta modalitat: l'oral tradicional i l'oral amb Paraula Complementada PC.

A.1 Avantatges i limitacions de la modalitat oral tradicional

- Avantatges de la modalitat oral tradicional en relació als recursos familiars i institucionals:

La família no necessita aprendre cap altre sistema de comunicació sino que utilitza l'idioma que coneix i domina.

El mateix succeix amb els professionals: logopedes i professors de sords.

És fàcil organitzar l'horari ja que no reben massa hores de suport. I els que en reben més acostumen a rebre alguns suports fora de l'horari lectiu.

- Avantatges de la modalitat oral tradicional en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

Els alumnes hipoacúsics sense problemes associats, aconsegueixen una comunicació (comprensió i expressió) complerta amb aquesta modalitat. Poden seguir les explicacions del professor així com la intervenció i participació dels companys tant a l'AO com al pati. Tambè a nivell familiar la comunicació és total. Els alumnes sords profunds DAP, que segueixen amb èxit aquesta modalitat, assoleixen nivells de comunicació en llenguatge oral també bons, però sense arribar al nivell d'autonomia dels hipoacúsics i realitzant un gran esforç de compensació o suplència mental, tant en relació a la comprensió oral com escrita. Poden assolir però uns nivells de comunicació oral amb les persones oients que van molt més enllà d'aspectes purament funcionals.

Desenvolupament lingüístic:

Desenvolupen una llengua, la oral, lingüísticament forta i complerta. Acostumen també a aconseguir uns nivells de llengua escrita bons. Els sords DAP però, topen amb certes limitacions tant en l'expressió escrita com principalment en la comprensió lectora.

- Limitacions de la modalitat oral tradicional en relació als recursos familiars i institucionals:

En principi no en destacariem cap.

- Limitacions de la modalitat oral tradicional en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

Resulta una modalitat insuficient i incomplerta per la majoria d'alumnes DAP. Sovint no comprenen al professor quan aquest s'adreça al gran grup i es perden les intervencions i aportacions interactives dels companys quan aquests parlen adreçant-se al grup-classe. En situacions familiars de grup, també tenen dificultats de comunicació, principalment per seguir les converses entrecruades, les bromes, la ironia i en definitiva la velocitat tant de la parla com del canvi de tòpic.

Els sords DAP, donat que no coneixen la LS també poden patir incomunicació quan fan coneixença d'un altre sord, ja que la lectura labial entre ells resulta complicada. Els sords DAP nomès tenen garantida la comunicació sempre i quan es tinguin en compte unes condicions i adaptacions bàsiques: parlar-li de cara, a una velocitat adequada, etc.

Desenvolupament lingüístic:

Tot i que alguns aconsegueixen desenvolupar uns nivells de llenguatge oral francament molt bons, alguns aspectes de la pragmàtica sempre queden fluixos, doncs l'única manera d'aprendre'ls és escoltant.

Tambè a nivell de morfo-sintaxi complex, poden quedar aspectes llacunars que tindran la seva repercusió principalment a nivell escrit i en la comprensió lectora.

Seguiment curricular:

Els alumnes que segueixen aquesta modalitat comunicativa en règim d'integració individual, segueixen bè el currículum ordinari. Els que requereixen adaptacions curriculars assisteixen a Unitats de sords, amb modalitat comunicativa oral tradicional.

A.2 Avantatges i limitacions de la modalitat oral amb Paraula Complementada, PC.

- Avantatges de la modalitat oral + PC en relació als recursos familiars i institucionals:

La PC és un sistema augmentatiu per l'aprenentatge de la llengua oral, que facilita la lectura labial i aporta més informació al nen sord, utilitant la via visual com a canal preferent.

Per determinades famílies, amb desitg i possibilitat d'implicar-se en l'educació del fill sord, és un sistema relativament fàcil d'aprendre i que els facilita molt la comunicació.

La formació en PC, per part dels professionals, també resulta relativament sencilla i curta, l'important és la pràctica per adquirir velocitat i naturalitat.

- Avantatges de la modalitat oral +PC en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

Li permet assolir uns nivells de llenguatge oral, principalment en comprensió molt superiors en comparació a la modalitat oral tradicional. Augmenta l'stock lexical i gramatical de forma important. Les claus de la PC també l'ajuden a memoritzar quina és la producció de manera que també milloren l'expressió oral.

La comunicació amb les persones oients és de més qualitat doncs tenen un nivell lingüístic superior.

A més, millora la comunicació entre sords que no coneixen la LS però que coneixen el codi PC, doncs amb l'ajuda de les claus de la PC redueixen les dificultats de realitzar lectura labial entre ells.

Desenvolupament lingüístic:

Desenvolupen una llengua, la oral, lingüísticament forta i complerta. Facilita la lectura labial, tot oferint un "visualització" del llenguatge oral en tots i cadascún dels components gramaticals (nexes, preposicions...). Si el sistema PC és utilitzat de forma rigurosa tant per la família com pels professionals, esdevé una de les formes més naturals d'adquisició de la llengua oral per part dels sords, doncs s'aproxima a una immersió en llenguatge oral.

La PC ajuda a formar representacions fonològiques amb les avantatges que se'n deriven per l'aprenentatge de la lectura i escriptura.

Els nivells de comprensió lectora milloren sensiblement ja que aconsegueixen un domini lingüístic (lexical, sintàctic i gramatical) molt més complert.

No és incompatible amb cap altre sistema de suport ni amb l'aprenentatge simultani de la LS.

- Limitacions de la modalitat oral +PC en relació als recursos familiars i institucionals:

Requereix que la família utilitzi el codi PC de forma sistemàtica per aconseguir l'objectiu d'immersió lingüística que fa més natural l'aprenentatge del llenguatge oral. Malgrat és una modalitat relativament fàcil d'aprendre, no tots els adults tenen facilitat ni habilitat per acompanyar-se del codi PC a mida que parlen.

Requereix que els professionals del Centre també tinguin un domini en PC i puguin utilitzar-la de forma espontània, amb naturalitat i rapidesa.

En relació a la integració a l'AO, tot i que són alumnes amb bons nivells de llenguatge oral, a mida que l'escolarització avança, necessiten un intèrpret en PC per poder seguir les explicacions de professors i les intervencions dels alumnes.

- Limitacions de la modalitat oral+ PC en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

La necessitat d'un intèrpret per poder seguir les explicacions dels professors a l'AO així com les intervencions dels companys oients en el grup-classe, resta autonomia i pot generar un "triangle" de dependència relacional, no massa afavoridor de la integració social.

Desenvolupament lingüístic:

No tots els nens sords comprenen el sistema de la PC i no se'n aprofiten d'ella. Els processos cognitius complexos, responsables d'aquesta adquisició encare no són prou coneguts; però si que es coneixen resultats no positius malgrat tant la família com el Centre han sigut riguroso en la seva utilització.

B. Avantatges i limitacions de la modalitat Aproximació Bilingüe.

Analitzarem separatament els dos subgrups d'aquesta modalitat: El d'inici amb OS i pas progressiu a l'oral +PC i el d'inici i continuació amb OS.

B.1 Avantatges de la modalitat Aproximació Bilingüe, inici amb OS i pas progressiu a oral + PC.

- Avantatges de la modalitat inici amb OS i pas progressiu a oral+PC en relació als recursos familiars i institucionals:

Aquesta modalitat ofereix un sistema de comunicació entre els adults oients i el nen sord, encare més ràpid que els analitzats anteriorment.

Per part del Centre que el practica, exigeix un gran rigor metodològic per saber quan i com anar fent el pas de l'OS a la PC. Els que s'ocupen de les etapes inicials, són professionals experts i formats.

Permet que el nen tingui contacte des de l'inici amb un adult sord expert en LS, que es comunicarà amb aquesta llengua i li ensenyarà de forma natural la llengua de comunicació dels sords.

- Avantatges de la modalitat inici amb OS i pas progressiu a l'oral+PC en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

La comunicació entre sords i oients, tant a nivell de comprensió com d'expressió, apareix molt més aviat que amb les altres modalitats assegurant uns inicis sense patiment ni incomunicació.

La LS i l'OS asseguren un sistema primerenc de comunicació.

Si el pas de l'OS a la PC es realitza correctament, tant per part del Centre com de la família i el nen té competències per entendre el valor de la PC, podrà assolir uns bons nivells de llenguatge oral, tant pel que fa a la comprensió com a l'expressió, doncs tal com hem dit anteriorment, augmenta el seu stock lexical i gramatical i també la producció doncs les claus de la PC ajuden a memoritzar quina ha de ser la producció correcta.

El pas previ amb l'OS i la LS evita els fracassos i els anys d'incomunicació en aquells nens que el pas directe a la PC no és possible.

Fa possible la comunicació entre els sords en la seva llengua natural, la LS.

Desenvolupament lingüístic:

Els inicis amb la LS i l'OS dona més temps al nen a "entendre" el funcionament del llenguatge oral i de la PC. Si és un nen amb possibilitats d'oralització desenvoluparà una llengua, la oral, lingüísticament forta i completa, alhora que també desenvoluparà la LS amb l'adult sord.

Dóna la oportunitat d'observar i valorar les capacitats i habilitats psicolingüístiques de cada alumne, sense passar un temps d'incomunicació. Aquest fet hauria d'afavorir la orientació de modalitat comunicativa i evitar fracassos.

Un cop passa a la utilització preferent de la PC, cal recordar totes les avantatges d'aquesta modalitat en quant, "visualització" de tots els elements lingüístics de la llengua oral, facilitació per a l'aprenentatge de la lectura i escriptura, gràcies a la millora de les representacions fonològiques així com a un millor nivell lingüístic.

El fet de estar en contacte simultani amb 2 llengües, la LS i la llengua oral, afavoreix la reflexió metalingüística.

Seguiment curricular:

Els alumnes que segueixen aquesta modalitat, en règim individual o mixta, presenten un bon nivell de seguiment del currículum ordinari.

- Limitacions de la modalitat inici amb OS i pas progressiu a l'oral +PC a nivell de recursos familiars i institucionals:

Exigeix que la família aprengui en primer lloc signes, i posteriorment la PC, amb les dificultats que tots dos aprenentatges comporten.

El pas de l'OS a la PC és tècnicament delicat; els professionals, després d'anys d'experiència, poden tenir-ne un domini però és més difícil pel que fa a les famílies, amb el perill que mantinguin de forma continuada l'OS sense fer el pas a la PC. Aquest fet restaria eficàcia a aquesta modalitat i minvaria els seus resultats. En tot cas requereix que els professionals coneguin bé els signes i també la PC. La LS, a nivell de temps d'exposició així com de metodologia d'ensenyament no està prou desenvolupada o en tot cas, queda a un nivell massa inferior.

- Limitacions de la modalitat inicis amb OS i pas progressiu a la PC en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

No en destacariem cap altre que la necessitat i dependència de l'intendent en PC que també hem comentat en la modalitat oral +PC.

Desenvolupament lingüístic:

Si no es realitza el pas de l'OS a l'oral +PC, no s'aconsegueix l'objectiu de desenvolupar un a llengua forta i lingüísticament complerta i el resultat pot ser un semilingüisme oral.

Al mateix temps, com que la dedicació a la LS és substancialment inferior, tampoc haurien desenvolupat una LS forta i complerta gramaticalment.

Les causes que poden motivar aquest fet poden ser diverses: aspectes relatius al propi nen, que tingui poca habilitat per oralitzar o bé que no arribi a entendre el sistema de la PC, que per la família sigui més còmode quedar-se amb una comunicació amb OS i no puguin, sàpiguen o vulguin passar a l'oral + PC i també que el Centre no treballi amb prou rigorositat el pas d'un sistema a l'altre, sigui poc exigent i/o no orienti bé a la família.

B.2 Avantatges i limitacions de la modalitat Aproximació Bilingüe, inici i continuació amb l'oral signat, OS.

- Avantatges de la modalitat inici i continuació amb oral signat en relació als recursos familiars i institucionals:

És un sistema més fàcil que altres tant per alguns professionals com principalment per les famílies. Permet una forma de comunicació ràpida entre els oients i el nen sord.

Comporta que el nen tingui contacte des de l'inici amb un adult sord expert en LS, que es comunicarà amb aquesta llengua i li ensenyarà de forma natural la llengua de comunicació dels sords.

- Avantatges de la modalitat inici i continuació amb oral signat en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

Amb l'OS i la LS es facilita l'etapa inicial de desmutització, al oferir-li una llengua de comunicació més natural pel sord i que utilitza el canal visual el qual té íntegre. Es garanteix la comunicació en les etapes inicials.

La majoria d'alumnes aconseguen un nivell de llenguatge oral suficient per una comunicació, com a mínim funcional, amb persones oients de l'entorn escolar i també amb persones oients desconegudes.

Coneixen la LS i és la llengua que utilitzen per a comunicar-se entre els sords.

Desenvolupament lingüístic:

L'únic aspecte positiu és que aconseguen desenvolupar un cert nivell de llenguatge oral i millor nivell de llengua escrita.

Seguiment curricular:

Tots aquests alumnes assisteixen a Unitats de sords i amb l'adaptació que reben segueixen un currículum força proper a l'ordinari. Alguns d'ells aconseguen inclús passar els exàmens oficials.

- Limitacions de la modalitat inici i continuació amb Oral Signat en relació als recursos familiars i institucionals:

Sovint les famílies no s'han implicat suficientment i no han après modalitats comunicatives més complexes com la PC i/o la LS.

Tambè coincideix amb famílies que a causa del seu nivell socio-cultural no poden donar un suport escolar als seus fills.

Per part dels Centres, l'utilització continuada d'aquesta modalitat comunicativa, dona la impressió de poc rigor metodològic o en tot cas d'estar treballant una llengua a un nivell molt empobrit.

En aquests casos, la LS hauria d'haver ocupat un espai més important en l'educació d'aquest alumnes.

- Limitacions de la modalitat inici i continuació amb Oral Signat en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

El nivell de comunicació en llengua oral amb persones oients és força reduït.

Desenvolupament lingüístic:

No desenvolupen una llengua forta i dominant a nivell lingüístic. La llengua oral es desenvolupa però a nivells fluixos i sencills. La LS es desenvolupa però no apresada amb rigorositat per part d'adults sords experts en LS, (tambè acompanya la dificultat de trobar sords adults amb bon nivell de LS i bon nivell pedagògic i de reflexió metalingüística sobre la LS). Més aviat la LS, a part del contacte (

insuficient) amb adults sords, es desenvolupa per l'utilització que en fan entre ells mateixos.

Podriem considerar que es tracta d'alumnes semi-lingües tant a nivell oral com de LS, tot i que finalment la llengua que més utilitzaran serà la LS.

C. Avantatges i limitacions de la modalitat Bilingüe.

Tal com ja s'ha remarcat, la modalitat Bilingüe aplicada a alumnes que segueixen un règim d'integració és realment molt minoritària, només hem observat 2 Centres. La modalitat Bilingüe és més utilitzada en el Centre Específic.

Tambè hem comentat que els 2 Centres visitats són molt diferents entre si, per la qual cosa es fa difícil treure conclusions, procurarem però analitzar els aspectes més positius i aquells que plantejen més interrogants.

- Avantatges de la modalitat Bilingüe en relació als recursos familiars i institucionals:

La tria d'aquesta modalitat presuposa una família molt motivada i decidida a implicar-hi. Amb aquesta opció o bé demostren una postura ideològica en relació a l'educació dels sords o una acceptació realista de les moltes dificultats i problemes associats del seu fill. Són famílies que aprendran la LS i la utilitzaran amb més o menys habilitat i algunes d'elles també la PC.

Pel que fa als Centres exigeix un plantejament metodològic molt rigorós en l'aprenentatge de la llengua oral per no caure en un semilingüisme i en diferenciar-lo clarament de la LS i també plantejar-se la metodologia per l'ensenyament-aprenentatge d'aquesta llengua.

A l'equip hi pertanyen més adults sords experts en LS que en les altres modalitats, i això comporta un treball d'equip entre adults sords i oients, amb tot l'enriquiment que aquesta situació potencia.

- Avantatges de la modalitat Bilingüe en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

La comunicació entre els adults oients i el nen sord està garantida gràcies a la LS i a l'OS des de l'inici. No passen per etapes d'incomunicació. Aviat disposen d'un mitjà per expressar-se i ser subjectes actius en la formació del llenguatge.

Aquesta modalitat, permet respectar el ritme d'evolució de cada alumne, observant la major o menor habilitat per oralitzar i enfortint la millor habilitat sense abandonar l'altre.

Amb la LS es poden comunicar tant amb els adults oients (tots la coneixen) com amb els adults sords de l'equip.

Desenvolupament lingüístic:

Hi ha una exposició simultànea a les dues llengües: la oral i la LS, per part de professionals diferenciats. L'objectiu és que desenvolupin una llengua dominant i forta a nivell lingüístic i no caure en un semilingüisme.

La llengua oral es treballa amb rigor metodològic i igualment la LS. Tant a nivell individual com de petit grup.

En els dos Centres realitzen una activitat setmanal de treball conjunt entre el professor sord i el professional oient que acostumen a anomenar "grup Bilingüe", en el que plantejen objectius de reflexió metalingüística sobre les dues llengües, tot confluint en la llengua escrita.

Tant les situacions individuals com les de grup permeten observar l'habilitat de l'alumne envers una o una altra llengua. La posició d'un dels Centres és enfortir la millor habilitat sense abandonar les activitats en l'altre.

En tots dos Centres hi ha alumnes amb habilitats per l'oralització, que la desenvoluparan en la mesura de les seves possibilitats i altres que els costa molt oralitzar i arribaran a nivells més baixos. Però en tot cas queda en evidència que els signes no impedeixen el desenvolupament del llenguatge oral, cosa que també quedava de manifest en la modalitat d'Aproximació Bilingüe.

- Limitacions de la modalitat Bilingüe en relació als recursos familiars i institucionals:

Els professionals, al menys els oients, han de ser també Bilingües per tal de poder comprendre al nen i anar "traduïnt" la seva expressió en signes a llengua oral (tal com fan els mestres a les escoles d'immersió al català).

Els pares també han de tenir el millor nivell possible en LS i saber com i quan anar fent el pas d'una a l'altre o en quines situacions comunicatives utilitzar una o una altra així com saber el nivell d'exigència que es pot demanar.

Aprendre la LS és un esforç important i no sabem quants membres de la família estaran disposats a fer-ho.

Cap dels 2 Centres ofereix continuïtat en la modalitat Bilingüe i integració mixta, l'experiència acaba als 6 anys.

- Limitacions de la modalitat Bilingüe en relació al propi alumne sord:

Comunicació:

No es pot parlar de cap limitació a causa de la modalitat comunicativa. Cadascú arribarà al nivell lingüístic (oral, i de LS) en mesura de múltiples variables.

Desenvolupament lingüístic:

En relació al llenguatge oral, hi ha el perill d'utilitzar de forma abusiva l'OS i d'aquesta manera impedir un desenvolupament lingüístic correcte de la llengua oral.

Pel que fa a la LS és possible que només la desenvolupin amb bons nivells qualitius a l'escola, doncs les famílies i en general les persones oients, mai arriben a ser massa hàbils en LS.

De l'anàlisi i reflexió d'aquestes dades es despren que totes les modalitats tenen avantatges i limitacions. No hi ha una única modalitat positiva, sino que la valoració de les variables més significatives hauria de permetre l'orientació envers una o una altra modalitat.

Quadre – resum de les avantatges i limitacions de les modalitats comunicatives

	ORAL		APROXIMACIÓ Bilingüe		BILINGÜE
	Tradicional	Oral+ PC	OS → PC+LS	OS+LS	
Avantatges	<ul style="list-style-type: none"> - Organització dels suports. - Fàcil per a la família - Bon nivell de L.Oral i L. Escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> - Millora la comprensió. - Bon nivell de L. Oral i L. Escrita. - Forma més natural d'aprendre el L. Oral. 	<ul style="list-style-type: none"> - Facilita l'etapa inicial de desmutització. - Inicis sense incomunicació. - Bon nivell de L. Oral i L. Escrita. - Coneixament de la LS. 	<ul style="list-style-type: none"> - Facilita la comunicació en l'etapa inicial. - És una modalitat pràctica i còmoda. - Nivell de L. Oral i escrit pobre. - Coneixament de la LS. 	<ul style="list-style-type: none"> - Garanteix la comunicació en l'etapa inicial. - Respecta el ritme i habilitat lingüística de cada alumne. - Poden desenvolupar L. Oral, LS i L. Escrit en la mesura de les seves possibilitats.
Limitacions	<ul style="list-style-type: none"> - Insuficient per sords DAP. - Dificultats de comprensió en sords DAP. - Els sords DAP no coneixen la LS 	<ul style="list-style-type: none"> - Esforç d'aprenentatge per a la família. - No tots els sords comprenen el sistema. - Alguns sords necessiten intèrpret a l'AO. - Els sords DAP no coneixen la LS. 	<ul style="list-style-type: none"> - Esforç d'aprenentatge per a la família. - Alguns sords necessiten intèrpret a l'AO. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nivell lingüístic molt empobrit. - Semilingüisme. 	<ul style="list-style-type: none"> - Esforç d'aprenentatge per a la família. - No hi Ha continuïtat d'integració Bilingüe a partir dels 6 anys.

Quadre 6

3.5.3 Relatius a les hipòtesis de treball.

Els resultats obtinguts ens permeten posar en relació els dos tipus de modalitats utilitzades en la integració dels alumnes sords a França, i constatar la relació que existeix entre modalitat d'integració organitzativa i modalitat comunicativa desenvolupada.

Igualment, l'anàlisi dels resultats ens permet detectar les variables més significatives que sempre estan presents en els alumnes, famílies i centres que segueixen un tipus de modalitat organitzativa per a la integració, així com el conjunt de variables significatives presents en els alumnes, famílies i centres que desenvolupen les diferents modalitats comunicatives.

Hipòtesi 1:

Segons la hipotesi 1, formulada en el punt 3.1.3 d'aquesta memòria, es preveia trobar una relació entre modalitat comunicativa i modalitat organitzativa, en el sentit que les modalitats d'integració de tipus més individual serien compatibles amb les modalitats comunicatives que possibilitessin nivells lingüístics més elaborats, mentre que les modalitats d'integració de tipus col·lectiu i d'agrupament, anirien adreçades a aquells alumnes amb uns nivells lingüístics menys elaborats.

Tal i com queda gràficament de manifest en el Quadre 7 en el que es pot observar la incidència del creuament de les dues modalitats estudiades, veiem que:

- Els alumnes que segueixen la modalitat organitzativa d'integració Individual o bé són nens hipoacúsics, sense cap problema associat i que han seguit la modalitat comunicativa oral tradicional, o en el cas de sords profunds, han aconseguit un nivell lingüístic força elaborat mitjançant la modalitat B.1 d'Aproximació Bilingüe d'inici amb oral signat OS i pas progressiu a la PC a més de la LS.
- Els alumnes que segueixen la modalitat organitzativa d'integració Mixta, han treballat amb modalitat comunicativa d'Aproximació Bilingüe o Bilingüe. Tornem a recordar que es tracta només de 3 centres i per tant aquests resultats són menys significatius que en altres modalitats organitzatives en que la mostra de centres és superior. De tota manera els alumnes de l'únic centre d'organització Mixta que escolaritza els nens fins final de primària, també ha aconseguit un nivell lingüístic força elaborat mitjançant la modalitat B.1 d'Aproximació Bilingüe d'inici amb oral signat OS i pas progressiu a la PC a més de la LS.
Els altres dos centres amb modalitat d'integració Mixta que només escolaritzen els alumnes sords en l'etapa de 0 a 6 anys, utilitzen la modalitat comunicativa Bilingüe i els nivells lingüístics assolits eren variables.

- Finalment, la majoria de centres que proposen la modalitat d'integració en Unitats de sords, tenen alumnes que han aconseguit uns nivells lingüístics poc elaborats, tot seguint la modalitat comunicativa B.2 d'Aproximació Bilingüe d'inici i continuació amb oral signat OS i LS. Dit d'una altra manera, es tracta d'alumnes que tot i haver aconseguit un cert nivell d'oralització i de llengua escrita, presenten el que hem vingut anomenant un semilingüisme.

En definitiva, la hipòtesi 1 queda verificada ja que apareix una clara relació entre el nivell lingüístic assolit, (que està en funció de l'èxit en una/es determinada/es modalitats comunicatives) i l'organització de la modalitat d'integració que més s'adequa al nivell dels alumnes: Individual, Mixta o Unitats de sords.

Nº de centres segons la modalitat organitzativa i la modalitat comunicativa

Modalitat Comunicativa / Modaliatat Organitzativa		ORAL		APROXIMACIÓ BILINGÜE		BILINGÜE
		Tradicional	Oral+PC	OS → PC+LS	OS+LS	
Individual	Hipoacúsics	4	0	3	0	0
	DAS I DAP	1	1	3	0	0
Mixta		0	0	1	0	2*
Unitats de sords		1	1	0	4	0

Quadre 7

Nº Total de Centres diferents implicats = 13

Nº Centres mod. Individual = 8

Nº Centres mod. Mixta = 3

Nº Centres mod. Unitats de sords = 6

Nº Centres mod. Oral = 7

Nº Centres mod. Aproximació Bilingüe = 6

Nº Centres mod. Bilingüe = 2 * nomès atenció de 0 a 6 anys.

Hipòtesis 2:

Segons la hipotesi 2, formulada en el punt 3.1.3 d'aquesta memòria, es preveia trobar una relació entre les diferents modalitats tant organitzatives com comunicatives, i diverses variables relacionades amb el propi alumne, la família i el centre educatiu. És a dir, que els alumnes que segueixen amb èxit un determinat tipus de modalitat comunicativa, compliran unes determinades variables diferents als que segueixen una altra modalitat comunicativa. I el mateix en relació a les modalitats organitzatives.

De la interpretació, tant del Quadre 8 com del Quadre 9, aquesta hipòtesis queda també confirmada: certament apareix una relació interdependent entre determinades variables i el seguiment d'una o una altra modalitat.

En relació a les variables més significatives pel que fa a les modalitats organitzatives, tot observant el Quadre 8 podem dir que les variables: nivell de seguiment curricular, nivell acadèmic, nivell de llenguatge oral, nivell de llenguatge escrit i problemes associats mantenen una interrelació molt estreta.

Les variables en relació a la família i al rigor pedagògic del centre, tot i ser importantíssimes no ens semblen tant determinants com les primeres. Per exemple, en el cas d'integració individual de nens hipoacúsics sense problemes associats, ni la variable familiar ni la de rigor pedagògic del centre s'acompleixen correctament però això no impedeix que aquests alumnes assoleixin bons nivells.

En definitiva, pensem que les variables relacionades directament amb les capacitats i habilitats del propi alumne, (principalment habilitat per oralitzar i nivell lingüístic assolit, del qual es deriva en definitiva el seguiment curricular i el nivell acadèmic) així com la presència o no de problemes associats de tipus cognitiu, neuropsicològic o de personalitat, són les que haurien de marcar la pauta de com organitzar la resposta educativa per tal de poder aconseguir el màxim desenvolupament personal, escolar i social.

Igualment, pel que fa a les variables més significatives en relació a les modalitats comunicatives, tot observant el Quadre 9, també es posa de manifest que les variables: aspectes psicolingüístics, nivell acadèmic i problemes associats, mantenen una relació interdependent.

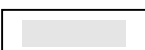
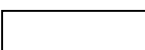
Per exemple, en el cas de la modalitat comunicativa d'Aproximació Bilingüe B.2 d'inici i continuació amb l'oral signat OS, tal com ja hem comentat en els resultats, es tracta d'alumnes que aconseguen un nivell que hem anomenat de semilingüisme. En la nostra opinió aquesta modalitat reflecteix el fracàs d'una resposta comunicativa més idònia per a les característiques personals d'aquests alumnes. Novament són les variables relacionades amb el propi alumne: les seves capacitats i habilitats psicolingüístiques, així com els possibles problemes associats, les més determinants i que en no haver trobat una resposta educativa, principalment en relació a la

modalitat comunicativa tant per part de la família com la proposada pel centre, assoleixen nivells lingüístics i escolars baixos.

En resum pensem que les variables del propi alumne: habilitats psicolingüística, facilitat per a l'oralització, aspectes cognitius, neuropsicològics i emocionals, són les que haurien de marcar la pauta de com organitzar les suports tant familiars com institucionals, per tal que aquest tipus d'alumne pugui assolir el màxim desenvolupament personal, escolar i social.

Quadre - resum de les principals variables de les modalitats organitzatives

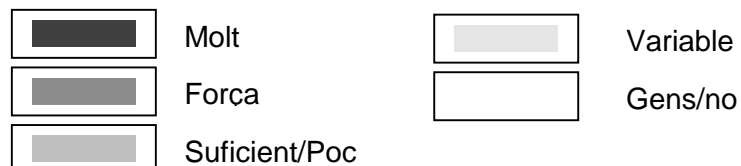
VARIABLES / MODALITATS		INDIVIDUAL		MIXTA	UNITATS DE SORDS	
	Audició	Hipoacúsics	DAS-DAP	DAS-DAP	DAM-DAS -DAP	
Rendiment i Aprenentatges	Seguiment Curricular					
	Nivel Acadèmic					
	Nivell de Llenguatge Oral					
	Nivell de llengua escrita					
	Nivell de llengua de signes					
Problemes Assocoats	Problemes Assocoats Lleus					
	Problemes Assocoats greus					
Recursos Implicats	Impllicació Familiar					
	Nivell Socio-cultural familiar					
	Rigor pedagògic del centre					
	Nº d'hores de suport					
Socialització	Socialització amb oients					
	Socialització amb sords					

	Molt
	Forca
	Suficient/Poc
	Variable
	Gens/no

Quadre 8

Quadre - resum de les principals variables de les modalitats comunicatives

MODALITATS		ORAL		APROXIMACIÓ BILINGÜE		BILINGÜE
		Tradicional	PC	OS → PC i LS	OS i LS	
VARIABLES	Audició	DAS-DAP	DAS-DAP	DAS-DAP	DAS-DAP	DAS-DAP
	Rendiment i Aprenentatges	Aspectes Psicolingüístics	Molt		Molt	
Nivell Acadèmic		Força	Força	Força	Força	Variable
Problemes Assocoats	Problemes Assocoats Lleus	Gens/no		Gens/no		Suficient/Poc
	Problemes Assocoats greus	Gens/no		Gens/no		Suficient/Poc
Recursos Implicats	Continuïtat modalitat a la família	Molt		Molt		Molt
	Nivell sòcio cultural familiar	Suficient/Poc	Variable	Molt	Força	Variable
	Rigor pedagògic del centre	Molt		Força	Força	Molt
	Nº d'hores de suport	Molt		Molt		Molt
Socialització	Socialització amb oients	Molt	Força	Molt	Força	Força
	Socialització amb sords	Variable	Molt	Molt	Molt	Molt

Quadre 9

3.6 Conclusions

L'anàlisi exhaustiva de les diferents modalitats d'intervenció en la integració dels alumnes sords a diversos Centres de França, ens permet arribar a unes conclusions, unes constants, i en definitiva a la comprensió de les diverses modalitats, tant organitzatives com comunicatives, que allí s'utilitzen, alhora que ens desperten una sèrie d'interrogants, dubtes i reflexions entorn a l'educació dels sords.

Tant unes com altres poden ser d'utilitat i aplicació al nostre sistema educatiu, obert als canvis i en continu procés de reflexió teòrica.

Després d'un llarg i intens període de visites i observacions a diferents centres públics i privats concertats, especialitzats en l'educació d'alumnes sords així com a les estones de discussió i debat amb els diferents professionals implicats, hem pogut extreure unes conclusions en relació a la organització i funcionament de l'atenció als deficientes auditius a França, que va molt més enllà, i és més realista de la que proporciona la lectura dels documents legislatius.

En línees generals, podem dir que a França, són els centres **específics especialitzats en sordesa**, els que han promogut el major nombre **d'iniciatives d'integració escolar**. Es tracta de centres amb una llarga història i experiència en l'educació dels sords, amb un equip de professionals especialitzats : professors de sords (amb titulació CAPEJS o CAPSAIS) , logopedes experts , intèrprets en LS o en PC i adults sords experts en llengua de signes,LS. Són centres específics que també ofereixen la modalitat d'integració escolar.

D'aquestes iniciatives han sorgit gran **diversitat de modalitats d'integració**, tant des del punt de vista **organitzatiu**: integració Individual, Mixta o en Unitats de sords en el marc d'una escola ordinària, com des del punt de vista **comunicatiu**: modalitat exclusivament oral, acompanyada sovint de la Paraula Complementada, PC ,o l'Aproximació Bilingüe, és a dir la llengua oral i el coneixament simultani de la LS per part d'un adult sord , així com alguna experiència propiament Bilingüe.

Les famílies poden triar entre les diverses possibilitats. Lògicament l'opció familiar, està orientada pels professionals que realitzen la valoració audiològica , psicopedagògica i lingüística de l'alumne sord.

El finançament, tant dels serveis educatius i de suport a la integració com dels desplaçaments que se'n derivin, necessitat de menjador i inclús d'internat, queden totalment coberts per la Seguretat Social. Això permet que la opció de la família depengui més d'aspectes pedagògics i educatius, en funció del Projecte Lingüístic del centre, que no pas d'aspectes econòmics.

En relació a la integració escolar dels alumnes amb deficiència auditiva, a la República Francesa, el nivell d'integració escolar, és a dir d'estada de l'alumne sord a l'aula ordinària, depen principalment del nivell de seguiment curricular que l'alumne pugui realitzar. En funció de la quantitat i especificitat d'adaptacions necessàries per

seguir el currículum ordinari, es decideix i/o proposa la modalitat organitzativa d'integració.

Hi ha 3 modalitats que impliquen **diferent nivell d'integració a l'aula ordinària**; la modalitat Individual és la que suposa la màxima integració, passant per la modalitat Mixta, fins la modalitat Unitats de sords. Els alumnes que requereixen una adaptació curricular individualitzada ,ACI, per accedir al currículum, bé sigui a causa de la modalitat comunicativa o bé pel que fa a la metodologia a emprar o a la temporalització i ritme de treball, acostumen a assistir a les Unitats de sords. Els alumnes de les Unitats de sords, segueixen però un currículum força proper al dels companys oients del seu nivell.

Quan el seguiment curricular és allunyat del que correspon a la seva edat i nivell, l'alumne sord s'escolaritza en centres específics per a sords.

En general, les possibilitats de millor seguiment curricular es relacionen amb el nivell lingüístic, de llengua oral i amb el nivell de llengua escrita de l'alumne. Aquests factors determinen el nivell d'aprenentatges, l'èxit escolar i la possibilitat de seguir el currículum ordinari. Per aquest motiu, el grau de pèrdua auditiva no és la variable que determina el tipus d'integració, o en tot cas hauriem de dir que no és en absolut la única. Com a conseqüència d'aquest principi, es poden observar alumnes amb sordesa profunda en règim d'integració individual, mentre que alumnes amb sordeses mitjanes i severes assiteixen a Unitats de sords.

En qualsevol de les modalitats d'integració esmentades, es preveu la necessitat d'un gran nombre de suports especialitzats, tant en relació a la quantitat de professionals com de nombre d'hores d'atenció.

De l'anàlisi d'aquest tipus d'intervenció educativa, es desprenen diverses consideracions:

- L'educació dels sords requereix de **professionals especialitzats** en deficiència auditiva, els equips de suport a la integració han d'estar formats per experts en la matèria.
- La **llengua de signes** es considera la llengua natural dels sords, i es reconeix el dret a que aquests alumnes la puguin aprendre aviat. A més es considera que es pot treballar simultaneament a la llengua oral i que les aportacions de la LS són positives per l'aprenentatge de l'oral.
- Els **adults sords**, experts en llengua de signes han de formar part dels equips de suport a la integració.
- Els deficients auditius, tant si presenten problemes associats com si no, requereixen **moltes hores de suport** especialitzat.
- Els deficients auditius requereixen més temps per realitzar els aprenentatges, consolidar-los i generalitzar-los. És un treball lent que requereix temps. Per aquest motiu, sovint es contempla que l'horari lectiu del sord sigui més llarg que el dels companys oients.

- Es considera fonamental el coneixement, domini i aplicació de diverses metodologies per l'aprenentatge de la llengua. Cal diferenciar les modalitats comunicatives (Paraula Complementada, Aproximació Bilingüe, oral signat...) de la metodologia d'aprenentatge de la llengua. Els diferents professionals coneixen i treballen diferents mètodes per l'aprenentatge de la llengua.
- L'aprenentatge de la llengua escrita és bàsic i fonamental. Per aquest motiu, en el cas dels alumnes sords, s'inicia molt aviat, i és responsabilitat dels especialistes oients experts en sordesa. Tambè utilitzen metodologies conegudes i experimentades.
- La integració escolar depen del nivell de seguiment curricular. Si l'alumne sord pot compartir les mateixes activitats, materials i continguts que els oients, (encare que sigui amb el suport d'un intèrpret) es procura que estigui el màxim temps a l'aula ordinària. Si per assolir un bon nivell d'aprenentatges cal seguir un altre mètode, uns altres materials, un altre ritme de treball així com realitzar activitats diferents, consideren que és millor que ho faci en petit grup de sords i amb un especialista en sordesa.
- El nivell d'integració escolar té una relació directa amb el nivell lingüístic, de llengua oral, de l'alumne.
- Prioritzen el treball en grup o petit grup al treball individual. Es procura que el nombre d'hores de situació educativa adult-nen, no sigui superior a 4 sessions setmanals.
- El ventall de modalitats és molt ampli, l'experiència, reflexió i iniciativa dels diversos centres ha donat lloc a una gran varietat i flexibilitat pel que fa a les modalitats d'intervenció en la integració escolar dels alumnes sords.

En relació a les **modalitats organitzatives**, després d'analitzar els resultats dels diferents objectius així com la verificació de les hipòtesis plantejades alguns aspectes mereixen una especial consideració.

S'arriba a la conclusió que no hi ha una única modalitat vàlida o positiva, o en tot cas no hi ha una millor que l'altre, tot depen principalment de les característiques del propi alumne, i també de les de la seva família i les del centre. D'aquí la necessitat de disposar de les diverses modalitats per poder triar la més adient a les variables personals i familiars de l'alumne.

En resum, la modalitat **individual** requereix que totes les variables significatives : les relacionades amb el propi alumne, (habilitat per oralitzar, aspectes cognitius...), amb la família (implicació, aprenentatge de tècniques comunicatives augmentatives...) així com les variables del Centre (rigor metodològic, quantitat de suports...) siguin altament favorables. De forma especial, requereix que l'alumne hagi assolit un nivell lingüístic elaborat.

La modalitat **mixta**, pot donar resposta a alumnes amb unes característiques personals no tant brillants com en el cas anterior, sempre i quan la família i el Centre acompleixin convenientment totes les variables.

Les Unitats de sords sembla el millor model organitzatiu per els alumnes que, per diversos motius, requereixen una adaptació curricular individualitzada,ACI.

Tanmateix però se'n despren una reflexió que és comuna a totes les modalitats i també d'aplicació al nostre propi país: La necessitat d'un treball conjunt entre professors ordinaris i especialistes, per tal de **definir uns objectius d'integració i socialització**, tant pel que fa als alumnes sords com als seus companys oients.

L'equilibri entre nivell d'aprenentages i temps compartit amb els companys oients és un tema delicat i varia segons es tracti de la modalitat Individual, Mixta o Unitat de sords, però inclús amb aquells alumnes sords que estan a temps complert a l'AO i encare més si estan acompanyats per un intèrpret o professor de suport, és absolutament imprescindible definir els objectius de socialització, integració, sensibilització, etc, que es pretenen assolir.

Aquest plantejament, realitzat de forma seriosa entre els dos equips educatius: l'ordinari i el de suport a la integració, permetria optimitzar l'experiència d'integració ,tant pels sords com pels oients, alhora que clarificaria **el rol que el professor d'aula ordinària** ha de desenvolupar en aquest procés, ja que en ocasions, el paper del professor d'AO no queda ben definit i se'n deriven disfuncions en relació a les responsabilitats d'aquest professor envers l'alumne sord.

Pensem que en totes les modalitats d'integració: Individual, Mixta i Unitats de sords, cal aquest plantejament, doncs la integració social, no arriba per atzar sino com a fruit d'un **treball planificat** i del qual s'ha d'enriquir tota la comunitat educativa. A més ,sigui quina sigui la intensitat horària d'estada a l'AO, el fet de compartir el marc d'una l'escola ordinària exigeix que tothom sàpiga amb quins objectius es realitza l'experiència i de quina manera ha de participar cadascú.

Un altre aspecte a destacar està en relació a la **ubicació dels suports especialitzats**. Molts dels entres i especialistes estan plenament convençuts, de que no sempre és positiu donar tots els suports en el marc de l'escola d'integració.

Són molts els equips que consideren que és bo per les famílies, pels alumnes i inclús pels professionals, que alguns suports es realitzin fora del marc escolar, sigui a domicili, a un gabinet especialitzat o encara millor al centre, ja que d'aquesta manera aquest actua com a centre de referència pel que fa a la deficiència auditiva, cosa que facilita la identificació tant als pares, com a pares de fills sords, com als propis alumnes, en la construcció de la seva pròpia identitat com a sords.

En relació als professionals, especialment als logopedes, afavoreix la realització d'un treball més específic i no única i exclusivament escolar. El fet de treballar dins el marc escolar provoca sovint que es prioritzi el treball d'aprenentatges curriculars a d'altres necessitats de treball específic i bàsic de llenguatge que sens dubte requereix l'alumne sord. El fet de diferenciar els espais físics de suport, ajuda en certa mesura a diferenciar el contingut els mateixos.

En relació a les **modalitats comunicatives** després d'analitzar els resultats dels diferents objectius així com la verificació de les hipòtesis plantejades alguns aspectes mereixen una especial consideració.

Se'n desprèn que, per seguir amb èxit una modalitat **exclusivament oral**, és del tot indispensable que totes les variables significatives: les relacionades amb el propi alumne, (habilitat per oralitzar, aspectes cognitius...), amb la família, (implicació, aprenentatge de tècniques comunicatives augmentatives...) així com les variables del centre, (rigor metodològic, quantitat de suports...) siguin altament favorables. De forma especial, requereix que l'alumne hagi assolit un nivell lingüístic elaborat.

La modalitat d'**Aproximació Bilingüe B.1**, d'inici amb oral signat i pas progressiu a l'oral amb Paraula Complementada més aprenentatge de la llengua de signes, facilita l'etapa inicial de desmutització i dona bons resultats sempre que l'alumne tingui unes habilitats suficients per oralitzar i que la família i el centre adoptin també aquesta modalitat comunicativa.

Malauradament tal com hem comentat al llarg d'aquesta memòria, el treball propiament **Bilingüe** que només hem observat en 2 Centres que també segueixen integració; malgrat ser rigorós a nivell metodològic no ens permet arribar a conclusions doncs només s'aplica a nens de 0 a 6 anys.

La modalitat d'**Aproximació Bilingüe B.2**: oral signat + llengua de signes, pensem que més que una modalitat, es tracta d'una resposta no satisfactòria a les necessitats d'uns alumnes i/o unes famílies que no aconsegueixen les variables més significatives que hem anat comentant, principalment les relacionades amb les habilitats psicolingüístiques

Deixan de banda de moment les modalitats Bilingües, totes les altres tenen com a objectiu aconseguir una llengua oral dominant i lingüísticament forta. Aquest objectiu l'aconsegueixen, tant els que utilitzen la modalitat exclusivament oral com els que utilitzen l'Aproximació Bilingüe, sempre que les habilitats psicolingüístiques de l'alumne ho permetin, la família ho recolzi i el centre respongui amb rigor metodològic.

Una consideració important que se'n desprèn de tot el que s'ha comentat, és que l'exposició primerenca a la **llengua de signes**, no és cap obstacle per desenvolupar un bon llenguatge oral.

La majoria dels centres a França, compten amb un adult sord, expert en llengua de signes que intervé prop del nen i la família des del moment de la detecció. Aquest fet es deriva de la convicció de que la LS és la llengua natural dels sords, ja que és d'accès visual, canal que els nens sords tenen intacte, i per tant els sords tenen dret al seu aprenentatge. Consideren además que l'aportació de la LS a l'aprenentatge de la llengua oral, és positiva doncs ofereix al nen un mitjà de comprensió, i principalment d'expressió molt més precoç que utilitzant exclusivament la llengua oral.

La presència d'un adult sord expert en LS, i capaç d'oralitzar, facilita el procés d'identificació al nen sord, dóna la oportunitat de conèixer un sord adult a les famílies del nen sord, que majoritàriament són oients i a més és una forma de valorar i donar prestigi a la LS.

Entre els nens que segueixen modalitats d'Aproximació Bilingüe, hi ha molt bons oralistes i podem dir que també en els centres Bilingües destaquen alumnes amb bones habilitats per oralitzar, de manera que la llengua de signes no impedeix oralitzar a l'alumne que té capacitat per fer-ho.

Tots els especialistes semblen estar d'acord en que cal desenvolupar **una llengua lingüísticament complerta i forta**, que permeti un llenguatge complex per desenvolupar un pensament també complex.

Les diferents modalitats comunicatives observades i que podem considerar riguroses, persegueixen aquest objectiu però només amb la llengua oral, encare que utilitzin el suport inicial de la llengua de signes o de l'oral signat.

Els resultats són positius sempre que les característiques de l'alumne, i concretament la seva habilitat i gust per oralitzar, també sigui positiva, però quan aquesta variable, i també quan alguna altre de tipus familiar, no es donen, els resultats condueixen a un semilingüeme. És a dir, alumnes que no tenen una llengua lingüísticament forta, doncs cal recordar que malgrat el contacte amb la LS des de l'inici, l'objectiu de les diverses modalitats és fer de la llengua oral, la llengua lingüísticament dominant.

Manca una solució pel que fa a la modalitat comunicativa, en relació a aquells alumnes amb poca habilitat psicolingüística i/o de famílies que no poden oferir un recolzament lingüístic segons la modalitat comunicativa triada. Aquest és el cas tant d'alumnes poc hàbils per oralitzar però lingüísticament bons en LS, com d'aquells alumnes amb manca d'habilitat lingüística tant per l'oral com per la LS, és a dir nens amb un factor verbal baix.

Tot fa pensar que seria necessari desenvolupar modalitats que aconseguissin una llengua de signes dominant i lingüísticament forta.

La manca d'adults sords experts en LS, amb una preparació pedagògica i reflexió metalingüística per l'ensenyament- aprenentatge de la llengua de signes, així com les dificultats del pas de la LS a la llengua escrita fan que siguin poques les experiències que hagin abocat esforços a les modalitats Bilingües, això afegit al problema de la manca i/o dificultat de debat teòric i pedagògic sobre qué és el bilingüisme en els sords.

La línia de treball d'un dels centres Bilingües visitats, que ofereix i treballa les dues llengües des de l'inici LO i LS i que en funció de les capacitats i habilitats que mostra l'alumne, enforteix una llengua o l'altre sense abandonar-ne cap, podria ser un punt de llum en mig de la foscor.

Després del que s'ha exposat queda palès, que no hi ha una única modalitat comunicativa vàlida, n'hi ha varies que donen resposta a un perfil d'alumne i família però encare **faltan més modalitats** per donar resposta a alumnes i famílies amb característiques diferencials.

Tambè en relació a les modalitats comunicatives, voldriem fer alguna aportació en relació al **rol de l'intèrpret** en Paraula Complementada dins l'aula ordinària.

La opinió majoritària és que la PC és un suport realment important i molt positiu pel desenvolupament lingüístic de la llengua oral i escrita. Per això, sembla que entre els alumnes sords amb habilitats per oralitzar, la Paraula Complementada ha suposat un instrument valuós i permet aconseguir uns nivells lingüístics i escolars superiors als que s'aconseguien amb mètodes orals tradicionals. Tant és així que alguns alumnes poden seguir el currículum ordinari amb l'acompanyament de l'intèrpret en PC dins l'aula ordinària.

Ara bé, cal analitzar quin rol desenvolupa aquesta persona, ja que un intèrpret té raó de ser sempre que l'alumne tingui un nivell lingüístic suficient, però si encara està en una etapa d'adquisició de la llengua, llevors el que necessita no és un intèrpret sino un professor de sords i/o un logopeda que treballi l'adquisició del llenguatge. Quan, a quina edat, o millor dit, a quin nivell lingüístic és adient la presència d'un intèrpret a l'AO?

El que hem comentat en relació a l'intèrpret en PC seria igualment aplicable a l'intèrpret en llengua de signes, el que passa és que aquesta realitat no s'ha observat a cap centre, tal com hem comentat la integració està en funció del nivell lingüístic en llenguatge oral, no en llengua de signes.

Arribats a aquest punt podriem dir que, a més de proposar noves modalitats comunicatives diferents a les que ja s'utilitzen, és absolutament indispensable una **valoració psicopedagògica i psicolingüística** de l'alumne aprofundida, així com un bon coneixament de la família, dels seus canals preferents de comunicació, de les seves possibilitats d'aprenentatge de la LS i/o sistemes augmentatius. Juntament amb un bon **seguiment** de l'etapa inicial (0-3 anys).

Tal com s'ha comentat en la hipòtesis 2, sembla que les variables del propi alumne: habilitat psicolingüística, facilitat per oralitzar o per signar, problemes associats subtils o lleugers de tipus cognitiu i neuropsicològic, són els més determinants i per tant els que caldria conèixer en profunditat per tal de poder realitzar la millor orientació educativa.

Els psicòlegs que treballem en l'àmbit de la sordesa tenim molts reptes davant nostre, doncs encare hi ha un gran desconeixement del quins són els processos cognitius responsables d'una major o menor habilitat per oralitzar o per signar en definitiva, els aspectes responsables de la habilitat psicolingüística.

Tambè ens manca un major coneixament del paper que juga la suplència mental en processos complexos com l'atenció, que en l'alumne sord segueix un

desenvolupament diferent al dels oients, o la memòria, tenint en compte que el sord utilitza quasi exclusivament la via visual com a canal d'entrada i retenció d'informació.

Als psicòlegs especialitzats en sordesa ens pertoca definir els indicadors o les variables decisives i/o significatives per tal que, mitjançant instruments de valoració i observació, les poguem identificar per posteriorment orientar el més aviat possible el nen i la família, sense esperar a situacions de fracàs que provoquen frustració en totes les persones implicades: nen, família i professionals.

Per acabar, només comentar que la pràctica dels **implants Coclears**, suposa un nou repte. És un avenç importantíssim. Quan el resultat de l'implant és exitós, podríem parlar que hi ha un abans i un després dels IC. Tanmateix l'alumne continua sent sord, mai ha sentit bé i per tant presenta i presentarà necessitats d'aprenentatge de la llengua que requereixen d'especialistes experts així com rigor metodològic .

En alguns aspectes l'aprenentatge de l'alumne amb IC anirà molt més ràpid, però també s'han constatat llacunes importants degudes a l'efecte de l'IC tant sobre el propi nen ,que pensa que ho sent tot i bé i realitza poca lectura labial i baixa el nivell d'atenció, com entre els propis professionals, que sorpresos per la rapidesa en que els sords profunds amb IC aprenen el llenguatge oral, s'han relaxat en relació al treball de la lectura labial, o de la gramàtica i observen que el domini lingüístic és inferior a l'esperat.

En aquest sentit, ens sembla d'especial interès realitzar un seguiment de l'estudi longitudinal de nens sords prelocutius amb IC que el CTNERHI està realitzant a nivell de l'estat francès, format per un comitè científic d'alt nivell i sense cap mena d'interessos econòmics que puguin desmereixen els seus resultats.

Queda molt camí per recórrer i en aquest camí, tot acompanyant la recerca, és fa necessària, una reflexió i debat sobre qué vol, necessita,i espera l'adult sord per tal de portar una vida el més complerta possible i esdevenir un ciutadà de plè dret, així com qué volem, desitjem, demanem els oients als sords, també en el sentit de que desenvolupin una vida responsable i autònoma com adults. Possiblement és en funció de les necessitats de futur, de la vida adulta, que podrem construir millor el present educatiu de les persones sordes.

4. RELACIÓ DE MATERIALS CONTINGUTS EN ELS ANNEXOS

4.1 Quadre comparatiu del sistema educatiu a Catalunya i a França.

Malgrat la similitud des dos sistemes educatius, ens ha semblat d'interès introduït aquest quadre comparatiu doncs la terminologia és diferent i també alguns altres aspectes com l'edat d'entrada a l'ensenyament secundari, els moments dels dos exàmens oficials/ nacionals així com els cursos en què s'introdueixen les llengües estrangeres.

De tota manera, al llarg de la Memòria i per facilitar la seva lectura, sempre s'ha utilitzat la correspondència, segons la terminologia i cursos emprats en el nostre país.

4.2 Llistat de les sigles més utilitzades a França en relació a l'educació especial.

La complexitat del funcionament i organització de l'educació dels alumnes amb hàndicaps i concretament, dels deficients auditius, que depèn de dos ministeris amb plenes competències tal com ja s'ha explicat en l'apartat 2.2 de Contextualització del tema a França, genera un nombre quasi infinit de sigles que s'utilitzen freqüentment tant a l'administració com entre els professionals. Per aquest motiu ens ha semblat interessant sel.leccionar el llistat de les sigles més emprades en relació a l'educació i escolarització dels alumnes amb deficiència auditiva.

4.3 Quadre dels centres visitats.

Adjuntem un quadre amb el nom, lloc, adreça, dependència administrativa i finançament de tots els centres visitats durant aquesta llicència d'estudis. No s'especifica la modalitat organitzativa i comunicativa de cadascun d'ells, doncs es va prendre el compromís de confidencialitat d'aquestes dades a demanda dels avaladors francesos d'aquest projecte.

4.4 Protocol pel registre de dades i observacions realitzades als centres.

Aquest protocol servia per enregistrar per escrit totes les dades del centre així com de les de la modalitat observada.

Per cadascun dels centres visitats es complimentava la primera pàgina i per cadascuna de les modalitats d'integració observada es complimentava tot el protocol complet.

El protocol és molt complet i permet anotar totes les situacions d'ensenyament – aprenentatge que olier observar.

A partir d'aquest registre exhaustiu, després es va poder sintetitzar, en un protocol més reduït i arribar a resultats i conclusions.

4.5 Calendari de visites als centres i tasca realitzada.

Davant la importància de realitzar aquest treball de forma rigorosa i organitzada, ja que la quantitat de centres visitats ha estat molt nombrosa i s'han recollit un important nombre de dades, adjuntem el calendari de visites, especificant la tasca realitzada, el professional amb qui es va treballar aquell dia i els materials lliurats.

5. BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA UTILITZADA EN LA REDACCIÓ DE LA MEMÒRIA

- ABBÉ DE L'ÉPÉE (1984) *La Véritable Manière d'Instruire les Sourds Et Muets*. Paris : Fayard.
- ALEGRIA, J. (1997). *Adquisición de la lectura en el niño sordo: reflexiones a partir del modelo cognitivo de la lectura*. Revista Comunicar Nº 8, año IV, pp.23-32.
- ALEGRIA, J.; CHARLIER, B.; MATTYS, S. (1999). *The role of Lip-reading and Cued Speech in the processing of Phonological Information in French-educated Deaf Children*. European Journal of Cognitive Psychology, 11 (4), 451-472.
- ANTÚNEZ, S. y col. (1991). *Del projecte educatiu a la programació d'aula*. Col.lecció Guix nº 14. Barcelona: Graó.
- BOUVET, D. (1989) *La parole de l'enfant. Pour une éducation Bilingüe de l'enfant sourd*. Paris: Presses Universitaires de France, PUF.
- COLIN, D. (1980). *Psicología del niño sordo*. Barcelona: Toray-Masson.
- COLL, C.; PALACIOS, J.; MARCHESI, A. (1990). *Psicología de la educación*. Madrid: Alianza.
- COLL, C. y col. (1993). *El constructivismo en el aula*. Barcelona: Graó.
- CHARLIER, B.; LEYBAERT, J. (2000) *The rhyming skills of deaf children educated with phonetically augmented speechreading*. The Quarterly Journal of experimental Psychology, 53ª (2), 349-375.
- Decret 155/1994 de 28 de juny de 1994 pel qual es regulen els serveis educatius del Departament d'Ensenyament. (DOGC nº 1918, de 8.7.1994). Departament d'Ensenyament.
- Decret 117/1984 de 17 d'abril sobre Ordenació de l'Educació Especial per a la seva integració en el sistema educatiu ordinari. (DOGC de 1984). Departament d'Ensenyament.
- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.. (1985). *L'escolarització del nen sord en centres ordinaris*. Documents d'Educació Especial nº 6.
- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.. (1987). *Recerca actual en integració escolar*. Documents d'Educació Especial nº 7.
- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.. (1991). *La resposta a les necessitats educatives especials dels alumnes a l'ensenyament infantil i obligatori*. Documents d'Educació Especial nº 13.
- DUMONT, A. (1996) *Implant Cochleaire, Surditè et Langage*. Bruxelles: De Boeck Université.
- DUMONT, A. (1999). *El logopeda y el niño sordo*. Barcelona: Masson. 2ª Ed.
- FURTH, G.H. (1996). *Thinking without language: psychological implications of deafness*. New York: Free Press. Edició castellana (1981): *Pensamiento sin lenguaje: implicaciones psicológicas de la sordera*. Madrid:

- GENOVARD,C. y GOTZENS,C.; (1990). *Psicología de la instrucción*. Madrid: Santillana.
- GOTZENS, A.M. y MARRO,S. (1996). *Valoración audioprotésica y lingüística en alumnos deficientes auditivos de 3 a 8 años*. Revista de Logopedia, Foniatria y Audiología,nº2 vol. XVI,pp 63-71.
- HELIOS (1996). Final Report of Helios-group 6. *La integración educativa de los niños y jóvenes sordos*.
- LAFON, J.C. (1987). *Los niños con deficiencias auditivas*. Barcelona: Masson.
- LEPOT-FROMENT,C.; CLEREBAUT,N.(1999) *L'Enfant Sourd. Communication et langage*. Bruxelles: De Boeck Université. 2ª Ed.
- LEYBAERT,J. (2000) *Phonology Acquired through the Eyes and Spelling in Deaf Children*. Journal of Experimental Child Psychology 75,291-318.
- Le droit des sourds: 115 propositions. (1998). Document ministerial. Rapport de Mme. Gillot .
- *Ley de Integración Social de los Minusválidos*. BOE nº 103 del 3 d´abril de 1982.
- *Ley de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE)*, 1990. Madrid: Edicions MEC.
- *Loi des Modes de Communications reconnus dans l´education des sourds*.(1991). Ministère d´Éducation National. France.
- *Loi d´Orientation en faveur des personnes handicapées* (1975). Ministère de l´éducation National. France.
- MARCHESI, A. (1987). *El desarrollo cognitivo y lingüístico de los niños sordos*. Madrid: Alianza Psicología.
- ONU (1993). *Normas Uniformes de las Naciones Unidas sobre la Igualdad de Oportunidades para las personas con discapacidad*. Resolución 48/96 aprobada por la asamblea General de las Naciones Unidad en su 48 reunión del 20 de diciembre.
- Ordre d´11 d´abril de 1989 per la qual es creen els Centres de Recursos Educatius per a Deficients Auditius. (DOGC nº 1133, de 19.4.1989). Departament d´Ensenyament.
- PÉRIER, O. (1987). *L´enfant a l´audition déficiente. Aspects médicaux, éducatif, sociologiques et psychologiques*. Extrait des Acta Oto-rhino-laringologica Belgica.nº41,pp 125-420.
- PUIGDELLIVOL, I (1992). *Programació d´aula i adequació curricular*. Col.lecció Guix nº 15 Barcelona: Graó.
- QUIGLEY, S.P., PAUL, P.V., (1992). *Language and Deafness*. San Diego, California: College-Hill Press.
- RUIZ, R. y GINÉ, C. (1986). *Las necesidades educativas especiales*. Cuadernos de Pedagogia nº 139.
- SILVESTRE, N. (1984). *La integració social de l´infant sord des dels primers mesos de vida*. En: *Fundació Caixa de Pensions, ed. El nen sord a l´escola bressol 8-13*. Quaderns per a l´educació del deficient sensorial. Obra Social de "la Caixa", Barcelona.
- SILVESTRE, N.; SOLÉ, R. (1993). *Psicología evolutiva. Infancia y preadolescencia*. Barcelona: CEAC.

- SILVESTRE, N.; VALERO, J. (1995). *Investigación e intervención educativa en el alumno sordo: cuestiones sobre la integración escolar*. Infancia y Aprendizaje 69-70:31-44.
- SILVESTRE, N.y col. (1998). *Sordera: Comunicación y aprendizaje*. Barcelona: Masson.
- TORRES, S. (1995). *Deficiencia auditiva. Aspectos psicoevolutivos y educativos*. Málaga: Aljibe.
- VIROLE, B. (2000) *Psychologie de la Surdit *. Bruxelles: De Boeck Universit . 2^a Ed.
- YOST, W. (1994). *Fundamentals of hearing*. Chicago, Illinois: Academic Press Inc.

ANNEXOS

ANNEX 1

CORRESPONDÈNCIA ENTRE ELS NIVELLS EDUCATIUS A CATALUNYA I A L'ESTAT FRANCÈS

CATALUNYA	FRANÇA
EDUCACIÓ INFANTIL.....d'0 a 3 anys	CRÛCHE.....de 0 a 3 anys HALTE GARDERIE..de 0 a 3 anys
EDUCACIÓ INFANTIL.....de 3 a 6 anys	MATERNELLE..... de 3 a 6 anys
EI 3 EI 4 EI 5	Petite section (3 a.) Moyenne section (4 a.) Grande section (5 a.)
EDUCACIÓ PRIMÀRIA...de 6 a 12 anys	ÉCOLE ÉLÉMENTAIRE....de 6 a 11 a.
Cicle Inicial 1er. (6 a.) 2n. (7 a.)	C.P Cours préparatoire (6 a.) CE1 Cours élémentaire -1 (7 a.) <i>1ª Ll. Est</i>
Cicle Mitjà 3er. (8 a.) 4art.(9 a.)	CE2 Cours élémentaire -2 (8 a.) CM1 Cours moyen -1 (9 a.)
Cicle Superior 5è (10 a.) 6è (11 a.)	CM2 Cours moyen -2 (10 a.) COLLÈGE.....de 11 a 16 a. 6ème. (11 a.)
EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA. ESO.....de 12 a 16 anys	
1er. Cicle 1er. d'ESO (12 a.) 2n. d'ESO (13 a.)	5ème. (12 a.) 4ème. (13 a.) <i>2ª. Llengua estrang.</i>
2n. Cicle 3er. d'ESO (14 a.) 4art. d'ESO (15 a.)	3ème. (14 a.) <i>Brevet du Collège</i> LYCÉE GÉNÉRAL, TECHNOLOGIQUE, PROFESSIONNEL.....de 15 a 18 a. 2nde. (15 a.)
BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS	
1er. Batx. (16 a.) 2n. Batx. (17 a.)	1ère. (16 a.) <i>BAC en Français</i> T. Terminale (17 a.) <i>BAC= sel.lectivitat</i>

ANNEX 2

LLISTAT DE LES SIGLES MÉS UTILITZADES EN RELACIÓ A L'EDUCACIÓ ESPECIAL

- AES:** Allocation d'éducation spéciale.
- AIS:** Adaptation et intégration scolaire.
- CAAPSAIS:** Certificat d'aptitude aux actions pédagogiques specialise es d'adaptation et intégration scolaires .
- CAPEJS:** Certificat d'aptitude au professorat et à l'enseignement des jeunes sourds.
- CMPP:** Centre médico-psychopédagogique.
- CAMPS:** Centre d'action médico-sociale précoce.
- CDES:** Commission d'éducation spéciale.
- CIH:** Classification internationale des handicaps.
- CIO:** Centre d'information et d'orientation.
- CLIS:** Classe d'intégration scolaire.
- CNED:** Centre National d'enseignement à distance.
- CNEFEI:** Centre National d'Études et de Formation pour l'Enfance Inadaptée.
- COTOREP:** Comission technique pour l'orientation et le reclassement professionnel.
- CTNERHI:** Centre technique national d'études et de recherches sur les handicaps et les inadaptations.
- DDASS:** Direction départementale de l'action sanitaire et sociale.
- DDEEAS:** Diplôme de Directeur d'établissement d'éducation adaptée ou spécialisée.

- EREA:** École régionale d'enseignement adapté.
- RASED:** Réseau d'aides spécialisées aux élèves en difficulté.
- SAFEP:** Service d'accompagnement familial et d'éducation précoce.
- SEES:** Section d'éducation et d'enseignement spécialisé à plein temps à l'établissement.
- SEGPA:** Section d'enseignement général et professionnel adapté.
- SEHA:** Section d'enfants à handicaps associés.
- SSESSAD:** Service d'éducation et de soins spécialisés à domicile.
- SSEFIS:** Service de soutien à l'éducation familiale et à l'intégration scolaire.
- UPI:** Unité pédagogique d'intégration au second degré.

ANNEX 3

CENTRES VISITATS

CENTRE	LLOC	ADREÇA	DEPENDENCIA ADMINISTRATIVA	FINANÇAMENT
CEBES. Centre d'Education précoce bilingüe pour Enfants Sourds.	Paris	15, rue Jean Bart. 75006 Paris	Privat Concertat	Direction départementale des affaires sanitaires et sociales. DDASS.
COD.A.L.I. Codage, Audition, Langage, Intégration.	Paris	47, rue de Javel 75015 Paris.	Privat Concertat	DDASS
CEOP Centre Expérimental orthophonique et pédagogique	Paris	24, rue des Favorites 75015 Paris	Privat Concertat	DDASS
INJS Institut National de jeunes sourds	Paris	254, rue Saint-Jacques 75005 Paris	Públic	Ministère de L'Emploi et de la Solidarité. DDASS.
CAPP Centre d'adaptation psycho-pédagogique pour jeunes déficients	Paris	37, Bd. Saint Marcel 75013 Paris	Públic	Éducation Nationale i Ajuntament de Paris

ENSEIGNANTS ITINERANTS. Inspectrice spécialisée du 34 ^{ème} .	Paris	19, rue de l'Arbre Sec. 75001 Paris.	Públic	l'Éducation Nationale.
CELEM. Centre d'Éducation du Langage pour enfants malentendants.	Paris	24, rue de Clichy 75009 Paris	Privat Concertat	DDASS
CTNERHI Centre technique National d'Etudes et de Recherches sur les Handicaps et les Inadaptations.	Paris	236 bis, rue Tolbiac 75013 Paris	Públic	
CENEFEI Centre National d'Études et de Formation pour l'Enfance Inadaptée	Paris	58, avenue des Landes. 92150 Suresnes	Públic	Ministère de l'Éducation Nationale
Hôpital Trousseau Pour enfants.	Paris	26, rue Dr. Arnold Netter. 75012 Paris	Public	

INSTITUT DÉPARTEMENTAL "GUSTAVE BAGUER"	Asnières-Sur - Seine	35, rue de Nanterre. 92600 Asnières	Public	L'Éducation Nationale et la DDASS.
ÉCOLE INTÉGRÉE "DANIELLE CASANOVA"	Argenteuil	22, rue de Picardie. 95100 Argenteuil.	Privat Concertat	DDASS
CESDA Centre de Education spécialisée por deficients auditifs	Montpellier	14, rue Saint Vincent de Paul 34090 Montpellier	Privat Concertat	DDASS
ARIEDA Assotiation régionale pour l'integration et l'education des déficients auditifs.	Montpellier	2446, Avenue du Père Soulas. 34090 Motpellier	Privat Concertat	DDASS
Centre " August Jacoutôt " pour déficients auditifs.	Strasbourg	80, route du Neuhof 67029 Strasbourg Cedex.	Privat Concertat	DDASS
"LE BRUCKHOF" Institut Protestant pour Deficients Auditifs.	Strasgourg	7, rue de Soutz 67100 Strasbourg	Privat Concertat	DDASS
Comprendre et parler	Brussel.les	101, rue de la Rive 1200 Brussel.les	Privat Concertat	Seguretat Social

ANNEX 4

PROTOCOL PEL REGISTRE DE DADES I OBSERVACIONS REALIZADES ALS CENTRES

CENTRE:

ADREÇA:

DADES EN RELACIÓ AL CENTRE

Titularitat:

Dependència econòmica i administrativa:

Data de creació:

Internat / Externat:

Àmbit d'actuació:

Edats ateses:

Etapas educatives:

Tipus d'alumnes:

Nº total d'alumnes:

Serveis:

Alumnes derivats per:

MODALITATS D'ATENCIÓ QUE OFEREIX

A nivell organitzatiu:

(Espai i Lloc)

- Centre específic a ple temps.
- Mixte: integració / centre específic
- Unitats de sords dins una escola ordinària.
- Integració individual:

A l'escola del seu barri.

A escola seleccionada

.

A nivell de modus de comunicació:

- Oral tradicional
- Oral + Paraula complementada (PC).
- Oral signat: oral "esquitxat" de signes (OS).
- Oral complert, signat i amb PC (FCSC)
- Llenguatge de signes (LS).
- Aproximació bilingüe.
- Bilingüe

A nivell organitzatiu:

(Temps compartit amb els oïents)

- Només pati i menjador
- També educació física i artística
- Algunes matèries i/o tallers
- Més de la meitat de l'horari

A nivell metodològic:

- ❑ Verbotonal complet.
- ❑ Algunes tècniques de la metodologia verbotonal.
- ❑ Lectura labial.
- ❑ Estimulació i discriminació auditiva.
- ❑ Mètode de Mme. Borel – Maissonny.
- ❑ Mètode de Mme. Sadek Khalil.
- ❑ Poc sistematitzat (en funció de cada professional).
- ❑ Aparells i noves tecnologies:
- ❑ Altres:

MODALITAT ANALITZADA:

ASPECTES ORGANITZATIUS

Nº d'alumnes implicats.
Nº d'unitats de sords.
Nº d'alumnes sords a cada aula ordinària.
Temps dins l'aula ordinària
Suports especials dins l'aula ordinària
Temps fora de l'aula ordinària.
Suports fora l'aula ordinària.
    Nº de sessions individuals.
    Nº de sessions en grup.
Temps al centre específic.
Observacions rellevants.
Síntesi.

EQUIP DE SUPORT A LA INTEGRACIÓ

Professionals que el componen.
Dependència administrativa.
Lloc d'actuació:

- A l'escola d'integració.
- Al centre específic.
- Gabinet privat.
- Al domicili familiar.

Observacions rellevants.

Síntesi.

DADES EN RELACIÓ AL CENTRE ORDINARI D'INTEGRACIÓ

Nom:

Adreça:

Titularitat:

Dependència administrativa:

Àmbit d'influència:

Edats ateses:

Nº d'alumnes per aula:

Recursos humans per a l'atenció a la diversitat:

Criteris per a la selecció del centre:

INTEGRACIÓ DE L'ALUMNE SORD A L'AULA ORDINÀRIA

- **En relació al temps d'assistència a l'AO.**

Temps promig setmanal:

- **En relació al professorat:**

Professor tutor :

Formació / informació sobre la sordesa

Funcions i responsabilitat en relació a l'alumne sord.

Modalitat de comunicació amb el tutor:

Professor de suport per a l'alumne sord dins l'AO:

Funcions i responsabilitat:

- **En relació als companys oients:**

Reben informació sobre la sordesa:

Mode de comunicació amb el company sord:

Assumeixen algun tipus de responsabilitat:

- **En relació al currículum:**

Matèries que comparteix.
Adaptació curricular individualitzada (ACI).
Dels elements d'accés
Dels elements organitzatius
Dels elements bàsics
Materials adaptats o específics:

- **Avaluació:**

- Convencional:
- Adaptada:
- Personalitzada:
- Exempcions

Responsable de la mateixa:
Observacions rellevants.
Síntesi

MODALITATS DE COMUNICACIÓ

- Oral tradicional
- Oral + Paraula complementada (PC).
- Oral signat: oral " esquitxat" de signes (OS).
- Oral complert,signat i amb PC (FCSC)
- Llenguatge de signes (LS).
- Aproximació bilingüe.
- Bilingüe

Llenguatge escrit, edat d'inici.
Observacions rellevants
Síntesi.

METODOLOGIA PER L'APRENTATGE DE LA LLENGUA ORAL

- Verbotonal complet:
- Algunes tècniques de la metodologia verbotonal:
- Lectura labial:
- Estimulació i discriminació auditiva:
- Mètode de Mme. Borel – Maissonny:
- Mètode de Mme. Sadek Khalil:
- Poc sistematitzat (en funció de cada professional).
- Altres:
- Aparells i noves tecnologies:

Observacions rellevants.

Síntesi:

APRENTATGE DE LA LLENGUA DE SIGNES

Responsable:

Titulació:

Dependència administrativa:

Nº de sessions setmanals:

Individual / en grup:

Utilitza la LS com a vehicular d'aprenentatges.

Síntesi.

CARACTERÍSTIQUES DELS ALUMNES D'AQUESTA MODALITAT

Característiques auditives:

Característiques cognitives:

Característiques de comunicació i relació:

Característiques lingüístiques:

Característiques socio-familiars:

Característiques de seguiment curricular:

Problemes associats:

Síntesi:

DADES MÉS SIGNIFICATIVES DE L'AVALUACIÓ PSICOPEDAGÒGICA

- Aspectes claus en relació al coneixement de la família.
- Aspectes claus que aporta l'observació del nen amb interacció a la família.
- Aspectes rellevants que aporta l'observació del nen a l'escola.
- Aspectes rellevants que aporten les proves i test.
- Aspectes claus en relació al nivell de llenguatge oral.
- Aspectes claus en relació al nivell d'aprenentatges instrumentals.
- Aspectes claus en relació al seu caràcter i personalitat.
- Proves i tests que s'acostumen a utilitzar.

Observacions rellevants.

Síntesi.

ANÀLISI DE LA MODALITAT OBSERVADA

Perfil de l'alumne:

-
-
-
-

Perfil de la família:

-
-
-

Recursos humans i materials implicats:

-
-
-
-
-

Avantatges d'aquesta modalitat

- En relació a la comunicació:
- En relació a la socialització:
- En relació al desenvolupament personal, autoestima, etc.:
- En relació al seguiment escolar i nivell d'aprenentatges:
- En relació al nivell lingüístic:

Aspectes rellevants pel manteniment d'aquestes avantatges.

Síntesi.

Limitacions d'aquesta modalitat

- En relació a la comunicació.
- En relació a la socialització.
- En relació al desenvolupament personal i autoestima.
- En relació al seguiment escolar.
- En relació al nivell lingüístic.

Síntesi:

Dubtes i interrogants que se'n desprenen

-
-
-
-
-

Principals aportacions i suggeriments que es desprenen d'aquesta modalitat

- En relació a l'organització de la integració.
- En relació a la modalitat de comunicació.
- En relació a la metodologia emprada.
- En relació a la família.
- En relació a l'alumne sord.
- En relació a l'escola d'integració.
- En relació en relació a l'equip de suport a la integració.
- En relació als recursos humans que es requereixen.
- En relació als recursos materials que es requereixen.
- Altres.

ANNEX 5

INSTITUCIÓ: Association régionale pour l'intégration et l'éducation des déficients auditifs.ARIEDA. Montpellier.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
19/03/01	Entrevista amb la psicòloga per planificar l'estada.	Psicòloga	
20/03/01	Assistència a una reunió se síntesi d'un nen de primària Observació de nens de primària	Professor tutor, professor de sords, coordinador i psicòleg de l'ARIEDA Professor de sords. Professor tutor	Quaderns de treball Controls.
21/03/01	Observació d'un alumne de batxillerat Assistència a la reunió dels coordinadors i psicòlegs de l'ARIEDA Observació del "taller de música" amb nens d'educació infantil. Entrevista amb el director	Professor de sords Els coordinadors Director Logopeda. Director	Llibre de text i dossiers. Instruments musicals. Dossier del Centre

22/03/01	<p>Observació sessió logopèdica nen d'educació infantil.</p> <p>Observació sessió logopèdica noi de batxillerat.</p> <p>Assistència a reunió de síntesi d'un alumne d'ESO</p>	<p>Logopeda</p> <p>Logopeda</p> <p>Equip docent, professora de sords, logopeda, pares i coordinadora de l'ARIEDA.</p>	<p>Materials metodologia Borel</p> <p>Materials metodologia Sadek</p>
23/03/01	<p>Observació sessió de logopèdia nen de primària</p> <p>Observació nen de primària</p> <p>Assistència reunió de síntesi alumne d'educació infantil.</p> <p>Entrevista amb la psicòloga</p>	<p>Logopeda</p> <p>Professora de sords</p> <p>Professora tutora</p> <p>Pares, logopeda, professora de sords, coordinadora de l'ARIEDA.</p> <p>Psicòloga</p>	<p>Test i proves.</p> <p>Protocol informes.</p>

INSTITUCIÓ: Institut Départemental "Gustave Baguer". Asnières.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
21/11/00	Entrevista amb la directora i cap d'estudis. Visita del centre.	Directora Cap d'estudis Presentació dels professionals.	Dossier del centre Model de conveni d'integració. Model de Projecte individualitzat d'integració.
30/11/00	Observació de les unitats de sords d'educació infantil. Observació de sessions de logopèdia	Professora de sords Logopeda.	Quaderns de treball. Programa informàtic: l'imager multimedia.
7/06/01	Observació d'integració individual d'alumnes de primària. Comentari i discussió sobre metodologies.	Professor de sords Professor tutor Cap d'estudis	Llibres de text Quadern de treball

15/06/01	Observació d'unitats de sords de 4art. i 5è.	Professora de sords Educatora especialitzada	Quaderns de treball.
----------	--	---	----------------------

**INSTITUCIÓ: Centre D'Adaptation Psychopédagogique pour Jeunes Déficients Auditifs. CAPP.
París**

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
19/09/00	Entrevista amb Mme. Dumont	Logopeda	Dossier del Centre
5/10/00	Entrevista amb les psicòlogues	Psicòlogues	
23/11/00	Entrevista amb les psicòlogues	Psicòlogues	Test i proves.
(*)30/11/00	Entrevista amb Mme. Dumont	Logopeda	Proves de llenguatge Proves d'intel·ligibilitat
5/12/00	Observació de les unitats de sords de 1er.,2n.3er.i4art. de primària	Professores de sords	Quaderns de treball

8/12/00	Observació sessions de logopèdia a alumnes d'unitats de sords de secundària	Logopedes	Llibres de lectura
12/12/00	Entrevista amb director del centre. Observació unitat de sords a 1er. batxillerat Observació d'una sessió de logopèdia individual.	Director Professor de sord Logopeda	Dossier del centre Llibre de text i apunts Quadern de treball

INSTITUCIÓ: Centre Expérimental Bilingüe pour Enfants Sourds. CEBES. París.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Materials lliurats
27/09/00	Entrevista amb la Directora. Visita del Centre	Directora i presentació dels altres professionals.	Dossier informatiu del centre.
13/10/00	Observació de grups treballant amb modalitat bilingüe.	Professora sorda Professora de sords	Albums dels nens.
14/11/00	Observació de videos en diferents situacions de treball: sessió de logopèdia, treball de llengua de signes, treball bilingüe, sessió amb pares.	Directora	Videos

17/11/00	Continuació de l'observació de vídeos. Comentaris i aclariments sobre la modalitat d'aquest centre.	Directora i psicòloga	Videos
----------	--	-----------------------	--------

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Materials lliurats
18/06/01	Discussió i comentaris. Omplir els apartats del registre d'observacions que faltaven. Observació d'un vídeo del centre, presentat a un programa de TV	Directora i psicòloga	Video Protocol de valoració del llenguatge

INSTITUCIÓ: Centre d'Éducation du langage pour enfants malentendants.CELEM. París.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
6/12/00	Entrevista amb el director i la cap d'estudis. Visita del centre	Director Cap d'estudis Presentació del professorat	Dossier del centre
28/05//01	Observació d'un grup de 1er. Observació de la classe d'educació infantil Observació de sessions individual de logopèdia. Observació del grup de 4art. i 5è.	Professora de sords Professora de sords Professora sorda Logopeda Professora de sords	Material de lectura Materials de suport visual Visualitzador fonètic Suports visuals pel treball de gramàtica.
29/05/01	Observació del grup de 6è. Observació d'un treball bilingüe a 6è. Observació d'un grup de 2on. Comentari i discussions metodològiques	Professora de sords Professora de sords Professor sord Professora de sords Cap d'estudis	Text escrit Suport escrit a la pissarra. Material real. Mètode Mme. Borel

**INSTITUCIÓ: Centre National d'Études et de Formation pour l'Enfance Indaptée. CENEFEI.
Suresnes.**

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
28/09/00	Reunió de presentació Visita del centre	Mme. Tagger i equip de formadors .	Revista Bibliografia Programa de formació.
3/10/00	Consulta a la biblioteca	Bibliotecària	Bibliografia Documents legislatius
6/10/00	Consulta a la videoteca Consulta a la biblioteca	Responsable de videos Bibliotecaria	Videos Documentació
15/11/00	Assistència a sessions de formació a professors CAPSAIS	Formadors	Dossiers amb documentació

16/05/01	Assistència a curs de formació de professors sords en LS Assistència a la presentació d'una tesi doctoral relacionada amb els sords.	Formadors Intèrpret en LS Professora de lingüística	Documents legislatius.
18/05/01	Reunió amb l'equip de formadors Consulta a la biblioteca	Formadors Bibliotecària	

INSTITUCIÓ: Centre Expérimental Orthophonique et Pédagogique. CEOP.   París.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Materials lliurats
7/11/00	Assistència a xerrada informativa pels professors tutors d'integració.	Coordinador d'integració. Audioprotesista.	Handiscol .
20/11/00	Entrevista amb el director i el coordinador d'integració. Visita del centre.	Director. Coordinador d'integració Presentació de professors de sords i logopedes.	Dossier del centre.
28/11/00	Observació del treball de "pédagogie associé". Observació d'un grup de 3er.	Professor de sords i professora sorda. Professor de sords	Quaderns de treball. Llibre de lectura.

29/11/00	Entrevista amb la psicòloga	Psicòloga	Proves i test.
----------	-----------------------------	-----------	----------------

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Materials lliurats
7/12/00	Observació d'un grup de 2on.	Professor de sords	Treball escrit
25/05/01	Entrevista amb el director i el coordinador d'integració.	Director i coordinador d'integració.	
13/06/01	Observació d'un grup d'educació Infantil-3. Comentari i discussió sobre aspectes metodològics.	Professor de sords Logopeda	

INSTITUCIÓ: Centre d'Éducation Spécialisée pour Déficients Auditifs. CESDA. Montpellier.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
26/03/01	Reunió amb l'equip directiu Planificació de l'estada.	Director, cap d'estudis de primària i de secundària, psicòloga.	Dossier del centre.
27/03/01	Observació dels nens d'estimulació primerenca . Observació dels nens d'educació infantil. Comentari i discussió metodològica	Logopeda Logopeda Logopeda	Video Modalitat FCSC
28/03/01	Observació unitats de sords de primària Entrevista amb la psicòloga Entrevista amb l'àudioprotesista	Professor de sords Psicòloga Audioprotesista	Lectures Test i proves. CD d'audiometria verbal.
29/03/01	Observació d'unitats de sords a l'ESO Observació d'unitats de sords a Batxillerat	Professor de sords Professor sord. Professor de sords.	Llibres de text Quaderns de treball

INSTITUCIÓ: Codage, Audition, Langage, Intégration. COD.A.L.I. París.			
Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Materials lliurats
9/10/00	Entrevista amb la directora. Visita del centre	Directora. Presentació de logopedes	
17/11/00	Observació d'un video sobre el funcionament del centre. Comentaris, discussió, intercanvi d'informació. Entrevista amb una intèrpret en PC	Directora Intèrpret en PC	Video
22/11/00	Entrevista amb la psicòloga.	Psicòloga	Test i proves psicomètriques i psicopedagògiques.

5/6/01	Observació del grup d'atenció primerenca. Observació d'un grup de parvulari. Assistència a una sessió clínica de la doctora ORL del centre.	Logopeda Logopeda Metge ORL	Album dels nens
Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Materials lliurats
6/6/01	Observació grup de nens de 4rt. i 5è . Observació grup de nens de 1er. Observació grup de nens de 1er. i 2on. Entrevista amb la psicòloga.	Logopeda. Logopeda. Logopeda Psicòloga	Fitxes de treball. Text escrit. Test K-ABC

INSTITUCIÓ: Centre Technique National d'Etudes et de Recherches sur les Handicaps et les Inadaptations. CTNERHI. París

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
22/11/00	Entrevista amb el responsable de l'estudi longitudinal sobre nens IC	Responsable del projecte	
4/12/00	Consulta a la biblioteca especialitzada	Bibliotecària	Documentació.
19/06/01	Consulta a la biblioteca especialitzada	Biblioteca	Documentació
26/06/01	Assistència a la reunió del coimité científic de l'estudi longitudinal sobre nens IC	Responsable del projecte Membres del comité científic.	Dossiers de treball

INSTITUCIÓ: École Intégrée “Danielle Casanova”. Argenteuil.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
8/12/00	Entrevista amb el director i cap d'estudis Visita del centre.	Director Cap d'estudis	Dossier del centre
2/05/01	Observació d'unitats de sords d' ESO	Professors de sords Professors del Collège Professor sord.	Quaderns de treball Llibres de text.
3/05/01	Observació de sessions de logopèdia a alumnes d'integració individual Observació de sessions de suport escolar a alumnes d'integració individual	Logopeda Professor de sords	Quaderns de treball. Quaderns de treball

4/05/01	Observació d'unitats de sords d'educació infantil. Observació de sessions de logopèdia als alumnes d'aquestes unitats.	Professora de sords. Educatrice especialitzada. Professora sorda. Professors de l'escola. Logopeda	Materials de suport visual. Quaderns de treball Visualitzador fonètic.
---------	---	--	--

data	Tasca realitzada	Professionals implicats	Materials
4/05/01	Comentaris i discussions metodològiques	Cap d'estudis i logopeda	Metode de <i>Gestion Mentale</i> .

INSTITUCIÓ: Institut National de Jeunes Sourds. INJS de París.

data	Tasca realitzada	Professional	Material
25/09/00	Entrevista amb la cap d'estudis. Visita i consulta de la biblioteca historica.	Cap d'estudis Bibliotecària	Dossier del centre Llibres antics i actuals.
13/11/00	Entrevista amb la doctora ORL. Entrevista amb la psicòloga.	Metge ORL Psicòloga	Proves i test.
14/11/00	Entrevista amb la doctora ORL Observació de sessions individuals de logopèdia. Consulta a la biblioteca històrica.	Metge ORL Logopedes Bibliotecària	Quaderns de treball. Bibliografia.

16/11/00	Observació integració individual a educació infantil.	Professora de sords Logopeda Educadora especialitzada Professor tutor	Materials de suport visual
	Observació d'unitats de sords de primària	Professors de sords Logopeda Educadora especialitzada Professor tutor	Quaderns de treball. Llibres de lectura Materials de suport visual
23/11/00	Observació d'unitats de sords de primària Revisió de casos amb problemes associats	Professor de sords Professor tutor Logopeda Psicòloga	Llibres de text. Proves de llenguatge Test.
24/11/00	Observació d'unitats de sords de primària	Professor de sords Professor tutor Educadora especialitzada	Quaderns de treball.
27/11/00	Entrevista amb la doctora ORL Assistència sessió d'assessorament	Metge ORL Psicòloga Professor de sords	

11/12/00	Entrevista amb la cap d'estudis Visita i consulta al Centre de Documentació i Informació, CDI.	Cap d'estudis Bibliotecària	Fons documental
----------	---	--------------------------------	-----------------

21/05/01	Observació d'unitats de sords a l'ESO Observació integració individual alumne de batxillerat	Professor de sords Professor tutor. Professor de sords Professor tutor	Llibres de text Dossiers Quaderns de treball.
22/05/01	Observació dels alumnes d'educació infantil, en integració individual Observació d'unitats de sords a l'ESO Observació suport individual a l'alumna de batxillerat	Professora tutora Educatra especialitzada. Professor de sords Professor de sords	Materials de suport visual. Llibre de text.

23/05/01	Observació de classes bilingües d'ESO, al centre específic Observació sessió individual de logopèdia a alumnes bilingües.	Professora de sords Logopeda	Programes informàtics
18/06/01	Entrevista amb la cap d'estudis Consulta a la biblioteca històrica.	Cap d'estudis Bibliotecària	

INSTITUCIÓ: Equip itinerant de l'Éducation Nationale. París

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
24/11/00	Entrevista amb l'equip de professors de suport itinerants.	Professors de sords	
5/12/00	Observació d'integració individual d'alumnes de primària	Professor de sords Professor tutor	Llibreta viatgera Quaderns de treball Llibres de text
7/12/00	Observació d'integració individual d'alumnes d'educació infantil.	Professor de sords Professor tutuor	Llibreta viatgera Quadern de treball.

31/05/00	<p>Observació d'integració individual d'alumnes de primària.</p> <p>Assistència a la reunió de la comissió de la CDES</p>	<p>Professor de sords Professor tutor</p> <p>Participants de la comissió</p>	<p>Llibreta viatgera Llibres de text</p> <p>Protocol de revisió de casos.</p>
----------	---	--	---

INSTITUCIÓ: Centre “August Jacoutôt” pour déficients auditifs. Strasbourg.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
12/06/01	Entrevista amb la directora i cap d'estudis Visita del centre Observació de grups del centre específic	Directora Cap d'estudis Professora de sords Educadora especialitzada	
13/06/01	Observació de sessions individuals i de grup dels nens d'educació infantil Discussió sobre aspectes metodològics Assistència a una reunió de la comissió de la CDES	Logopeda Pares Logopedes Cap d'estudis Components de la comissió	Materials sobre la Dynamique Naturele de la Parole.DNP Protocols per a la revisió dels casos.

INSTITUCIÓ: “Bruckhof” Institut Protestant pour Enfants Déficients Auditifs. Strasbourg.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
09/06/01	Entrevista amb el director Visita del centre	Director	Dossier del centre
11/06/01	Observació de les unitats de sords d'educació infantil. Observació de les unitats de sords d'educació infantil, integrats en tallers amb els oyents. Comentari i discussió metodològica	Professor de sords Logopeda Professor de sords Professors tutors Cap d'estudis Logopeda Professor de sords	Materials de suport visual. Materials de lectura. Quaderns de treball.

INSTITUCIÓ: Centre Comprendre et Parler. Brussel.les.

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
7/05/01	Entrevista amb cap d'estudis de primària Entrevista amb la coordinadora d'interprets en PC Observació d'un grup bilingüe de l'École Intégrée	Cap d'estudis primària Intèrpret en PC Professora sorda Educatora especialitzada	Video. Material escrit.
8/05/01	Entrevista amb cap d'estudis de secundària Observació sessions de logopèdia nens d'educació infantil. Observació sessions de logopèdia nens de primària Observació sessions de logopèdia alumnes d'ESO.	Cap d'estudis de secundària Logopeda Logopeda Logopeda	Jocs educatius Material escrit. Material escrit.
09/05/01	Entrevista amb la directora Entrevista amb el psicòleg Conversa amb l'equip d'educació infantil	Directora Psicòleg Logopedes	Video

INSTITUCIÓ: Hôpital Trousseau. París

Data	Tasca realitzada	Professional implicat	Material
13/12/00	Entrevista amb metge responsable d'IC Observació de primeres visites	Metge ORL. Metge ORL Pares	Protocols d'entrevista i d'exploració.
20/06/01	Observació de valoracions logopèdiques post-implant	Logopeda Pares	Protocols i proves.
25/06/01	Observació de valoracions logopèdiques post-implant	Logopeda Pares	
27/06/01	Observació de valoracions logopèdiques post-implant	Logopeda Pares	